

Garantin för tidiga stödinsatser

Slutredovisning av regeringsuppdrag om att följa upp och utvärdera *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Dnr U2018/03700/S (delvis) och U2018/03704/S samt U2021/02259.

Diarienummer: 2018:8016

Citera gärna Skolinspektionens rapporter, men kom ihåg att uppge källa:
Skolinspektionen, rapportens namn och år.

Skolinspektionen, Redovisning av regeringsuppdrag, 2024.

Diarienummer: 2020:8016

ISBN 978-91-989804-9-3

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	6
Genomförande av uppdraget	6
Det här visar Skolinspektionens utvärdering.....	6
Garantin för tidiga stödinsatser uppnår inte intentionen om att fler elever ska ges stöd	7
Garantin för tidiga stödinsatser genomförs inte på det sätt som avsetts	7
Viktiga förutsättningar för arbetet med garantin för tidiga stödinsatser saknas ..	8
Analys och möjliga förklaringar till resultaten	9
1 Inledning	11
1.1 En garanti för tidiga stödinsatser.....	11
1.2 Regeringsuppdraget	12
1.3 Genomförande av uppdraget	12
Metod	13
Utgångspunkter	15
2 Resultat avseende utfallet av garantin för tidiga stödinsatser.....	16
2.1 Insatt stöd	17
Omfattningen av extra anpassningar är endast något större än innan garantin ..	18
Omfattningen av särskilt stöd är mindre än innan garantin	20
2.2 Elevers prestationer.....	23
Lägre resultat på nationella prov i svenska/svenska som andraspråk.....	23
3 Resultat avseende processen för garantin för tidiga stödinsatser	24
3.1 Användning av kartläggningsmaterial i förskoleklassen	25
I förskoleklassen används kartläggningsmaterialet för de allra flesta elever, men användandet av materialet i dess helhet har minskat.....	25
Kartläggningsmaterialet genomförs främst av lärare själva, och oftast under den föreskrivna tidsperioden.....	27
Användning av annat material för kartläggning i förskoleklassen sker i stor utsträckning inom det språkliga området.....	29
3.2 Användning av bedömningsmaterial i lågstadiet	31

I årskurs 1 används nationella bedömningsstöd i mycket stor utsträckning med undantag för avstämningen Skriva	31
Bedömningsstödens avstämnings genomförs främst av lärare själva men även av specialpedagogisk personal.....	33
Användning av annat material för uppföljning i årskurs 1 sker i stor utsträckning inom det språkliga området.....	34
I årskurs 3 genomförs nationella prov i mycket stor utsträckning.....	35
I årskurs 3 används nationellt bedömningsstöd frivilligt i stor utsträckning inom det matematiska området men även inom det språkliga.....	36
Användning av annat material för uppföljning i årskurs 3 sker i stor utsträckning inom det språkliga området men även inom det matematiska.....	37
3.3 Uppmärksammande av elevers stödbehov	38
Lärare i förskoleklass uppmärksammar stödbehov i stor och ökad utsträckning genom det nationella materialet	39
Lärare i årskurs 1 uppmärksammar stödbehov i stor utsträckning genom det nationella materialet	40
I årskurs 3 antas uppmärksammande av stödbehov ske genom nationella prov, men det sker även genom nationella bedömningsstöd.....	42
Lärare identifierar inte förväntad mängd elever med indikation på stödbehov	43
3.4 Särskild bedömning, planering av insatser, uppföljning och överförande	46
Lärare genomför inte särskild bedömning av alla elever som visat indikation...	47
Specialpedagogisk personals kontakt med lärare angående elevers kunskapsutveckling är mer omfattande inom det språkliga området än inom det matematiska	50
Specialpedagogisk personals kontakt med lärare angående undervisningen är relativt liten inom det matematiska området, men har ökat	52
Lärares kontakter med specialpedagogisk personal förändrar eller utvecklar det pedagogiska arbetet i liten utsträckning	54
Större andel lärare har elever med extra anpassningar i sin klass, särskilt i förskoleklassen inom det matematiska området	55
Specialpedagogisk personal samråder med lärare vid planering av insatser i samma utsträckning som innan garantins införande	58
Specialpedagogisk personal följer upp extra anpassningar tillsammans med lärare i liten utsträckning	60
Överföring av uppföljda extra anpassningar sker utan föregående samråd	62
4 Resultat avseende förutsättningarna för garantin för tidiga stödinsatser.....	64
4.1 Kännedom och kompetensutveckling	65
Kännedom om garantin har ökat tydligt hos lärare men många är inte alls insatta	65
Såväl lärare som specialpedagogisk personal uppger behov av kompetensutveckling.....	66

4.2 Skolans organisation, rutiner och förändring	67
Fler rektorer menar att skolan inte har tillräckliga organisatoriska och ekonomiska förutsättningar för garantin.....	68
Rektorer uppger en ökad tillgång till personal med specialpedagogisk kompetens	69
Rutiner för att genomföra garantin är inte förankrade hos skolans lärare	72
Rektorer ser positiva förändringar efter garantins införande i större utsträckning än lärare	73
4.3 Arbetet med dokumentation.....	76
Dokumentationen inom garantin upplevs vara rimlig men omfattar inte alla moment	77
5 Avslutande analys och diskussion	78
5.1 Sammanfattade resultat från utvärderingen.....	79
5.2 Analys och möjliga förklaringar till resultaten.....	81
Garantin och parallella bestämmelser för stöd skapar en invecklad praktik för skolorna	82
Garantins intentioner om tidigt respektive rätt stöd konkurrerar med varandra	83
Garantin säkerställer inte likvärdighet mellan de två kunskapsområdena.....	85
Garantin riskerar att befästa bristande likvärdighet mellan skolor	86
Efterlevnad av garantins reglering medför inte att garantins intentioner nås ...	86
5.3 Avslutningsvis	87
Bilaga 1	89
Reglering.....	89

Sammanfattning

Garantin för tidiga stödinsatser infördes i skollagen inför läsåret 2019/20 för att stärka skolornas arbete med att utveckla elevernas kunskaper inom svenska, svenska som andraspråk och matematik. Garantin riktas mot skolans yngre elever (förskoleklass och lågstadiet) och syftar till att alla elever som är i behov av stöd för sin språkliga och matematiska utveckling ska få rätt stöd i rätt tid.

Skolinspektionen har haft i uppdrag av regeringen att följa upp och utvärdera garantin för tidiga stödinsatser från och med läsåret innan garantin infördes, till och med år 2024.

Genomförande av uppdraget

Inom ramen för regeringsuppdraget har Skolinspektionen genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av förskoleklass (2020), en tematisk kvalitetsgranskning av det specialpedagogiska arbetet (2023) och en tematisk tillsyn av garantins samtliga moment (2024). Dessa granskningar har publicerats i separata rapporter. Därutöver har en riktad tillsyn av specialskolan genomförts läsåret 2023/24. Vidare har en tredelad enkätundersökning genomförts i grundskolan vårterminerna 2019, 2022 och 2024. Uppdraget har delredovisats vid två tillfällen med bland annat sammanställning av enkätresultaten dittills (2020 och 2022).

I den här rapporten redovisas resultatet från den tredje delen av enkätundersökningen, vilken avser läsåret 2023/24. Tillsammans med tidigare enkätresultat och resultat från genomförda granskningar ger vi en bild av hur garantin fungerar i de skolor som ingått i enkätundersökningen och nämnda granskningar.

I enlighet med uppdragets formulering har Skolinspektionen använt sig av utvärdering som övergripande metod. Det innebär att vi har utgått från de intentioner som anges i garantireformens förarbeten, antagen proposition samt reglering, och att vi har samlat in och analyserat empiri kring områdena förutsättning, process och utfall.

Det här visar Skolinspektionens utvärdering

Skolinspektionen ser sammantaget att intentionerna bakom reformen om en garanti för tidiga stödinsatser – vilken ska leda till att fler elever ges möjlighet till en fullständig utbildning – inte uppnås i flera delar. Många skolor i utvärderingen förefaller avvika från garantins reglerade process efter att de använt de nationella materialen och uppmärksammat elevers stödbehov.

Genom garantins införande tycks emellertid lärare, specialpedagogisk personal och rektorer i de skolor som omfattas av utvärderingen ha fått stöd för, eller insikt i, att tidiga stödinsatser har stor betydelse för elevernas

språkliga och matematiska utveckling, och att ett arbete i den riktningen behöver genomföras.

Resultatet framträder genom de tre områden som sammanfattas nedan. Hur detta resultat skulle kunna förklaras anges tillsammans med den analys som avslutar rapporten och som också sammanfattas nedan.

Garantin för tidiga stödinsatser uppnår inte intentionen om att fler elever ska ges stöd

Vad gäller utfallet av garantin för tidiga stödinsatser ser Skolinspektionen att eleverna får stöd i ungefär samma omfattning som innan garantin. Det innebär att garantins intention om att fler elever ska ges stödinsatser inte uppnås.

Omfattningen av elever som får extra anpassningar för språklig (svenska) respektive matematisk utveckling är endast något större jämfört med läsåret innan garantin infördes. Sedan den förra mätningen läsåret 2021/22 har dessutom de totala andelarna elever som fått extra anpassningar minskat i såväl förskoleklass som årskurs 1 och 3 inom båda kunskapsområdena. Vidare är den sammantagna omfattningen av elever som får särskilt stöd mindre läsåret 2023/24 än läsåret innan garantin infördes. Det gäller såväl språk (svenska) som matematik. Därutöver ser vi att elevernas resultat på de nationella proven i årskurs 3, i svenska/svenska som andraspråk, tycks ligga lägre 2024 än innan garantin infördes.

Garantin för tidiga stödinsatser genomförs inte på det sätt som avsetts

Vad gäller processen för garantin för tidiga stödinsatser ser Skolinspektionen att denna inte genomförs på det sätt som avsetts. Skolorna använder nationella material men många följer inte processen i övrigt. Det begränsar skolornas möjlighet att genom garantins verktyg uppnå intentionerna med garantin (tidigt och rätt stöd till fler elever).

I förskoleklass och årskurs 1 används garantins nationella material för kartläggning och bedömning i stor utsträckning. I årskurs 3 är det de nationella proven som utgör garantins obligatoriska material och även de genomförs i stor utsträckning. Proven i årskurs 3 är dock förlagda sent under läsåret, vilket gör att garantins övriga moment som ska tillförsäkra eleverna rätt stödinsatser inte ryms under resterande tid. Såväl förskoleklass som årskurs 1 och 3 använder även annat material än det nationella för att följa upp elevernas språkliga och matematiska utveckling.

I förskoleklass och årskurs 1 uppmärksammar en stor och ökad andel lärare elevers stödbehov genom de nationella materialen. I årskurs 3 uppmärksammar lärare stödbehov genom frivillig användning av nationella bedömningsstöd, särskilt vad gäller matematik. Lärare i förskoleklass, årskurs 1 och 3 identifierar emellertid inte den förväntade mängd elever som uppskattades i garantins förarbeten. Lärare genomför heller inte

särskild bedömning i samråd med specialpedagogisk personal av alla elever som visat indikation på att inte uppfylla kommande kriterier för bedömning och som därför kan vara i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd.

Specialpedagogisk personal uppger att kontakten med lärare har ökat, men lärare upplever inte alltid att kontakterna leder till utveckling av undervisningen. Omfattningen av lärare som undervisar elever med extra anpassningar i sin klass har också ökat sedan garantins införande. En allt större andel lärare förväntas därmed planera/utforma och följa upp stödinsatserna i samråd med specialpedagogisk personal. Samtidigt ser vi att specialpedagogisk personal inte stödjer lärarna vid planering av stödinsatser genom samråd i någon ökad utsträckning.

Vidare följer mindre än hälften av den specialpedagogiska personalen upp extra anpassningar tillsammans med lärare i elevens klass. Den överföring av uppföljningen till nästkommande lärare som avslutar processen för garantin riskerar därmed ske utan att denna genomförts i samråd.

Viktiga förutsättningar för arbetet med garantin för tidiga stödinsatser saknas

Vad gäller förutsättningarna för garantin för tidiga stödinsatser ser Skolinspektionen att viktiga förutsättningar fortfarande tycks saknas, såsom tydliga rutiner och organisation för garantins genomförande.

Vi ser att kännedomen om garantin har ökat tydligt hos lärare, men många uppger fortfarande att de inte alls är insatta. Kännedomen är emellertid fortsatt stor hos specialpedagogisk personal och rektorer. Vidare uppger såväl lärare som specialpedagogisk personal att de är i behov av kompetensutveckling för att bättre kunna stödja elevers språkliga och matematiska utveckling.

En ökad andel rektorer uppger att skolan inte har tillräckliga organisatoriska och ekonomiska förutsättningar för att kunna genomföra garantin med god kvalitet. Samtidigt uppger en ökad andel rektorer att skolans lärare har tillgång till personal med specialpedagogisk kompetens. Tillgången är dock fortfarande minst i förskoleklass, och särskilt inom det matematiska området. Rektorer och specialpedagogisk personal uppger vidare i stor utsträckning att skolan har tydliga rutiner för hur garantin ska genomföras. Rutiner är dock inte alltid förankrade hos skolans lärare.

Många rektorer ser positiva förändringar efter garantins införande. Rektorer, och till viss del den specialpedagogiska personalen, bedömer – i större utsträckning än lärarna – att garantin för tidiga stödinsatser fungerar väl för skolans elever.

Slutligen ser vi att den dokumentation som genomförs inom garantin företrädesvis är kopplad till garantins nationella material, vilket gör att garantin kan sägas ha medfört en viss ökning av mängden dokumentation. Mycket få lärare upplever emellertid mängden som alltför omfattande.

Analys och möjliga förklaringar till resultaten

Skolinspektionen har, utöver ovanstående sammanfattade resultat, identifierat några områden som framträder som väsentliga i utvärderingen. Dessa områden speglar också förhållanden som kan bidra till hur utvärderingens resultat kan förstås.

Det första området handlar om att det finns en komplexitet i det stödsystem som skapats, genom garantin och skollagens parallella bestämmelser för stöd, som har inneburit en invecklad praktik för skolorna där det är svårt att göra rätt.

Bland annat styr garantins reglering om en särskild bedömning de specialpedagogiska resurserna till elever med mindre uttalade stödbehov. Detta kan verka intuitivt främmande i skolans arbete då lärare i andra sammanhang ska vända sig till personal med specialpedagogisk kompetens först när det gäller elever med tydliga stödbehov. Här ser vi en risk att skolor avviker från garantins reglerade process för att istället låta arbetet fortsätta som tidigare, det vill säga i enlighet med den parallella stödregleringen. Systemets komplexitet, och det för skolpersonalen kanske ologiska påbudna förfaringssättet, kan vara en förklaring till utvärderingens resultat.

Nästa område handlar om att garantins intentioner om tidigt respektive rätt stöd konkurrerar med varandra; garantins intentioner om rätt stöd fördröjer extra anpassningar för elever som visat indikation på stödbehov genom att addera samråd med specialpedagogisk personal. Då det inte finns något reglerat skyndsamhetskrav kopplat till detta samrådande finns risk att sådant dröjer. Därmed ser vi en risk att skolor även här avviker från garantins reglerade process då lärare själva tycks utforma och ge elever de extra anpassningar de anser vara nödvändiga. Det skulle kunna förklara våra resultat om att inte alla elever som visat indikation genomgår den särskilda bedömningen. Eleverna får då förvisso stöd, men inte på det sätt som avsetts eftersom intentionen om rätt stöd genom samråd med specialpedagogisk personal inte uppfylls.

Vi har även sett skillnader mellan garantins två kunskapsområden språklig (svenska) och matematisk utveckling. Här ser vi att garantin inte säkerställer likvärdighet mellan dessa; inom ett flertal områden visar resultaten från utvärderingen att elevers matematiska utveckling inte ges samma fokus som den språkliga i de ingående skolorna. Vår tolkning är att kursplanen i svenskas kriterier för bedömning av godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 1, som avser läsförståelse, är mer styrande i skolverksamheten än garantins reglering som syftar till att nå kommande kriterier för bedömning inom svenska, svenska som andraspråk och matematik. Kriterierna för bedömning förefaller således mer styrande för det praktiska arbetet i skolan än den styrning som erhålls genom garantin.

Ett ytterligare område handlar om att garantin riskerar att befästa bristande likvärdighet. Ett syfte med garantin, utöver intentionerna om rätt

stöd i rätt tid till fler elever, är att främja likvärdigheten i skolsystemet. Vi ser dock en risk för att garantin skapar/ökar skillnaderna mellan skolor, till exempel mellan skolor med goda respektive sämre förutsättningar. Arbets sättet i garantin tycks etableras och genomföras lättare i skolor med redan etablerade rutiner, engagerad ledning och god tillgång till specialpedagogisk personal. Skolor med sådana resurser kan sedan länge ha arbetat på liknande sätt som det garantin föreskriver, samtidigt som vi ser att skolor med mindre resurser kan uppleva garantin som ytterligare en börda. Möjligen är garantin lättare att implementera i skolor som inte är tyngda av olika mer akuta problem som kräver lösningar. Det förefaller således som att garantins utformning inte alltid initierar ett fungerande arbetssätt i egen kraft så att intentionerna kan uppnås.

Det sista området handlar om Skolinspektionens tillsyn av garantin. Här ser vi att det förekommer en diskrepans mellan garantins intentioner och regleringen. Mot bakgrund av regleringen granskar vi att skolor genomför särskild bedömning av de elever som visat indikation på att inte uppfylla de kriterier för bedömning som ska uppfyllas i årskurs 1 och 3 och som därför kan vara i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. Det finns en risk att regelefterlevnaden i en skola kan vara utan anmärkning men att garantins intentioner ändå inte uppnås; detta eftersom vi inte kan bedöma om mängden elever som identifierats är tillräcklig för att uppnå garantins intentioner.

Mot den bakgrunden ser Skolinspektionen positivt på att frågor om skolors arbete med stöd utreds ytterligare. Inom en sådan utredning skulle det kunna övervägas om det behövs förenklingar avseende det komplexa stödsystem som skapats genom garantin och skollagens parallella bestämmelser för stöd.

1 Inledning

1.1 En garanti för tidiga stödinsatser

Sedan den 1 juli 2019 gäller bestämmelser i skollagen om en garanti för tidiga stödinsatser.¹ Garantin är avsedd att stärka skolornas arbete med att utveckla elevernas kunskaper inom svenska, svenska som andraspråk och matematik genom att tidigt uppmärksamma elever som kan ha behov av stöd inom dessa kunskapsområden. Garantin omfattar förskoleklassen och lågstadiet i grundskolan, sameskolan och specialskolan, samt anpassade grundskolan från den 1 juli 2024,² och syftar ytterst till att ge alla elever som är i behov av stödinsatser för sin språkliga (svenska) och matematiska utveckling "rätt stöd i rätt tid".³

Genom införandet av garantin förstärktes den tidigare regleringen om stöd i skollagen. Obligatoriskt nationellt material för kartläggning av elevernas språkliga och matematiska utveckling infördes i förskoleklassen, och de sedan tidigare förekommande obligatoriska nationella bedömningsstöden i årskurs 1 och de nationella proven i årskurs 3 kopplades till garantin. Inom garantin ska en *särskild bedömning* göras av kunskapsutvecklingen hos de elever som vid genomförande av de nationella materialen visar *indikation* på att inte uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper i de aktuella ämnena. Vid denna särskilda bedömning ska förskollärare eller lärare *samråda* med personal med specialpedagogisk kompetens (främst speciallärare eller specialpedagog). Samråd mellan förskollärare eller lärare och personal med specialpedagogisk kompetens ska också ske då extra anpassningar *planeras* samt vid *uppföljning* av de insatta anpassningarna. Resultatet från uppföljningen ska därpå *överlämnas* till elevens kommande lärare. Garantin är uppfylld då de åtgärder som garantin omfattar har vidtagits.⁴

Utöver syftet att ge elever rätt stöd i rätt tid syftar garantin till att öka likvärdigheten i den svenska skolan avseende elevernas möjlighet till utveckling inom det språkliga och det matematiska kunskapsområdet. Likvärdigheten stärks främst av att alla skolor använder samma kartläggnings- och bedömningsmaterial.⁵

Det slutliga målet med de tidiga insatserna är att en så stor andel som möjligt av eleverna ska lämna den aktuella obligatoriska skolformen med en fullständig utbildning.⁶ Reformen berör därmed också viktiga

---

¹ 3 kap. 4, 4 a och 4 b §§ skollagen (2010:800).

² Då skolformen anpassade grundskolan tillkom senare har den inte ingått i det aktuella

regeringsuppdraget. Av samma skäl saknas skolformen också i de förarbeten vi refererar till.

³ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195.

⁴ Ibid, kapitel 6.

⁵ Ibid, s. 23, 34 och 40.

⁶ Ibid, s. 80.

jämställdhetsaspekter då garantin förväntas medföra en minskning av den skillnad som finns mellan pojkar och flickor avseende behörighet till gymnasieskolans nationella program.⁷

1.2 Regeringsuppdraget

Regeringen gav genom regeringsbeslut hösten 2018⁸ Skolinspektionen följande uppdrag:

”Regeringen uppdrar åt Statens skolinspektion att, inom ramen för sitt kvalitetsgranskningssuppdrag, följa upp och utvärdera den garanti för tidiga stödinsatser som regeringen har föreslagit i propositionen Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser (prop. 2017/18:195) och som riksdagen har beslutat om (bet. 2017/18:UbU10, rskr. 2017/18:333). I utvärderingen ska myndigheten också analysera om och i så fall hur lärarnas administrativa arbete påverkas av garantin. Utvärderingen ska ha ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv.

Skolinspektionen ska hålla Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) löpande informerat om arbetet. Uppdraget ska delredovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 18 december 2020 och slutredovisas senast den 16 december 2022.”

På grund av konsekvenser i samband med covid-19-pandemin förlängdes uppdraget:

”Regeringen förlänger tiden för uppdraget till Statens skolinspektion att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser (U2018/03704). Statens skolinspektion ska istället delredovisa uppdraget senast den 16 december 2022 och slutredovisa det senast den 13 december 2024 till regeringen (Utbildningsdepartementet).

Uppdraget i övriga delar är oförändrat.”⁹

1.3 Genomförande av uppdraget

Föreliggande rapport utgör slutredovisningen av Skolinspektionens regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera garantin för tidiga stödinsatser.

Inom ramen för uppdraget har Skolinspektionen genomfört

- en tredelad enkätundersökning i grundskolan vårterminerna 2019, 2022 och 2024¹⁰

⁷ Ibid, s. 81.

⁸ Regeringsbeslut 2018-09-06, U2018/03700/S (delvis) och U2018/03704/S, Utbildningsdepartementet.

⁹ Regeringsbeslut 2021-09-16, U2018/03700 (delvis) och U2021/02259, Utbildningsdepartementet.

¹⁰ Resultaten från enkätens två första delar finns redovisade i regeringsuppdragets delredovisningar 2020 och 2022.

- en tematisk kvalitetsgranskning med beskrivning och analys utifrån kvalitetskriterier av garantins funktionssätt i förskoleklass under garantins första läsår¹¹
- en tematisk kvalitetsgranskning med bedömning, beskrivning och analys utifrån kvalitetskriterier av de moment i garantin som omfattar specialpedagogiska insatser i grundskolans förskoleklass, årskurs 1 och 3¹²
- en tematisk tillsyn med bedömning av garantins samtliga moment utifrån författningskrav i förskoleklass, årskurs 1 och 3 i grundskolan och sameskolan¹³
- en riktad tillsyn av arbetet med garantin i specialskolan¹⁴
- en första delredovisning av regeringsuppdraget med beskrivning och analys främst av insamlade enkätdata läsåret innan garantins införande 2018/19¹⁵
- en andra delredovisning av regeringsuppdraget med beskrivning och analys främst av insamlade enkätdata från läsåret 2021/22, i jämförelse med resultat som beskrevs i den första delredovisningen¹⁶
- slutredovisning av regeringsuppdraget 2024 (föreliggande rapport).

Metod

I föreliggande rapport redovisar Skolinspektionen resultatet från den tredelade enkätundersökning som genomförts mot bakgrund av uppdraget.

I syfte att ge underlag för analys av förändringar i samband med garantins införande sändes enkäter ut till samma skolor vid tre tillfällen: vårterminerna 2019, 2022 och 2024. Enkätundersökningen avser därmed förhållanden under läsåren 2018/19 (läsåret innan garantin infördes), 2021/22 (det tredje läsåret med garantin) respektive 2023/24 (det femte läsåret med garantin).

Ursprungligen ingick 400 slumpmässigt valda grundskolor med förskoleklass och årskurserna 1–3 samt samtliga 10 specialskolor och 5 sameskolor.

¹¹ Skolinspektionen (2020). *Kartläggning och tidiga stödinsatser i förskoleklassen*. Rapport. Tematisk kvalitetsgranskning. Dnr 2019:6183.

¹² Skolinspektionen (2023). *Det specialpedagogiska arbetet för att stödja lärare inom garantin för tidiga stödinsatser*. Rapport. Tematisk kvalitetsgranskning. Dnr 2022:8799.

¹³ Skolinspektionen (2024). *Skolors genomförande av garantin för tidiga stödinsatser*. Rapport 2024:10. Tematisk tillsyn. Dnr 2023:429.

¹⁴ Tillsynen genomfördes läsåret 2023/24. Beslut efter tillsyn för var och en av de tio specialskolorna återfinns på www.skolinspektionen.se.

¹⁵ Skolinspektionen (2020). *Delredovisning av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016.

¹⁶ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016.

Då skolor upphört eller omorganiserats kom urvalet att minska något i de två efterföljande omgångarna. Samtidigt ökade svarsfrekvensen.¹⁷

Enkätundersökningen under de tre åren omfattar cirka 6–10 procent av skolenheterna i Sverige med förskoleklass och årskurserna 1–3.

Det hittills publicerade enkätresultat som redovisas här avser läsåret 2023/24. Enkäten 2024 besvarades av sammanlagt 1 608 respondenter från 352 skolor. Av dessa är 358 lärare i förskoleklass, 311 lärare i årskurs 1, 315 lärare i årskurs 3, 36 lärare i åldersblandad klass, 361 personal med specialpedagogisk kompetens samt 228 rektorer. De lärare som besvarat enkäten 2024 har sammanlagt 22 254 elever i sina klasser.

I rapporten är enkätresultatet sammanställt och analyserat tillsammans med de två tidigare delarna av enkätundersökningen. Det innebär att resultaten i många fall beskriver förändringar som framkommit mellan de olika läsåren. Förändringarna avser inte enbart skillnader mellan situationen så som den såg ut läsåret 2018/19 innan garantin infördes och så som den ser ut läsåret 2023/24, utan även – och i större utsträckning – förändringar mellan läsåren 2021/22 och 2023/24. Detta i syfte att ge en mer uttömmande bild av hur garantin fungerar i de skolor som ingår i enkätundersökningen.¹⁸

Observera att detta underlag i rapporten är just resultat utifrån enkätdata; Skolinspektionen har här varken granskat eller bedömt verksamheterna, utan sammanställt och analyserat inkomna svar. Enkätresultatet är dock sammanställt och analyserat tillsammans med huvudsakliga resultat från de granskningar som genomförts och publicerats inom ramen för uppdraget. I rapporten lyfts också till viss del övrig inhämtad information.

Uppdragets formulering innebär att Skolinspektionen använt sig av *utvärdering* som övergripande metod. Utvärderingen genomförs som en processutvärdering genom vilken vi utvärderar reformens genomslag. Det innebär att empiri kring områdena *förutsättning*, *process* och *utfall* har samlats in och analyserats. Närmare bestämt har Skolinspektionens fokus varit dels att undersöka förutsättningar för garantins genomförande, dels att följa upp processen – det vill säga hur skolorna tagit sig an och genomfört garantins reglerade moment – och dels att kartlägga utfallet i form av omfattning av vidtagna stödinsatser. Då utvärderingen pågått

---

¹⁷ De som ombads besvara enkäten var förskollärare och lärare som ansvarade för undervisningen i förskoleklass, årskurs 1 eller årskurs 3, personal med specialpedagogisk kompetens samt rektor. Antalet skolor som inkom med svar från minst en respondentgrupp varierade mellan enkätomgångarna. År 2019 inkom svar från 197 av 415 skolor, 2022 inkom svar från 255 av 404 skolor och 2024 inkom svar från 352 av 396 skolor.

¹⁸ Resultat till och med läsåret 2021/22 redovisades i Skolinspektionen (2022) *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016.

under flera läsår finns viss möjlighet att följa hur garantin påverkat skolornas arbete över tid.

Även i vilken utsträckning lärarnas administrativa arbete har påverkats genom införandet av garantin har ingått i arbetet (i denna rapport benämnt som lärares arbete med dokumentation). Vidare har ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv anlagts i de delar där detta varit möjligt.¹⁹

Utgångspunkter

Syftet med garantin för tidiga stödinsatser är enkelt formulerat; alla elever i behov av stödinsatser ska få rätt stöd i rätt tid för att få förutsättningar att uppfylla kriterierna för bedömning i ämnena svenska eller svenska som andraspråk och matematik i årskurs 3 i grundskolan och sameskolan respektive i årskurs 4 i specialskolan.²⁰

Som utgångspunkt för utvärderingen konstaterar Skolinspektionen att garantin, enligt dess förarbeten, har tre tydliga intentioner, vilka vi har utgått ifrån vid vår utvärdering:

1. Elever i behov av stöd ska få stöd *tidigt*.
2. *Fler* elever med eventuella stödbehov ska hittas, bedömas och ges stöd.
3. Elever i behov av stöd ska få *rätt* stöd.

Vidare konstaterar Skolinspektionen att garantin, för att uppnå nämnda intentioner, utgörs av vissa specifika verktyg som skolorna har att hantera genom bestämmelserna i styrdokumentet:

- nationella material för kartläggning och bedömning, som ska bidra till att *tidigt* identifiera elever med eventuella stödbehov för språklig och matematisk utveckling
- begreppet indikation, som ska bidra till att *fler* elever identifieras
- särskild bedömning av kunskapsutvecklingen hos elever med visad indikation, i samråd mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens, som ska bidra till att insatserna blir *de rätta*
- samråd mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens vid planering/utformande samt uppföljning av extra anpassningar, som ska bidra till att insatserna blir och fortsatt är *rätt*

---

¹⁹ För läsbarhetens skull benämner vi vanligtvis alla ansvariga undervisande pedagoger som "lärare". Vi benämner också i många fall personal med specialpedagogisk kompetens (såsom speciallärare eller specialpedagog) som "specialpedagogisk personal". Vidare skriver vi ofta "garantins kunskapsområden". Vi syftar då på det språkliga respektive det matematiska området i förskoleklassens undervisning, samt på undervisningen i svenska, svenska som andraspråk respektive matematik i lägstadiet.

²⁰ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195.

- överföring av uppföljningen av de insatta extra anpassningarna, som ska bidra till att elever inte tappar stöd vid skolforms- och stadietyten utan fortsatt får *rätt* stöd.

I vår utvärdering menar vi att om användandet av verktygen brister finns risk för att garantins intentioner inte uppnås. Bristande användning av verktygen kan även riskera den ökade *likvärdighet* inom skolväsendet som garantin enligt dess förarbeten avser bidra till.

Föreliggande rapport består, utöver ovanstående inledande kapitel, av tre resultatkapitel där vi redovisar resultat och förändringar kopplade till garantins utfall, process och förutsättningar. Därpå följer ett avslutande kapitel med analys och diskussion.

2 Resultat avseende utfallet av garantin för tidiga stödinsatser

Skolinspektionen ser att utfallet av garantin för tidiga stödinsatser inte uppnår garantins intention om att fler elever ska ges stödinsatser. Vidare tycks elevernas resultat på de nationella proven i svenska/svenska som andraspråk ligga lägre än innan garantin.

I det här inledande resultatkapitlet redogör vi för *utfallet* av garantin för tidiga stödinsatser. Skolinspektionen använder här begreppet utfall mot bakgrund av att vi, i enlighet med formuleringen i regeringsuppdraget, såväl följer upp som utvärderar garantin för tidiga stödinsatser.

Garantin syftar till att alla elever som är i behov av stöd för sin språkliga och matematiska utveckling ska få rätt stöd i rätt tid. Den övergripande målsättningen är att fler elever ska uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper som finns i ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik.²¹ Det innebär att garantin ska sörja för att *fler* elever får stöd, och andelen elever som får stöd är således ett mått på utfall.

Nedan redovisas mängden insatt stöd. Uppgifterna är hämtade från Skolinspektionens enkätundersökning där lärarna vid varje insamlingstillfälle fått uppge hur många elever de haft som fått extra anpassningar respektive särskilt stöd under det aktuella läsåret. Som ytterligare ett mått på utfall redovisas även Skolverkets statistik över elevers prestationer vid de nationella proven i svenska/svenska som andraspråk.

---

²¹ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, s. 80.

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att andelen elever som fått extra anpassningar hade ökat efter att garantin införts, men att andelen elever med särskilt stöd hade minskat.²²

Resultatet efter analysen av utfallet här i slutredovisningen visar emellertid att eleverna får stöd i ungefär samma omfattning som innan garantin. Det innebär att garantins intention om att fler elever ska ges stödinsatser inte uppnås.

Vidare ser vi att elevernas resultat i de nationella proven i årskurs 3 i svenska/svenska som andraspråk tycks ligga lägre läsåret 2022/23 än de gjorde läsåret innan garantin, vilket pekar mot att garantins övergripande mål om att fler elever ska uppfylla kriterierna för bedömning ännu inte nåtts.²³

Huruvida det stöd elever erhållit eller de prestationer som ses vid nationella prov är en konsekvens av just garantins införande kan vi inte slå fast. I påföljande två kapitel redovisar vi emellertid hur skolorna har tagit sig an och genomfört garantins reglerade moment (processen) samt vilka förutsättningar för garantins genomförande som uppges finnas i skolorna. Såväl processen som förutsättningarna kan förstås som grundläggande av utfallet.

I det här kapitlet redovisas:

- Insatt stöd
- Elevers prestationer

2.1 Insatt stöd

Som nämnts syftar garantin till att ge stöd till fler elever och stödet ska också ges tidigt. Den stödform som påverkas av garantins reglering är extra anpassningar. Extra anpassningar ska ges om det kan *befaras* att en elev inte kommer att uppfylla kommande kriterier för bedömning.²⁴ De extra anpassningarna ska i just förskoleklass och lågstadiet, då det gäller elevernas språkliga och matematiska utveckling, planeras i samråd mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens.²⁵ Extra anpassningar har på så sätt en starkare reglering inom garantin än vad som annars är fallet. Även stödformen särskilt stöd till elever i förskoleklass och lågstadiet för språklig och matematisk utveckling ingår i garantins intention om att ge fler elever stödinsatser. Regleringen av särskilt stöd har dock inte förändrats utan är densamma som innan garantin infördes.²⁶

---

²² Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 30.

²³ Någon motsvarande jämförelse i matematik låter sig inte göras eftersom de nationella proven där genomgått stora förändringar över tid.

²⁴ 3 kap. 5 § skollagen (2010:800).

²⁵ 3 kap. 4 a § skollagen (2010:800).

²⁶ 3 kap. 7 § skollagen (2010:800).

Omfattningen av extra anpassningar är endast något större än innan garantin

Den sammantagna omfattningen av elever som får extra anpassningar är endast något större läsåret 2023/24 än läsåret innan garantin. Det gäller såväl språk som matematik. Vi ser dock att omfattningen av extra anpassningar har minskat för pojkar i årskurs 3. Sedan den förra mätningen läsåret 2021/22 har dessutom de totala andelarna elever som fått extra anpassningar minskat i såväl förskoleklass som årskurs 1 och 3 inom båda områdena. Resultatet visar därmed inte entydigt att garantins intention om att *fler* elever ska ges extra anpassningar är uppfylld.

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att eleverna fick extra anpassningar för både språklig och matematisk utveckling i betydligt större omfattning läsåret 2021/22 jämfört med läsåret innan garantin, 2018/19. Detta gällde särskilt i förskoleklass men även i årskurs 1 och årskurs 3.²⁷ Detta tidiga resultat antydde att garantin hade påverkat skolornas arbete i en positiv riktning avseende intentionen om att ge *fler* elever stöd.

Skolinspektionens uppföljande enkät visar emellertid att den initiala förbättringen tycks ha avtagit. De andelar av eleverna som, enligt lärarnas uppgifter, får extra anpassningar för sin språkliga respektive matematiska utveckling läsåret 2023/24 är inte längre lika stora som de var läsåret 2021/22.²⁸ Fortfarande är de dock något större jämfört med läsåret innan garantin, men skillnaderna är mycket små: I förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3 sammantaget uppges 19,1 procent av eleverna få extra anpassningar för sin språkliga utveckling läsåret 2023/24 – att jämföra med 18,3 procent innan garantin. Vidare uppges 12,9 procent av eleverna i förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3 få extra anpassningar för sin matematiska utveckling läsåret 2023/24 – att jämföra med 11,8 procent innan garantin.

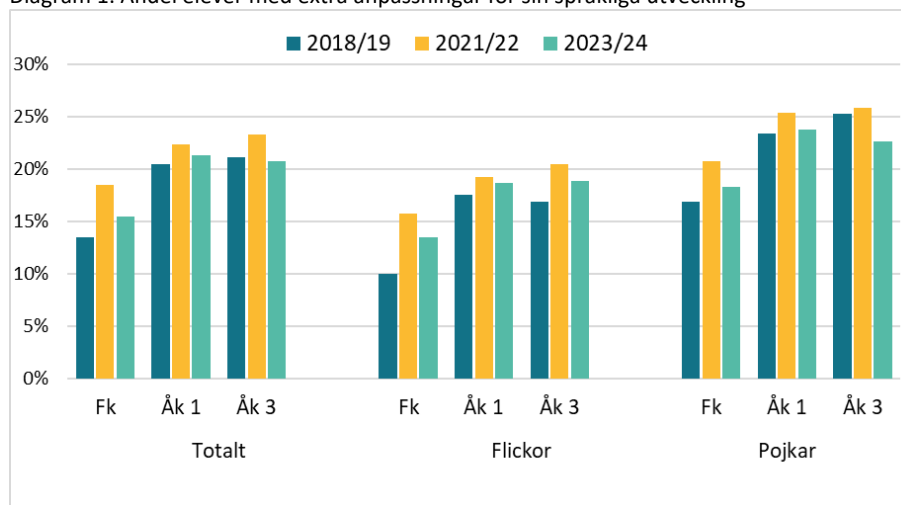
Fördelat på läsår ser mängden insatta extra anpassningar för elevers språkliga utveckling ut så här:

---

²⁷ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 30.

²⁸ I enkätundersökningen svarade lärare dels på frågan om hur många elever som gick i deras klass, dels på frågan om hur många elever i klassen som fått extra anpassningar kopplade till sin språkliga respektive matematiska utveckling under det aktuella läsåret. Andelarna är framräknade från ett sammanlagt underlag på 13 268 elever läsåret 2018/19, 21 288 elever läsåret 2021/22 och 21 539 elever läsåret 2023/24.

Diagram 1. Andel elever med extra anpassningar för sin språkliga utveckling

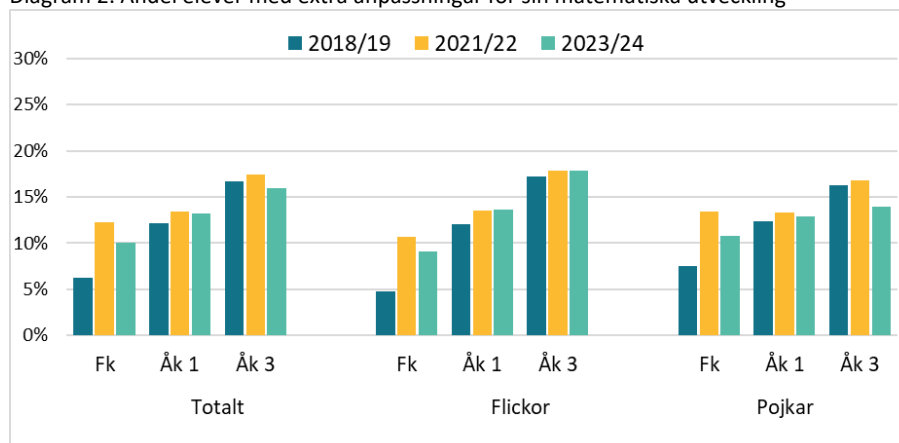
Diagrammet (1) visar andelar elever med extra anpassningar för sin språkliga utveckling, dels under läsåret närmast innan garantin infördes, dels under garantins tredje läsår samt dels under garantins femte läsår. Här ser vi att andelarna ökade både totalt och för flickor respektive pojkar läsåret 2021/22, efter att garantin införts, i såväl förskoleklass som årskurs 1 och 3.

Samtliga andelar har emellertid minskat igen till läsåret 2023/24. Det här läsåret får 15,5 procent av eleverna i förskoleklassen extra anpassningar för sin språkliga utveckling. I årskurs 1 är motsvarande andel 21,3 procent och i årskurs 3 är den 20,8 procent.

Trots minskningen är andelarna emellertid fortfarande något större än innan garantin i förskoleklassen och i årskurs 1. Undantaget finns i årskurs 3 där pojkar ges extra anpassningar för sin språkliga utveckling i mindre utsträckning, vilket gör att även den totala andelen här är mindre än innan garantin.

Fördelat på läsår ser mängden insatta extra anpassningar för elevers matematiska utveckling ut så här:

Diagram 2. Andel elever med extra anpassningar för sin matematiska utveckling

Diagrammet (2) visar andelar elever med extra anpassningar för sin matematiska utveckling, dels under läsåret närmast innan garantin infördes, dels under garantins tredje läsår samt dels under garantins femte läsår. Här ser vi att andelarna ökade både totalt och för flickor respektive pojkar läsåret 2021/22, efter att garantin införts, i såväl förskoleklass som årskurs 1 och 3.

Andelarna för elever totalt har emellertid minskat igen till läsåret 2023/24, främst i förskoleklassen och årskurs 3. Det här läsåret får 10,0 procent av eleverna i förskoleklassen extra anpassningar för sin matematiska utveckling. I årskurs 1 är motsvarande andel 13,2 procent och i årskurs 3 är den 15,9 procent.

Trots minskningen är dock andelarna fortfarande något större än innan garantin, främst i förskoleklassen men även i årskurs 1. I årskurs 3 däremot ges pojkar extra anpassningar för sin matematiska utveckling i mindre utsträckning, vilket gör att den totala andelen här är mindre än innan garantin.

Resultatet innebär inte entydigt att garantins intention om att *fler* elever ska ges stöd – här i form av extra anpassningar – är uppfylld. Dels är den sammantagna omfattningen av elever som får extra anpassningar endast något större läsåret 2023/24 än läsåret innan garantin. Dels ser vi, fördelat på förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3, att omfattningen av extra anpassningar minskat för pojkar i årskurs 3 i både svenska/svenska som andraspråk och matematik läsåret 2023/24.

Omfattningen av särskilt stöd är mindre än innan garantin

Den sammantagna omfattningen av elever som får särskilt stöd är mindre läsåret 2023/24 än läsåret innan garantin. Det gäller såväl språk som matematik. Resultatet visar därmed att garantins intention om att *fler* elever ska ges särskilt stöd inte är uppfylld. Fördelat på förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3 ser vi emellertid att omfattningen av särskilt stöd har ökat något inom det matematiska

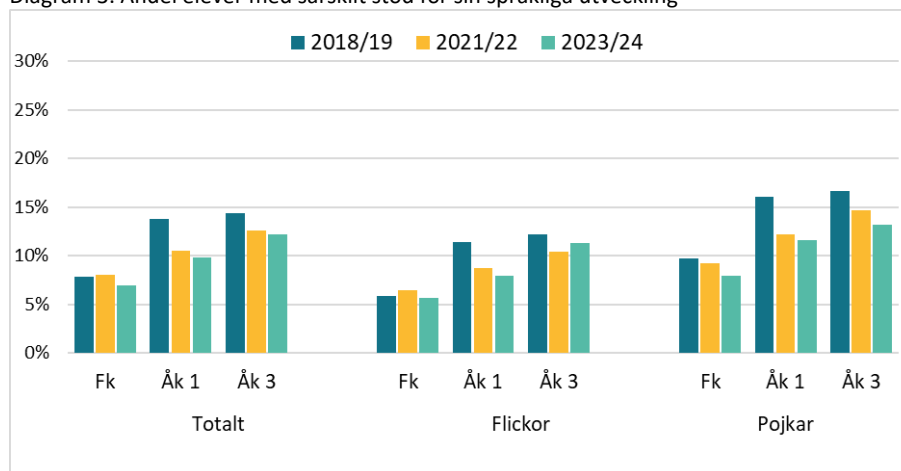
området i förskoleklass, men procentuellt är andelen där mycket liten.

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att elever i förskoleklass fick särskilt stöd för sin språkliga utveckling i motsvarande omfattning läsåret 2021/22 som läsåret innan garantin, men att andelen ökat inom matematik. I årskurs 1 och årskurs 3 hade andelen elever med särskilt stöd minskat inom både språk och matematik.²⁹ Detta tidiga resultat gjorde det svårt att entydigt konstatera huruvida garantin påverkat skolornas arbete för att uppnå intentionen om att ge *fler* elever stöd.

Skolinspektionens uppföljande enkät visar att de andelar av eleverna som, enligt lärarnas uppgifter, får särskilt stöd för sin språkliga respektive matematiska utveckling är relativt små läsåret 2023/24.³⁰ Andelarna är dessutom mindre än de var läsåret innan garantin: I förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3 sammantaget får 9,7 procent av eleverna särskilt stöd för sin språkliga utveckling läsåret 2023/24 – att jämföra med 12,0 procent innan garantin. Vidare får 5,6 procent av eleverna i förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3 särskilt stöd för sin matematiska utveckling läsåret 2023/24 – att jämföra med 6,9 procent innan garantin.

Fördelat på läsår ser mängden insatt särskilt stöd för elevers språkliga utveckling ut så här:

Diagram 3. Andel elever med särskilt stöd för sin språkliga utveckling

Diagrammet (3) visar andelar elever med särskilt stöd för sin språkliga utveckling, dels under läsåret närmast innan garantin infördes, dels under garantins tredje läsår samt dels under garantins femte läsår. Här ser vi att andelarna minskade i årskurs 1 och årskurs 3 efter att garantin införts,

²⁹ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 31.

³⁰ I enkätundersökningen svarade lärare dels på frågan om hur många elever som gick i deras klass, dels på frågan om hur många elever i klassen som fått särskilt stöd kopplat till sin språkliga respektive matematiska utveckling under det aktuella läsåret. Andelarna är framräknade från ett sammanlagt underlag på 13 268 elever läsåret 2018/19, 21 288 elever läsåret 2021/22 och 21 539 elever läsåret 2023/24.

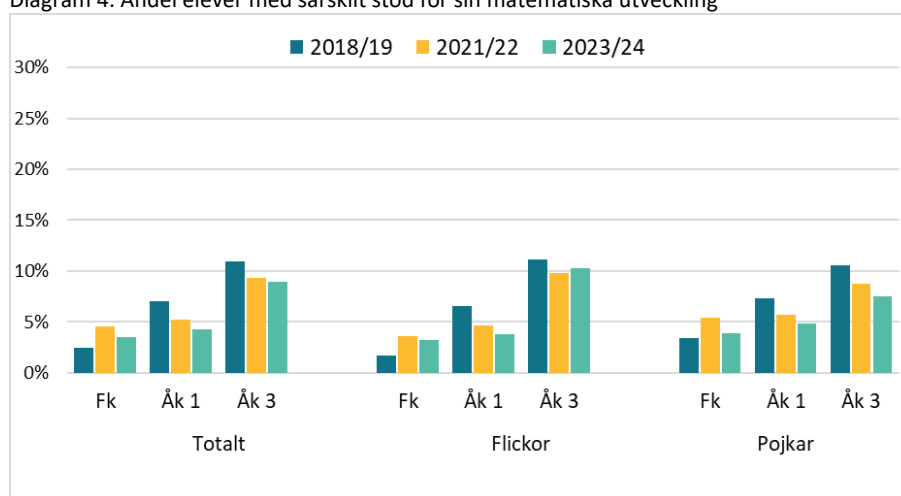
både totalt och för flickor respektive pojkar. I förskoleklassen ökade det särskilda stödet något för flickor, men minskade för pojkar.

Till läsåret 2023/24 minskar andelarna ytterligare i såväl förskoleklass som årskurs 1 och 3, med undantag för flickor i årskurs 3. I förskoleklassen får 6,9 procent av eleverna särskilt stöd för sin språkliga utveckling. I årskurs 1 är motsvarande andel 9,8 procent och i årskurs 3 är den 12,2 procent.

Såväl de totala andelarna som andelarna för flickor respektive pojkar är således mindre än innan garantin i såväl förskoleklass som årskurs 1 och 3 läsåret 2023/24.

Fördelat på läsår ser mängden insatt särskilt stöd för elevers matematiska utveckling ut så här:

Diagram 4. Andel elever med särskilt stöd för sin matematiska utveckling

Diagrammet (4) visar andelar elever med särskilt stöd för sin matematiska utveckling, dels under läsåret närmast innan garantin infördes, dels under garantins tredje läsår samt dels under garantins femte läsår. Här ser vi att andelarna ökade i förskoleklass efter att garantin införts, både totalt och för flickor respektive pojkar. Emellertid minskade samtidigt motsvarande andelar i årskurs 1 och årskurs 3.

Till läsåret 2023/24 minskar i stort sett samtliga andelar, med undantag vad gäller flickor i årskurs 3. I förskoleklassen får 3,5 procent av eleverna särskilt stöd för sin matematiska utveckling. I årskurs 1 är motsvarande andel 4,3 procent och i årskurs 3 är den 8,9 procent.

Det innebär att såväl de totala andelarna som andelarna för flickor respektive pojkar i årskurs 1 och årskurs 3 som får särskilt stöd är mindre än innan garantin. I förskoleklass är andelarna något större, men den procentuella omfattningen är mycket liten.

Resultatet innebär att garantins intention om att *fler* elever ska ges stöd – här i form av särskilt stöd – inte är uppfylld. Den sammantagna omfattningen av elever som får särskilt stöd är mindre läsåret 2023/24

jämfört med läsåret innan garantin, inom både det språkliga och det matematiska området.

2.2 Elevers prestationer

Lägre resultat på nationella prov i svenska/svenska som andraspråk

Resultaten på de nationella proven i svenska/svenska som andraspråk tycks ligga lägre för elever som gick i förskoleklass när garantin infördes, och som nu genomför proven efter nära fyra läsår med garantin, än de var för de elever som genomförde proven läsåret innan garantin infördes.

Garantins målsättning är, som nämnts, att fler elever ska uppfylla kommande kriterier för bedömning av kunskaper som finns i ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik. Mot bakgrund av det är det av intresse att kort redovisa en sammanställning av Skolverkets resultat gällande nationella prov i årskurs 3 i svenska och svenska som andraspråk.³¹ Någon motsvarande sammanställning gällande matematik kan inte göras eftersom de nationella proven där genomgått alltför stora förändringar mellan de undersökta läsåren.

Den första årskullen elever som omfattades av garantin redan läsåret 2019/20, då de gick i förskoleklass, gick i årskurs 3 läsåret 2022/23. De genomförde således de nationella proven under vårterminen 2023.³² Vid en jämförelse mellan resultaten från denna årskull och den årskull som genomförde de nationella proven vårterminen 2019, läsåret innan garantin, ser vi att resultaten inte förbättrats utan tvärtom ser ut att ha sjunkit något.

Skolverket anger att det inte helt går att jämföra resultaten över tid eftersom det kan variera vilka kunskapsområden i kursplanen som proven prövar. Sammanställningen nedan ger emellertid en fingervisning om elevers prestationer i svenska respektive svenska som andraspråk vid de två angivna tillfällena.³³

Tabellen nedan visar andel av elever i årskurs 3 som genomfört proven och uppnått kravnivån i olika delprov:

Nationella prov	2018/19	2022/23	2018/19	2022/23
Andel elever som uppnått kravnivån	Sv	Sv	Sva	Sva

³¹ Skolverket (2019). *Resultat på nationella prov i årskurs 3, 6 och 9, läsåret 2018/19*. PM. Dnr: 2019:1442, 2019:1443, 2019:1444 och Skolverket (2023). *Resultat på de nationella proven i årskurs 3, 6 och 9. Läsåret 2022/23*. Beskrivande statistik. Dnr: 2023:2889, 2023:2890, 2023:2891.

³² Nationella prov omfattades av vissa tillfälliga bestämmelser under pandemin. Proven i årskurs 3 ställdes in vårterminen 2020. De genomfördes dock vårterminen 2021 men Skolverket samlade inte in resultaten.

³³ Statistiken omfattar grundskolan och sameskolan. I specialskolan genomförs de nationella proven "i tillämpliga delar", men de ingår inte i statistiken. Se [Statistik - Skolverket](#)

A Tala: muntlig uppgift	97,8 %	97,4 %	91,6 %	90,0 %
B Läsa: berättande text	94,5 %	90,7 %	73,0 %	60,8 %
C Läsa: faktatext	94,6 %	91,8 %	74,5 %	71,7 %
D Enskild högläsning	95,4 %	93,3 %	82,6 %	77,2 %
E Enskilt textsamtal	97,0 %	91,8 %	85,2 %	69,1 %
F Skriva: berättande text	91,5 %	90,2 %	82,0 %	79,2 %
G Skriva: stavning och interpunktion	90,30 %	87,4 %	75,8 %	72,8 %
H Skriva: faktatext	94,9 %	93,8 %	80,3 %	77,2 %

Av tabellen framgår att andelarna elever som uppnått kravnivån i de olika delproven i svenska respektive svenska som andraspråk är mindre inom vardera delprov läsåret 2022/23 jämfört med motsvarande andelar läsåret 2018/19.

Resultatet innebär att resultaten på de nationella proven i svenska och svenska som andraspråk tycks ligga lägre för elever som gick i förskoleklass när garantin infördes än för elever som genomförde proven innan garantin. Trots nära fyra läsår med garantin ser det således ut som att den här elevgruppen inte presterar på samma nivå som den tidigare, vilket pekar mot att garantins övergripande mål om att fler elever ska uppfylla kriterierna för bedömning ännu inte nåtts.

3 Resultat avseende processen för garantin för tidiga stödinsatser

Skolinspektionen ser att garantin för tidiga stödinsatser inte genomförs på det sätt som avsetts. Skolorna använder nationella material men många följer inte processen i övrigt.

I det här kapitlet beskrivs Skolinspektionens granskning och uppföljning av *processen* för garantin för tidiga stödinsatser. Närmare bestämt beskrivs genomförandet av de olika moment som regleras i skollagen³⁴ på skolenhetsnivå och, i förekommande fall, hur de har förändrats över tid under de fem läsår garantin funnits. Avsikten är att åskådliggöra i vilken utsträckning de skolor som utgör underlag i föreliggande regeringsuppdrag tagit sig an och genomfört garantins reglerade moment.

³⁴ 3 kap. 4, 4 a och 4 b §§ skollagen (2010:800).

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att garantin främst genomfördes med fokus på kartläggning och avstämningar för bedömning.³⁵

Resultatet efter analysen av processen här i slutredovisningen visar att samma resultat fortfarande är giltigt; skolorna använder de nationella materialen och uppmärksammar därigenom elevers stödbehov. Dock tycks övriga moment inom garantin (särskild bedömning, planering av insatser, uppföljning och överföring) inte genomföras på det sätt som avsetts. Det begränsar skolornas möjlighet att genom garantins verktyg uppnå intentionerna om att elever i behov av stöd ska få stöd *tidigt*, att *fler* elever med eventuella stödbehov ska hittas, bedömas och ges stöd, samt att elever i behov av stöd ska få *rätt* stöd.

I det här kapitlet redovisas:

- Användning av de nationella materialen
- Uppmärksammande av elevers stödbehov
- Särskild bedömning, planering av insatser, uppföljning och överföring

3.1 Användning av kartläggningsmaterial i förskoleklassen

Genom garantin för tidiga stödinsatser fick förskoleklassen läsåret 2019/20 för första gången ett obligatoriskt nationellt material för att kartlägga elevernas kunskapsutveckling inom det språkliga respektive det matematiska området.³⁶

I antagen proposition anges att nationellt fastställda stöd för bedömning medverkar till högre kvalitet i bedömningarna genom gemensamma begrepp och mallar. Vidare antas ett nationellt kartläggningsmaterial i förskoleklassen leda till ökad likvärdighet.³⁷ Att skolor använder garantins nationella material är grundläggande för processens fortsatta förlopp och för att garantins intentioner ska kunna uppnås. Skolinspektionen har därför undersökt användningen av förskoleklassens kartläggningsmaterial.

I förskoleklassen används kartläggningsmaterialet för de allra flesta elever, men användandet av materialet i dess helhet har minskat

Lärare i förskoleklassen använder det nationella kartläggningsmaterialet för de allra flesta elever och i stor utsträckning i dess helhet. Det finns därmed en god grund för att garantins intentioner

---

³⁵ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 17.

³⁶ 8 kap. 2–3 §§ skolförordningen (2011:185) och Skolverket (2022). *Hitta språket – Nationellt kartläggningsmaterial i språklig medvetenhet i förskoleklass*. Dnr: 2019:567 samt Skolverket. (2022). *Hitta matematiken – Nationellt kartläggningsmaterial i matematiskt tänkande i förskoleklass*. Dnr: 2019:568.

³⁷ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, s. 40.

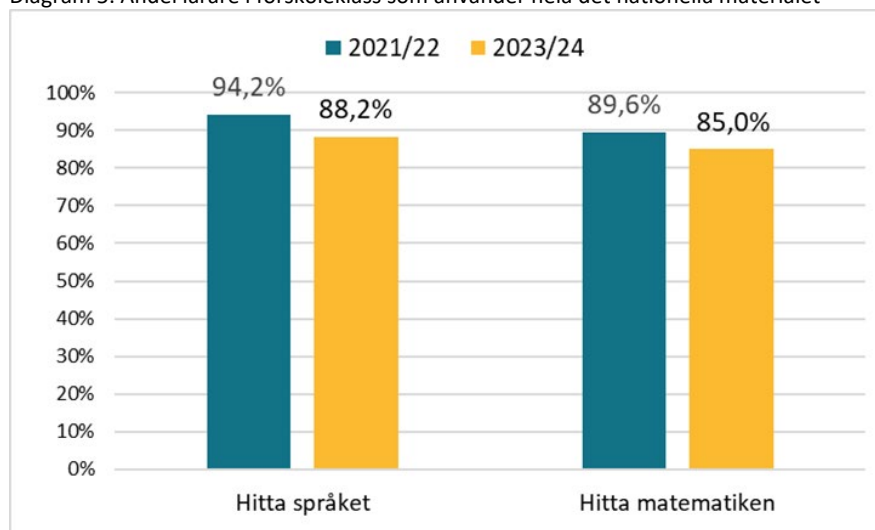
ska kunna uppnås. Användandet av hela materialet har dock minskat något läsåret 2023/24.

I förskoleklassen består garantins obligatoriska kartläggningsmaterial av två delar: Hitta språket och Hitta matematiken. Delarna innehåller fyra aktiviteter vardera. Samtliga aktiviteter ska genomföras med samtliga elever.³⁸

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att både Hitta språket och Hitta matematiken användes i mycket stor utsträckning läsåret 2021/22.³⁹ Detta tidiga resultat antydde att garantin hade påverkat skolornas arbete i förskoleklassen på det sätt som avsetts, det vill säga att det införda kartläggningsmaterialet också användes.

Skolinspektionens uppföljande enkät visar emellertid att andelen lärare i förskoleklass som använder *hela* materialet har minskat mellan det tidigare redovisade läsåret 2021/22 och läsåret 2023/24:

Diagram 5. Andel lärare i förskoleklass som använder hela det nationella materialet

Diagrammet (5) visar i vilken utsträckning lärare i förskoleklass uppger att de använder kartläggningsmaterialet i dess helhet. Här ser vi att materialet används i stor utsträckning, men också att användandet av materialet i dess helhet minskat något.

Frågan om *hur många elever* som genomfört materialet har besvarats av skolornas rektorer. Här syns inte någon minskning mellan de två jämförda läsåren och de allra flesta rektorer uppger att kartläggningsmaterialets två delar Hitta språket och Hitta matematiken använts för samtliga elever i förskoleklass läsåret 2023/24. Rektorerens uppgifter återspeglas även i Skolinspektionens tematiska tillsyn gällande läsåret 2022/23 som

³⁸ 6 § SKOLFSL 2019:16.

³⁹ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 18.

genomförts med anledning av regeringsuppdraget.⁴⁰ Vid tillsynen redovisar de 40 granskade skolorna sammantaget att i princip samtliga förskoleklass-elever genomfört Hitta språket och Hitta matematiken.⁴¹ Under läsåret 2023/24 har tillsyn också genomförts av förskoleklass som anordnas vid specialskola. Några brister avseende användande av kartläggningsmaterial för eleverna i förskoleklass framkom inte vid denna tillsyn.⁴²

Skolinspektionen undersöker även *likvärdigheten* mellan grundskolor i vissa frågor. Här sorterar vi enkätsvaren utifrån parametern ”föräldrar med eftergymnasial utbildning”. När det handlar om i vilken utsträckning lärare i förskoleklassen uppger att de använder garantins nationella material inom det språkliga området ser vi ingen större skillnad mellan skolor där få av elevernas föräldrar har eftergymnasial utbildning och skolor där eftergymnasial utbildning hos föräldrarna är mer vanligt. Garantins nationella material inom det matematiska området används emellertid i något större utsträckning i skolor där få av elevernas föräldrar har eftergymnasial utbildning.

Resultatet innebär att det ser ut att finnas en god grund för att garantins intentioner ska kunna uppnås eftersom det införda nationella materialet i förskoleklassen används i stor utsträckning.

Som framkommer ovan visar enkätundersökningen att användningen av materialet i dess helhet minskat något. Vi har också i tidigare delredovisning konstaterat att det finns risk för att lärare väljer bort aktiviteter, exempelvis på grund av att någon aktivitet anses alltför svår att genomföra eller inte upplevs som relevant.⁴³ Sammantaget kan dessa resultat vara oroande för garantins fortsatta funktion.

Någon nationell statistik över i vilken utsträckning materialet i förskoleklassen används finns inte, och enligt garantins förarbeten är det heller inte garantins avsikt att sådan registrering ska ske.

Kartläggningsmaterialet genomförs främst av lärare själva, och oftast under den föreskrivna tidsperioden

Aktiviteter i kartläggningsmaterialet genomförs främst av lärare själva. Även om det blivit mindre vanligt ger det en god grund för att garantins intentioner ska kunna uppnås. Genomförandet sker också oftast under höstterminen, vilket är den tidsperiod som föreskrivs.

I det nationella materialets lärarinformation anges att det är en fördel om förskoleklassens lärare själva genomför kartläggningsmaterialets olika aktiviteter med eleverna. Aktiviteternas innehåll utgår från läroplan och kursplaner och är utformat för att kunna ingå som en naturlig del i

---

⁴⁰ Skolinspektionen (2024). *Skolors genomförande av garantin för tidiga stödinsatser*. Rapport 2024:10. Tematisk tillsyn. Dnr 2023:429.

⁴¹ Avser insamlade men inte bedömda uppgifter.

⁴² Beslut efter tillsyn för var och en av de tio specialskolorna återfinns på www.skolinspektionen.se.

⁴³ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 19.

ordinarie undervisning. Syftet är att läraren med hjälp av materialet ska kunna identifiera elever som kan vara i behov av stöd, men också upptäcka områden som hela eller delar av klassen visar svårigheter med och som den fortsatta undervisningen behöver fokusera på.⁴⁴

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att lärare i förskoleklass vanligen genomförde aktiviteterna med klassens elever själva.⁴⁵ Skolinspektionens granskning av förskoleklassen under garantins första läsår 2019/20 visade att undervisande lärare i nästintill alla 30 granskade skolor själva hade ansvarat för och genomfört alla, eller så gott som alla, aktiviteter med sina elever.⁴⁶ Detsamma visade enkäten för läsåret 2021/22. Detta tidiga resultat antydde att garantin hade påverkat arbetet i förskoleklassen på det sätt som avsetts.

Skolinspektionens uppföljande enkät visar emellertid att den andel lärare som själva genomför kartläggningsmaterialets aktiviteter har minskat något mellan läsåren 2021/22 och 2023/24, främst inom det språkliga området. Även om det blivit något mindre vanligt genomför ändå de flesta lärare i förskoleklass aktiviteterna själva. Ibland uppges två lärare dela på undervisningen och det kan då ha varit den andra läraren – som kan vara mer inriktad på svenska respektive matematik – som genomfört aktiviteterna. Endast en mycket liten del av lärarna i förskoleklass uppger att aktiviteterna främst genomförs av specialpedagogisk personal som vanligtvis inte undervisar i klassen.

Vidare ska kartläggningsmaterialets sammanlagt åtta aktiviteter genomföras med eleverna i förskoleklassen under höstterminen.⁴⁷ I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att så inte alltid var fallet.⁴⁸ Till exempel hade så många som 10 av 30 granskade skolor inte lyckats genomföra materialens aktiviteter under hösten under garantins första läsår 2019/20. De vanligaste skälen till att alla aktiviteter inte genomfördes under den föreskrivna tidsperioden angavs i den granskningen vara brist på personal eller att aktiviteterna tagit längre tid än beräknat.⁴⁹ Detta tidiga resultat antydde att skolorna hade svårt att efterleva garantins reglering.

Vid Skolinspektionens tematiska tillsyn av arbetet med garantin i 40 skolor läsåret 2022/23 bedömdes endast 2 ha sådana brister avseende användande av kartläggningsmaterialet i förskoleklass som handlade om

---

⁴⁴ Skolverket. (2022). *Hitta språket* – Nationellt kartläggningsmaterial i språklig medvetenhet i förskoleklass. Dnr: 2019:567, s. 4.; Skolverket. (2022). *Hitta matematiken* – Nationellt kartläggningsmaterial i matematiskt tänkande i förskoleklass. Dnr: 2019:568, s. 3.

⁴⁵ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 20.

⁴⁶ Skolinspektionen (2020). *Kartläggning och tidiga stödinsatser i förskoleklassen*. Rapport. Tematisk kvalitetsgranskning. Dnr 2019:6183, s. 15.

⁴⁷ 5 § SKOLFS 2019:16.

⁴⁸ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 20.

⁴⁹ Skolinspektionen (2020). *Kartläggning och tidiga stödinsatser i förskoleklassen*. Rapport. Tematisk kvalitetsgranskning. Dnr 2019:6183, s. 14.

att de inte använt materialet i dess helhet under höstterminen.⁵⁰ Sannolikt har skolorna behövt tid för att få rutiner och organisation att fungera kring detta relativt nya material.

Resultatet innebär att det i det här avseendet ser ut att finnas en god grund för att garantins intentioner ska kunna uppnås. Lärare i förskoleklass – alternativt en kollega i exempelvis ett tvåläraresystem – är ofta själva involverade i kartläggningsmaterialets aktiviteter och genomför dem vanligen under elevernas första termin. Därmed har lärarna stora möjligheter att tidigt identifiera elever i klassen som kan vara i behov av stöd, samt planera sin undervisning mot bakgrund av klassens samlade resultat, på det sätt som anges i materialet.

Användning av annat material för kartläggning i förskoleklassen sker i stor utsträckning inom det språkliga området

Andelen lärare i förskoleklass som använder något annat material än det nationella för att kartlägga den språkliga respektive matematiska utvecklingen hos eleverna har ökat sedan läsåret 2021/22, särskilt påtagligt inom det språkliga området.

Garantins avsikt med att ge förskoleklassen ett nationellt material för att kartlägga elevernas kunskapsutveckling var att säkerställa likvärdighet i skolornas stödarbete.⁵¹ Många skolor använder emellertid även något annat systematiskt kartläggande material i förskoleklassen i syfte att hitta elever som kan behöva stöd. Detta är särskilt vanligt inom det språkliga området.

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att lärare i förskoleklass redan innan garantin infördes använde någon form av systematiskt material för att kartlägga den språkliga respektive den matematiska utvecklingen hos eleverna. Dessa andelar hade därpå minskat markant läsåret 2021/22.⁵² Detta tidiga resultat antydde att garantin påverkat skolornas arbete på det sätt som avsetts då annat material valts bort till förmån för det nationella, nyligen införda materialet.

Skolinspektionens uppföljande enkät visar emellertid att andelen lärare i förskoleklass som använder något annat material än det nationella har ökat igen mellan läsåren 2021/22 och 2023/24:

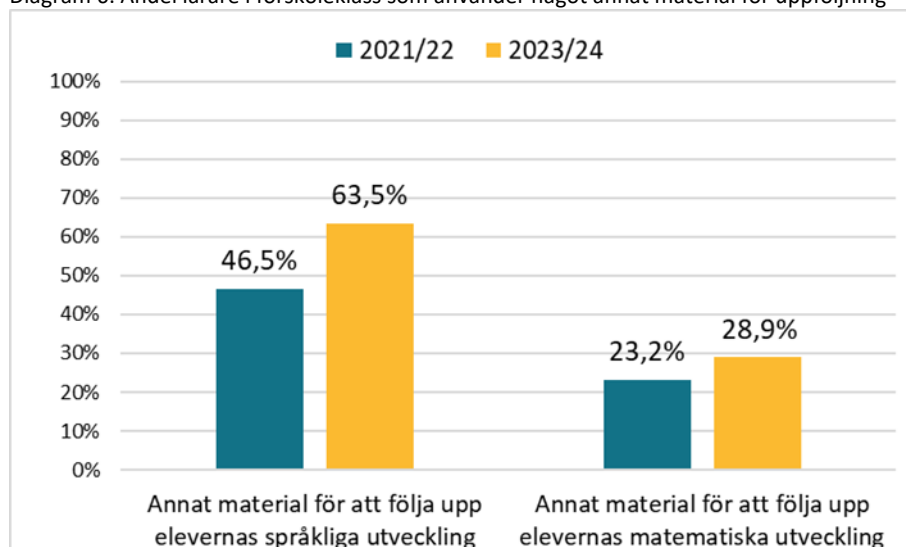
---

⁵⁰ Skolinspektionen (2024). *Skolors genomförande av garantin för tidiga stödinsatser*. Rapport 2024:10. Tematisk tillsyn. Dnr 2023:429.

⁵¹ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, s. 40.

⁵² Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 19.

Diagram 6. Andel lärare i förskoleklass som använder något annat material för uppföljning

Diagrammet (6) visar i vilken utsträckning lärare i förskoleklass uppger att de använder annat kartläggande material än det nationella för att följa upp elevernas språkliga respektive matematiska utveckling.

Resultatet innebär att användning av annat material i förskoleklassen än garantins nationella kartläggningsmaterial sker i stor utsträckning inom det språkliga området och att sådan användning ökat markant. Vidare finns en tydlig ökning även inom det matematiska området, men omfattningen där totalt är relativt liten.

I garantireformens förarbeten föreslås inte att förskoleklassen bör minska sin användning av annat kartläggande material än det som genom reformen kom att bli obligatoriskt. Dock argumenteras för att ett nationellt material framtaget av Skolverket är att föredra, dels utifrån en likvärdighetsaspekt, dels utifrån den kvalitetsstämpel ett material framtaget av en nationell skolmyndighet antas ha.⁵³

Resultatet om ett ökat användande av annat material kan relateras till tidigare nämnda minskning av användandet av det obligatoriska nationella kartläggningsmaterialet i dess helhet. Om utvecklingen fortsätter på samma sätt kan arbetet i förskoleklassen komma att avvika från den kvalitet och ökade likvärdighet man önskat åstadkomma genom införande av ett nationellt kartläggningsmaterial.

I antagen proposition påpekas vidare att en bortprioritering av frivilliga material i förskoleklassen kan bidra till att hålla lärarnas administrativa arbete nere.⁵⁴

⁵³ SOU 2016:59. *På goda grunder – en åtgärdsgaranti för läsning, skrivning och matematik*, s. 188.

⁵⁴ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, s. 40.

3.2 Användning av bedömningsmaterial i lågstadiet

I årskurs 1 innefattar garantin för tidiga stödinsatser ett nationellt material för att bedöma elevernas kunskapsutveckling inom ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik. Materialet består av Nationellt bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling och Nationellt bedömningsstöd i taluppfattning. Det har funnits sedan läsåret 2016/17 men ingår i garantin sedan den infördes läsåret 2019/20. Materialet är obligatoriskt i årskurs 1, men är konstruerat för att kunna användas i hela lågstadiet. I årskurs 3 är det de nationella proven i samma ämnen som utgör garantins obligatoriska bedömningsmaterial.

Syftet med de nationella bedömningsstöden i årskurs 1 är att förbättra förutsättningarna för att tidigt identifiera elever som riskerar att inte uppfylla kriterierna för bedömning i svenska, svenska som andraspråk och/eller matematik. Ytterligare syfte med bedömningsstöden är att främja en likvärdighet i lärarnas bedömningar av elevernas kunskaper. Syftet med de nationella proven i årskurs 3 är att stödja lärarens kunskapsbedömning av enskilda elever och bedöma elevernas kunskaper i förhållande till kriterierna för bedömning.⁵⁵

Liksom i förskoleklassen är det grundläggande för processens fortsatta förlopp att skolor använder garantins nationella material för att garantins intentioner ska kunna uppnås. Skolinspektionen har därför undersökt användningen av materialen i lågstadiet.

I årskurs 1 används nationella bedömningsstöd i mycket stor utsträckning med undantag för avstämningen Skriva

I årskurs 1 är andelen lärare som använder garantins bedömningsstöd för samtliga elever i klassen fortsatt mycket stor och har inte förändrats nämnvärt mellan läsåren 2021/22 och 2023/24. Här finns en relativt god grund för att garantins intentioner ska kunna uppnås. Andelen lärare som använder avstämningen Skriva är dock fortfarande liten.

I Nationellt bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling finns två delar som ska stämmas av: Läs och Skriva. I Nationellt bedömningsstöd i taluppfattning finns avstämningen Taluppfattning som stäms av muntligt och skriftligt.⁵⁶ För varje elev i årskurs 1 ska läraren använda materialet vid avstämningsstillfällen under både hösttermin och vårtermin.⁵⁷

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att de nationella bedömningsstöden, enligt enkätundersökningen, användes för de flesta elever i årskurs 1 läsåret 2021/22, men att avstämningen Skriva användes i betydligt mindre utsträckning. Här kunde vi dessutom notera att en

⁵⁵ Ibid, s. 23.

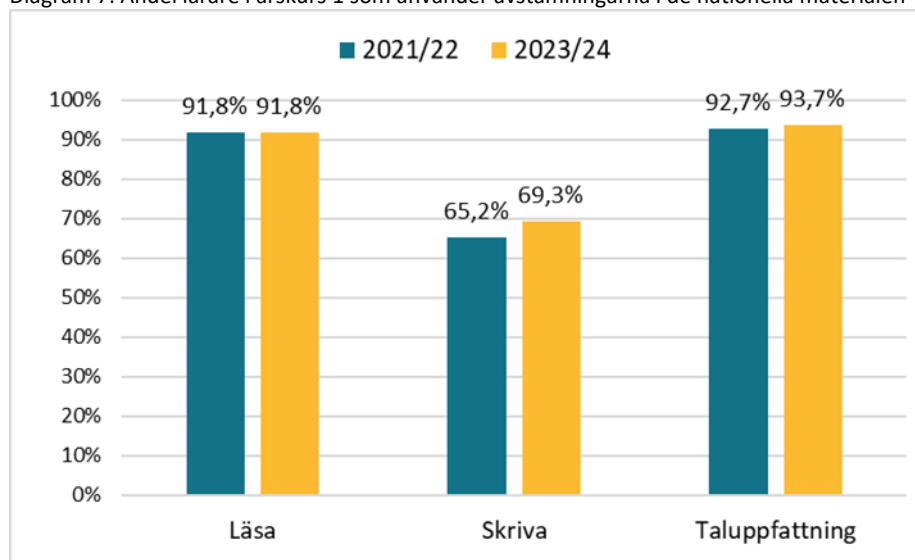
⁵⁶ 9 kap. 22 b-c §§, 11 kap. 12 b-c §§ och 12 kap. 12 b-c §§ skolförordningen (2011:185).

⁵⁷ 3 och 5 §§ SKOLFS 2016:66, 3 och 5 §§ SKOLFS 2017:5.

femtedel av lärarna i årskurs 1 inte hade använt avstämningen Skriva för någon av klassens elever, trots skyldigheten att göra så.⁵⁸

I Skolinspektionens uppföljande enkät uppger i stort sett lika stora andelar av lärare i årskurs 1 läsåren 2021/22 och 2023/24 att de använder materialet för samtliga årskurs 1-elever i svenska, svenska som andraspråk och matematik:

Diagram 7. Andel lärare i årskurs 1 som använder avstämningarna i de nationella materialen

Diagrammet (7) visar i vilken utsträckning lärare i årskurs 1 uppger att de använder avstämningarna i det nationella materialet. Vi ser att användandet sker i mycket stor utsträckning när det gäller avstämningarna Läsa och Taluppfattning, men i mindre utsträckning vad gäller avstämningen Skriva.

Vidare uppger en femtedel av lärarna (20,5 %) i enkätundersökningen att de inte använt avstämningen Skriva för någon av klassens årskurs 1-elever läsåret 2023/24.

I Skolinspektionens tematiska tillsyn gällande läsåret 2022/23 redovisar de 40 granskade skolorna sammantaget att såväl Nationellt bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling som Nationellt bedömningsstöd i taluppfattning använts för i princip samtliga årskurs 1-elever.⁵⁹ Vid samma tillsyn konstaterade Skolinspektionen emellertid brister på 7 av skolorna kopplade till genomförandet av de nationella bedömningsstöden i årskurs 1, framför allt vad gäller avstämningen Skriva, vilken inte genomförts i enlighet med bestämmelsen.⁶⁰

⁵⁸ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 21.

⁵⁹ Avser insamlade men inte bedömda uppgifter. Dessa uppgifter för Nationellt bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling är dock inte uppdelade i Läsa respektive Skriva.

⁶⁰ Skolinspektionen (2024). *Skolors genomförande av garantin för tidiga stödinsatser*. Rapport 2024:10. Tematisk tillsyn. Dnr 2023:429, s. 13.

Även skolformen specialskolan omfattas av garantin för tidiga stödsatser och använder bedömningsstöd i stor omfattning. Vid tillsyn av de 10 specialskolorna läsåret 2023/24 användes materialet av 9.⁶¹ 1 av dessa skolor bedömdes ha brist i samband med garantin eftersom bedömningsstödet i svenska endast hade använts under vårterminen.

Skolinspektionen undersöker även *likvärdigheten* mellan grundskolor i vissa frågor. Här sorterar vi enkätsvaren utifrån parametern "föräldrar med eftergymnasial utbildning". När det handlar om i vilken utsträckning lärare i årskurs 1 uppger att de använder garantins nationella material inom det språkliga området ser vi att såväl avstämningen Läsa som avstämningen Skriva används i mindre utsträckning i de skolor där få av elevernas föräldrar har eftergymnasial utbildning. Vad gäller användningen av garantins nationella material inom det matematiska området, med avstämningen Taluppfattning, ser vi ingen större skillnad mellan skolor där få av elevernas föräldrar har eftergymnasial utbildning och skolor där eftergymnasial utbildning är mer vanligt.

Resultatet innebär att det ser ut att finnas en relativt god grund för att garantins intentioner ska kunna uppnås eftersom det nationella materialet används i stor utsträckning. Undantaget här är avstämningen Skriva som inte alls genomförs på motsvarande sätt.

Det är genom det nationella materialet som lärare ska hitta de elever som visar indikation på svårigheter, och vilkas kunskapsutveckling sedan ska genomgå en särskild bedömning. Om avstämningen Skiva inte genomförs finns risk att elever i behov av stöd för att utveckla kunskaper inom detta område inte uppmärksammas, varvid garantins intentioner inte uppnås i det avseendet.

Någon nationell statistik över i vilken utsträckning materialet i årskurs 1 används finns inte. Enligt garantins förarbeten är det heller inte garantins avsikt att sådan registrering ska ske.

Bedömningsstödens avstämmningar genomförs främst av lärare själva men även av specialpedagogisk personal

Lärare i årskurs 1 genomför till stor del själva avstämmningarna i bedömningsstöden med eleverna. Härmed finns en relativt god grund för att garantins intentioner ska kunna uppnås. Även specialpedagogisk personal som vanligtvis inte undervisar i klassen genomför dock avstämmningarna i flera fall.

I materialets lärarinformation anges att det är en fördel om lärare i årskurs 1 själva genomför avstämmningarna i bedömningsstöden med eleverna –

---

⁶¹ I specialskolan gäller garantin det granskade läsåret för de elever som följer kursplanerna för svenska, svenska som andraspråk, svenska för döva och hörselskadade samt matematik. Bedömningsstöden är desamma som för grundskolan, men delar av materialet för läs- och skrivutveckling är speciellt framtaget för att användas i specialskolan.

detta för att bättre kunna bilda sig en uppfattning om elevernas kunskaper, vad undervisningen bör inriktas på samt hur den behöver anpassas.⁶²

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att många lärare i årskurs 1 genomförde avstämningar själva. Emellertid uppgav flera av lärarna att det varit specialpedagogisk personal, som vanligtvis inte undervisar i klassen, som genomfört avstämningarna.⁶³ Detta tidiga resultat antydde att garantin i stort sett hade påverkat arbetet i årskurs 1 på det sätt som avsetts – dock inte helt.

Skolinspektionens uppföljande enkät visar att andelen lärare i årskurs 1 som själva genomför avstämningarna minskat mellan läsåren 2021/22 och 2023/24 inom det språkliga området (från 75,1 % till 72,2 %) men ökat något inom det matematiska (från 71,3 % till 73,2 %). En majoritet av lärarna i årskurs 1 genomför ändå avstämningarna själva, men de kan även genomföras av någon annan undervisande lärare som är kopplad till klassen.

Avstämningarna i årskurs 1 genomförs emellertid i en relativt stor utsträckning av specialpedagogisk personal som vanligtvis inte undervisar i klassen (15,4 % i svenska respektive 15,6 % i matematik). Även i Skolinspektionens tematiska tillsyn rörande läsåret 2022/23 beskriver personal i ett tiotal av de 40 granskade skolorna att de vanligtvis använder sig av specialpedagogisk personal för att genomföra avstämningarna i bedömningsstöden i årskurs 1, antingen genomgående eller för individuella avstämningar.⁶⁴

Resultatet innebär att det ser ut att finnas en relativt god grund för att garantins intentioner ska kunna uppnås vad gäller genomförandet av avstämningarna i årskurs 1. En majoritet av lärarna – alternativt en kollega i exempelvis ett tvåläraresystem – genomför själva avstämningarna med eleverna. Dessa lärare har därmed stora möjligheter att tidigt bilda sig en uppfattning om elevernas kunskaper samt planera och anpassa undervisningen på det sätt som anges i materialet. I de klasser där specialpedagogisk personal, som vanligtvis inte undervisar i klassen, genomför avstämningarna ges lärare emellertid inte den möjligheten.

Användning av annat material för uppföljning i årskurs 1 sker i stor utsträckning inom det språkliga området

Andelen lärare i årskurs 1 som använder något annat material än det nationella för att följa upp den språkliga respektive matematiska

---

⁶² Skolverket. (2022). *Nationellt bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling – Svenska och svenska som andraspråk i årskurs 1–3*. Dnr: 2019:563. s. 2; Skolverket. (2022). *Nationellt bedömningsstöd i taluppfattning – Matematik i årskurs 1–3*. Dnr: 2019:564.

⁶³ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 20.

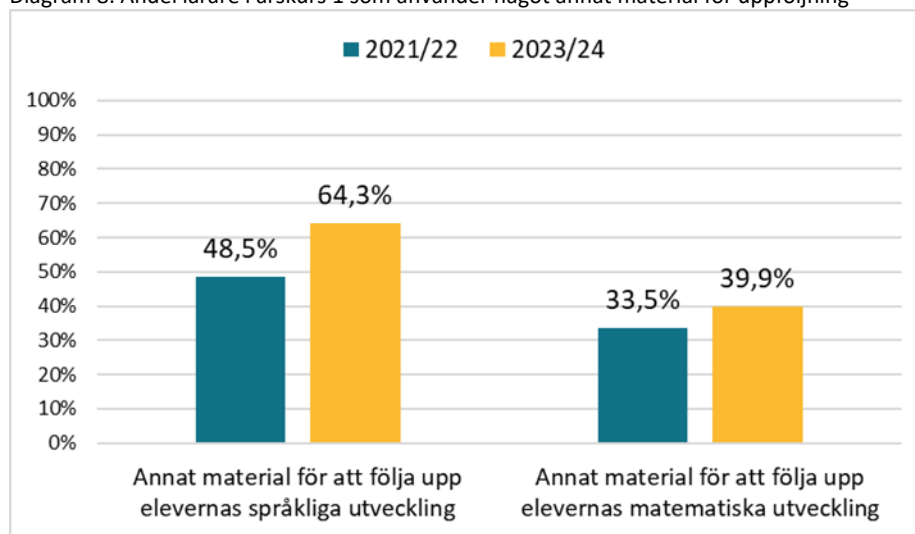
⁶⁴ Avser insamlade men inte bedömda uppgifter. Uppgifterna visar vidare att lärarna själva genomför aktiviteterna i förskoleklassens kartläggningmaterial i dessa skolor.

utvecklingen hos eleverna har ökat sedan läsåret 2021/22, särskilt påtagligt inom det språkliga området.

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att även andra material användes i viss utsträckning parallellt med det obligatoriska nationella bedömningsstödet för att följa upp den språkliga respektive matematiska utvecklingen hos eleverna i årskurs 1 under läsåret 2021/22.⁶⁵

Skolinspektionens uppföljande enkät visar att andelen lärare i årskurs 1 som använder något annat material för detta ändamål dessutom har ökat mellan läsåren 2021/22 och 2023/24:

Diagram 8. Andel lärare i årskurs 1 som använder något annat material för uppföljning

Diagrammet (8) visar i vilken utsträckning lärare i årskurs 1 uppger att de använder annat material än det nationella för att följa upp elevernas språkliga respektive matematiska utveckling.

Resultatet innebär att användning av annat material i årskurs 1 än garantins nationella bedömningsstöd sker i stor utsträckning inom det språkliga området läsåret 2023/24. Användningen inom det språkliga området har genomgått en markant ökning. En tydlig ökning finns även inom det matematiska området, men den totala omfattningen där är mindre.

I årskurs 3 genomförs nationella prov i mycket stor utsträckning. Skolverkets statistik visar att de nationella proven i svenska, svenska som andraspråk och matematik genomförs i mycket stor utsträckning. Då proven är förlagda sent under läsåret ser Skolinspektionen emellertid inte att de fungerar som verktyg för att uppnå garantins intentioner.

⁶⁵ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 22.

I årskurs 3 är det obligatoriskt att genomföra nationella prov i ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik, och det är de nationella proven som utgör underlag för en likvärdig bedömning inom ramen för garantin.⁶⁶ Proven visar var eleverna befinner sig i sin kunskapsutveckling och därigenom kan också stödbehov uppmärksammas. De nationella proven ligger dock sent under läsåret och har oftast inte hunnit genomföras vid tiden för Skolinspektionens enkätundersökning. Skolverket redovisar emellertid ett deltagande i nationella prov läsåret 2022/23 på drygt 96 procent bland eleverna som följer kursplanen i svenska, knappt 88 procent bland elever som följer kursplanen i svenska som andraspråk och omkring 96 procent av eleverna i matematik.⁶⁷

Resultatet innebär att skolorna genomför de nationella proven i hög utsträckning. Proven är emellertid förlagda så pass sent under läsåret, i enlighet med regleringen, att garantins övriga moment som ska tillförsäkra eleverna rätt stödinsatser – särskild bedömning, planering och uppföljning i samråd – inte ryms under resterande tid. På grund av tidpunkten ser Skolinspektionen därför inte att de nationella proven fungerar som verktyg för att uppnå garantins intentioner.

Några förändringar avseende de nationella proven genomfördes inte i samband med att dessa skulle komma att ingå i garantin för tidiga stödinsatser.⁶⁸ Det innebär att de nationella proven även inom garantin i huvudsak syftar till att stödja lärarens kunskapsbedömning av enskilda elever i förhållande till kriterierna för bedömning.⁶⁹

I årskurs 3 används nationellt bedömningsstöd frivilligt i stor utsträckning inom det matematiska området men även inom det språkliga

Utöver nationella prov använder lärare i årskurs 3 det nationella bedömningsstödet, som är frivilligt här, för att uppmärksamma elevers stödbehov. Användandet sker i stor utsträckning inom det matematiska området men även inom det språkliga. Användandet har också ökat inom både det språkliga och det matematiska området.

I årskurs 3 är Nationellt bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling och Nationellt bedömningsstöd i taluppfattning inte obligatoriska. Materialet är dock konstruerat för att kunna användas under hela lågstadiet.

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att det trots frivilligheten var nära hälften av lärarna i årskurs 3 som genomförde avstämning Läs respektive avstämning Skriva med samtliga elever i

---

⁶⁶ 9 kap. 20–21 §§, 11 kap. 10–11 §§ samt 12 kap. 10–11 §§ skolförordningen.

⁶⁷ Skolverket (2023). *Resultat på de nationella proven i årskurs 3, 6 och 9. Läsåret 2022/23*. Beskrivande statistik. Diarienummer: 2023:2889, 2023:2890, 2023:2891. Resultat från elever i specialskolan ingår inte i statistiken då specialskolan endast genomför nationella prov i tillämpliga delar enligt föreskrift.

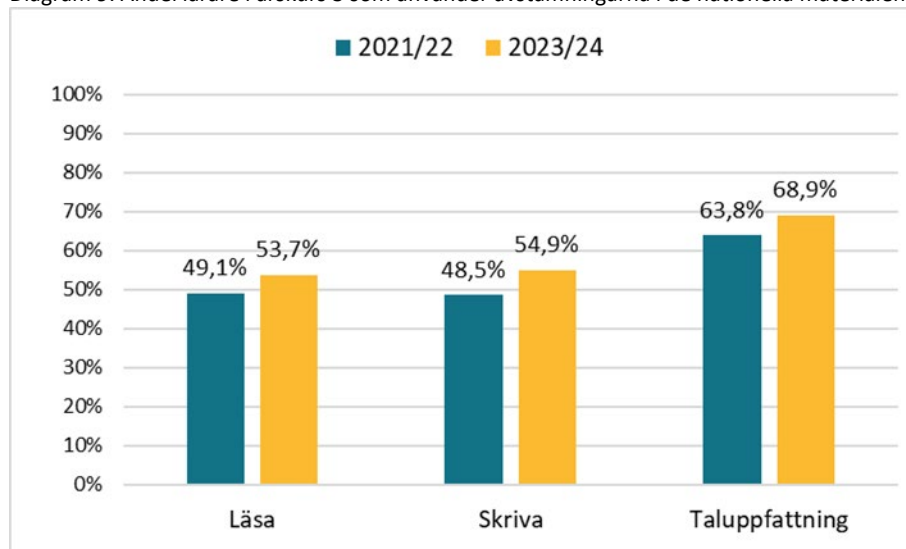
⁶⁸ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, s. 39.

⁶⁹ Ibid, s. 23.

klassen läsåret 2021/22. Än fler genomförde avstämningen Taluppfattning med samtliga elever.⁷⁰

I Skolinspektionens uppföljande enkät ser vi att användandet har ökat:

Diagram 9. Andel lärare i årskurs 3 som använder avstämningarna i de nationella materialen

Diagrammet (9) visar i vilken utsträckning lärare i årskurs 3 uppger att de använder de nationella bedömningsstöden och avstämningarna för klassens samtliga elever. Störst andel finns inom det matematiska området, men andelarna är relativt stora även inom det språkliga. Vi ser också att användningen har ökat mellan läsåret 2021/22 och läsåret 2023/24.

Resultatet innebär att lärare i årskurs 3, utöver nationella prov, använder det nationella bedömningsstödet för att uppmärksamma elevers stödbehov, även då det är frivilligt i den här årskursen. Användandet har också ökat och kan på så sätt, trots frivilligheten, bidra till den likvärdighet som garantin syftar till då det handlar om ett nationellt material.

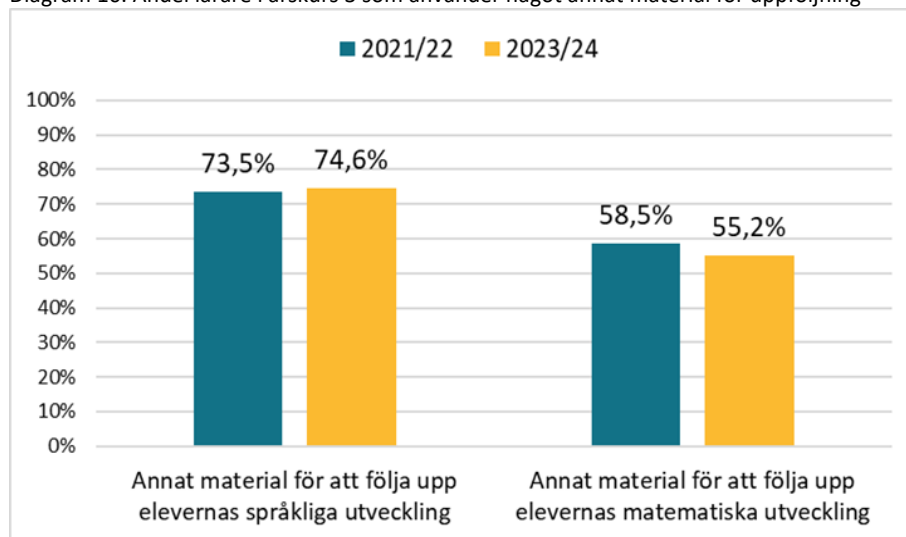
Användning av annat material för uppföljning i årskurs 3 sker i stor utsträckning inom det språkliga området men även inom det matematiska

Utöver nationella prov och frivillig användning av nationella bedömningsstöd använder lärare i årskurs 3 annat material för uppföljning. Det sker i stor utsträckning för elevernas språkliga utveckling men är även relativt vanligt inom det matematiska området.

⁷⁰ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 22.

I enkätundersökningen framkommer att lärare i årskurs 3 även använder andra material än Skolverkets nationella bedömningsstöd för att följa upp elevernas språkliga och matematiska utveckling:

Diagram 10. Andel lärare i årskurs 3 som använder något annat material för uppföljning

Diagrammet (10) visar i vilken utsträckning lärare i årskurs 3 uppger att de använder andra material än nationella prov och/eller det frivilliga nationella bedömningsstödet för att följa upp elevernas utveckling. Här ser vi att detta är vanligast inom det språkliga området men att det även förekommer inom det matematiska området i relativt stor omfattning.

Resultatet innebär att användning av annat material i årskurs 3 än det som ingår i garantin sker i stor utsträckning inom det språkliga området, men även i relativt stor utsträckning inom det matematiska.

3.3 Uppmärksammande av elevers stödbehov

Innan det blir aktuellt att genomföra den särskilda bedömning som är specifik för garantin för tidiga stödsatser och som regleras i skollagen, behöver skolan uppmärksamma eventuella svårigheter eller stödbehov hos eleverna. Närmare bestämt behöver lärare identifiera elever som visar indikation på att inte uppfylla de kriterier för bedömning som ska uppfyllas i årskurs 1 och 3 och som därför kan vara i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. Identifieringen är tänkt att ske med hjälp av garantins verktyg i form av nationella material för kartläggning och bedömning, där indikation på svårigheter kan visa sig.

Att tidigt upptäcka eller uppmärksamma elever som kan vara i behov av stöd för sin språkliga och/eller matematiska utveckling är en förutsättning för att uppnå garantins intention om att elever i behov av stöd också ska få stöd *tidigt*. Upptäckandet hänger även samman med garantins intention om att *fler* elever med eventuella stödbehov ska hittas, bedömas och ges stöd. Skolinspektionen har därför undersökt i vilken utsträckning olika material

ligger till grund för uppmärksammandet av elevers stödbehov samt hur många elever med indikation lärarna identifierat.

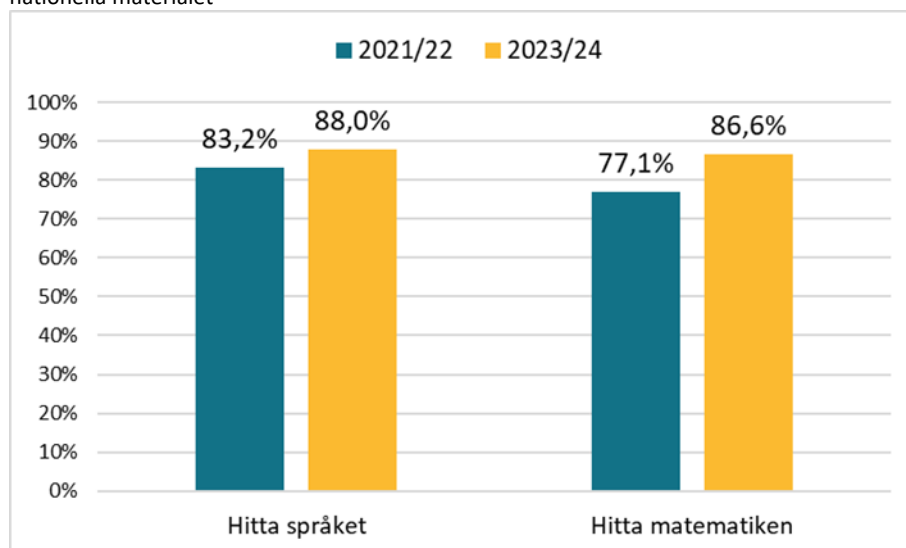
Lärare i förskoleklass uppmärksammar stödbehov i stor och ökad utsträckning genom det nationella materialet

I förskoleklassen uppmärksammar en ökad andel lärare elevers eventuella stödbehov genom det obligatoriska nationella materialet. Ökningen är särskilt tydlig inom det matematiska området men är stor även inom det språkliga. Sålunda fungerar materialet som verktyg, och det finns en god grund för att garantins intentioner ska kunna uppnås.

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att en större andel lärare i förskoleklass hade uppmärksammat elevers stödbehov genom det nationella kartläggningsmaterialet Hitta språket och Hitta matematiken läsåret 2021/22 jämfört med hur många som uppmärksammat stödbehov läsåret innan garantin, då de använt annat material.⁷¹ Detta tidiga resultat antydde att garantin hade påverkat skolornas arbete på det sätt som avsetts då det nationella kartläggningsmaterialet infördes i förskoleklassen.

Skolinspektionens uppföljande enkät visar vidare att andelen lärare i förskoleklass, som uppger att de uppmärksammar elever med stödbehov inom det språkliga respektive matematiska området genom det nationella materialet, har fortsatt att öka också mellan läsåren 2021/22 och 2023/24:

Diagram 11. Andel lärare i förskoleklass som uppmärksammar stödbehov genom det nationella materialet

Diagrammet (11) visar i vilken utsträckning lärare i förskoleklass uppger att de uppmärksammar elevers stödbehov genom det nationella

⁷¹ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 23.

kartläggningsmaterialet läsåret 2023/24. Här ser vi att 88,0 procent av lärarna uppger att de uppmärksammar elevers stödbehov genom Hitta språket och 86,6 procent genom Hitta matematiken. Andelen har också ökat sedan läsåret 2021/22. Ökningen är stor inom det språkliga området och särskilt tydlig inom det matematiska.

Som tidigare angetts använder lärare i förskoleklass också något annat material utöver det nationella för kartläggning av elevernas utveckling. I enkätundersökningen framkommer att stödbehov uppmärksammas även genom dessa material, om än inte i samma stora utsträckning: 30,7 procent av lärarna i förskoleklass uppger att de uppmärksammar elevers stödbehov inom det språkliga området genom något annat material än det nationella läsåret 2023/24. Endast 11,7 procent uppger detsamma för det matematiska området.

Resultatet innebär att det ser ut att finnas en god grund för att garantins intentioner ska kunna uppnås. Garantins verktyg i form av ett obligatoriskt nationellt kartläggningsmaterial i förskoleklassen, som enligt garantins förarbeten syftar till att utgöra ett relevant stöd för lärare i arbetet med att identifiera elever i behov av stödinsatser⁷², kan också sägas ha den funktionen i skolorna, och dessutom i en allt större utsträckning. Det nationella materialet i förskoleklass förefaller också bidra till att större andelar lärare uppmärksammar stödbehov hos eleverna jämfört med det uppmärksammande som sker genom andra material.

I stort sett alla lärare i förskoleklass använder det nationella kartläggningsmaterialet Hitta språket och Hitta matematiken. I enkätundersökningen uppger emellertid flest lärare i förskoleklass att de upptäcker elevers stödbehov genom den egna undervisningen. Inom det språkliga området har detta varit mycket vanligt under alla tre undersökta läsår, det vill säga även innan garantin infördes. Inom det matematiska området ser vi emellertid en markant ökning sedan garantins införande: I förskoleklassen har andelen lärare som uppger att de upptäcker elevers stödbehov genom den egna undervisningen ökat från 75,6 procent läsåret innan garantin till 93,9 procent läsåret 2023/24. Att de flesta lärare i förskoleklass uppger att det varit genom den egna undervisningen de uppmärksammat elevers stödbehov, samtidigt som de också uppger att de hittat elever genom det obligatoriska nationella materialet, innebär ingen motsägelse. Materialet är konstruerat för att kunna ingå i den ordinarie undervisningen och många lärare i förskoleklass genomför själva materialens aktiviteter med eleverna.

Lärare i årskurs 1 uppmärksammar stödbehov i stor utsträckning genom det nationella materialet

I årskurs 1 uppmärksammar lärare elevers eventuella stödbehov genom det obligatoriska nationella materialet i stor utsträckning. Vi

---

⁷² Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, s. 42.

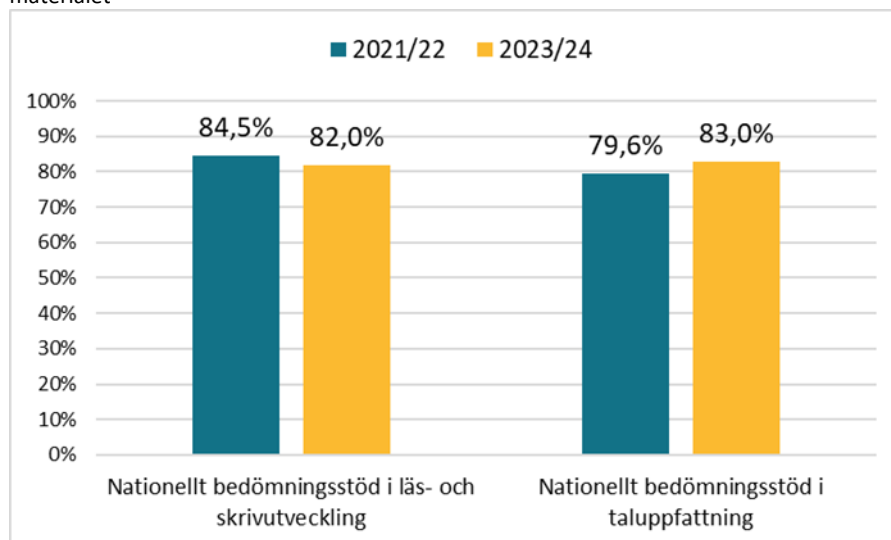

ser en minskning när det gäller det språkliga området, men en ökning när det gäller matematik. Materialet fungerar dock som verktyg, och ger en god grund för att garantins intentioner ska kunna uppnås.

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att lärare i årskurs 1, läsåret 2021/22, hade uppmärksammat elevers stödbehov i större utsträckning genom Nationellt bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling och Nationellt bedömningsstöd i taluppfattning än de gjort tidigare, innan materialet ingick i garantin. Ökningen fanns inom både det språkliga och matematiska området, men var särskilt tydlig inom matematik.⁷³ Detta tidiga resultat antydde att garantin hade påverkat skolornas arbete på det sätt som avsetts då det nationella bedömningsmaterialet kopplades till garantin och syftet – att genom materialet hitta elever som eventuellt kunde vara i behov av stöd – uttrycktes tydligare.

Skolinspektionens uppföljande enkät visar emellertid att andelen lärare i årskurs 1, som uppger att de uppmärksammar elevers stödbehov i svenska eller svenska som andraspråk genom det nationella materialet, fortfarande är stor, men har minskat något. I matematik har däremot andelen lärare som uppmärksammar elevers stödbehov genom det nationella materialet ökat mellan läsåren 2021/22 och 2023/24:

Diagram 12. Andel lärare i årskurs 1 som uppmärksammar stödbehov genom det nationella materialet

Diagrammet (12) visar i vilken utsträckning lärare i årskurs 1 uppger att de uppmärksammar elevers stödbehov genom det nationella materialet läsåret 2023/24. Här ser vi att 82,0 procent av lärarna uppger att de uppmärksammar elevers stödbehov genom Nationellt bedömningsstöd i

⁷³ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 24.

läs- och skrivutveckling och 83,0 procent genom Nationellt bedömningsstöd i taluppfattning.

Inom det språkliga området har andelen lärare som uppmärksammar stödbehov på detta sätt minskat sedan läsåret 2021/22, men ökat inom det matematiska.

Som tidigare angetts använder lärare i årskurs 1 också något annat material utöver det nationella för uppföljning av elevernas utveckling. I enkätundersökningen framkommer att stödbehov uppmärksammas även genom dessa material, om än inte i samma stora utsträckning: 44,4 procent av lärarna i årskurs 1 uppger att de uppmärksammar elevers stödbehov inom det språkliga området genom annat material än det nationella, och 22,5 procent uppger detsamma när det gäller det matematiska.

Resultatet innebär att det finns en god grund för att garantins intentioner ska kunna uppnås. Garantins verktyg i form av ett obligatoriskt nationellt bedömningsstöd i årskurs 1, som syftar till att förbättra förutsättningarna för att tidigt identifiera elever som riskerar att inte uppfylla kriterierna för bedömning i de aktuella ämnena, kan också sägas ha den funktionen i skolorna. Även då vi ser en minskning i att uppmärksamma elevers språkliga utveckling är andelen fortfarande stor. Det nationella materialet i årskurs 1 förefaller också bidra till att större andelar lärare uppmärksammar stödbehov hos eleverna jämfört med det uppmärksammande som sker genom andra material.

Utöver ovanstående är det här i årskurs 1, liksom i förskoleklass, vanligast att lärare uppmärksammar elevers stödbehov genom den egna undervisningen. Inom det språkliga området har det varit mycket vanligt under alla tre undersökta läsår, det vill säga även innan garantin. Inom det matematiska området ser vi en tydlig ökning sedan garantins införande: I årskurs 1 har andelen lärare som uppger att de upptäcker elevers stödbehov inom matematik genom den egna undervisningen ökat från 83,2 procent läsåret innan garantin till 93,9 procent läsåret 2023/24.

I årskurs 3 antas uppmärksammande av stödbehov ske genom nationella prov, men det sker även genom nationella bedömningsstöd

Uppmärksammande av stödbehov inom ramen för garantin ska i årskurs 3 ske genom nationella prov under senare delen av vårterminen, men en ökad andel av lärarna uppmärksammar stödbehov genom frivillig användning av nationella bedömningsstöd, särskilt vad gäller matematik.

I årskurs 3 är det de nationella proven som är obligatoriskt material att använda inom ramen för garantin. Dock ligger dessa sent under vårterminen och har inte alltid hunnit genomföras vid tiden för Skolinspektionens enkätutskick. Lärarnas uppgifter avseende i vilken

utsträckning just de nationella proven har medfört uppmärksammande av elevers stödbehov redovisas därför inte här.

Som nämnts är det emellertid vanligt att lärare i årskurs 3 använder det nationella material som är obligatoriskt i årskurs 1 men frivilligt i den här årskursen. I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen också att lärare i årskurs 3 hade fått reda på elevers stödbehov genom frivilligt användande av Skolverkets nationella bedömningsstöd i något större utsträckning jämfört med då de använt andra material läsåret 2021/22.⁷⁴ Skolinspektionens uppföljande enkät visar dessutom att andelen lärare i årskurs 3, som uppger att de uppmärksammar elevers behov av stöd för den språkliga eller matematiska utvecklingen genom frivillig användning av det nationella materialet, har ökat: Läsåret 2023/24 uppger 62,9 procent av lärarna i årskurs 3 att de uppmärksammar stödbehov inom det språkliga området och 71,7 procent att de uppmärksammar stödbehov inom det matematiska området genom det nationella materialet.

Utöver Skolverkets nationella bedömningsstöd uppger lärare i årskurs 3 att de också uppmärksammar elevers stödbehov genom något annat material för uppföljning: Läsåret 2023/24 uppger 57,5 procent av lärarna i årskurs 3 att de uppmärksammar stödbehov inom det språkliga området och 35,1 procent att de uppmärksammar stödbehov inom det matematiska området genom något annat material än nationella prov och nationellt bedömningsstöd.

Resultatet innebär att uppmärksammande av elevers stödbehov i årskurs 3 i stor utsträckning sker genom frivillig användning av nationella bedömningsstöd, särskilt inom det matematiska området.

Enligt garantins reglering bör uppmärksammande av elevers stödbehov ske genom nationella prov då dessa är obligatoriska här. Även om det nationella materialet inte är obligatoriskt att använda i årskurs 3 är det ändå kopplat till garantin då det, vid sidan av nationella prov, anges som grund för särskild bedömning av elever i årskurs 3.⁷⁵

Lärare identifierar inte förväntad mängd elever med indikation på stödbehov

Lärare i förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3 identifierar inte den förväntade mängd elever, som visar indikation på att inte uppfylla kriterierna för bedömning, som uppskattades i samband med garantins införande och som skulle bidra till att garantins intentioner uppnås. Garantins verktyg indikation fungerar således inte som avsett.

Ovan redovisas i vilken utsträckning lärare uppger att de nationella kartläggnings- och bedömningsmaterialen ligger till grund för deras

---

⁷⁴ De nationella proven är inte inräknade här.

⁷⁵ 3 kap. 4 § första stycket 2–3 skollagen (2010:800).

uppmärksammande av elevers stödbehov. Att uppmärksamma elevers svårigheter och stödbehov åligger lärarrollen generellt. Inom garantin för tidiga stödinsatser är avsikten emellertid mer specifik, nämligen att lärare, genom att använda just de nationella materialen, ska kunna identifiera elever som visar indikation på att inte uppfylla kommande kriterier för bedömning i svenska, svenska som andraspråk och/eller matematik. Begreppet indikation är specifikt för garantin och skiljer ut processen från det arbete skolan i övrigt gör kring extra anpassningar och särskilt stöd.

Det är också dessa elevers kunskapsutveckling som sedan ska stämmas av vid en särskild bedömning. Vid en sådan bedömning ska det avgöras vilka av de identifierade eleverna som befaras inte kommer att uppfylla kommande kriterier för bedömning av kunskaper, och som därför ska ges extra anpassningar eller utredas för särskilt stöd, och vilka som bedöms kunna fortsätta utan stödinsatser. Bedömningen ska således göras för fler än de som förväntas bedömas vara i behov av insatser.⁷⁶ Det innebär i sin tur att skolorna behöver identifiera ett större antal elever som kan sägas visa indikation; garantins verktyg indikation är således tänkt att generera fler presumtiva elever i behov av stöd än vad som vanligen uppmärksammas i skolans rutiner för stödåtgärder.

I antagen proposition anges uppskattningen att cirka 10 procent av eleverna i förskoleklassen och 20 procent av eleverna i lågstadiet kan komma att vara i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. För att inte någon elev ska förbises i processen bedömer utredningen att ansvarig lärare behöver identifiera och därefter genomföra särskilda bedömningar av kunskapsutvecklingen hos cirka 25 respektive 50 procent av eleverna. Dessa beräkningar, så som påpekas i propositionen, bygger på en mycket grov uppskattning.⁷⁷ Garantins påbjudna förfarande att identifiera och sedan också lyfta en mycket stor mängd elever till en särskild bedömning anges dock utgöra ett viktigt nytt moment för skolornas arbete med stödinsatser.⁷⁸ Skolinspektionen ser att en ökad mängd av identifierade elever med eventuella stödbehov är grunden för garantins intention om att *fler* elever ska ges stödinsatser.

I Skolinspektionens enkät 2024 ställdes därför frågan till lärare om hur många elever i deras respektive klass⁷⁹ som visat indikation på språkliga respektive matematiska svårigheter vid användning av de nationella materialen under läsåret 2023/24:

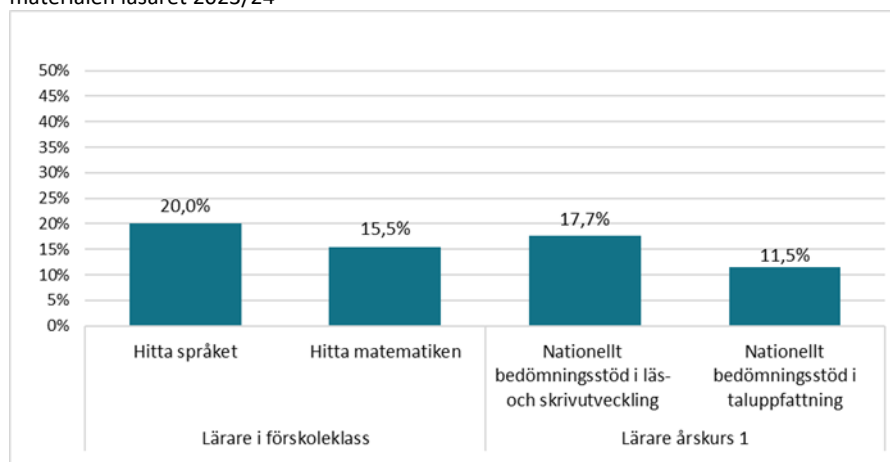
⁷⁶ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, s. 46.

⁷⁷ *Ibid.*, s. 76.

⁷⁸ *Ibid.*, s. 46.

⁷⁹ Underlaget här är de elever som de lärare som besvarat enkäten undervisar. Andelarna är framräknade från ett sammanlagt underlag på 7891 elever i förskoleklass, 6 690 elever i årskurs 1 och 6 958 elever i årskurs 3.

Diagram 13. Andel elever som visat indikation på svårigheter vid användning av de nationella materialen läsåret 2023/24

Diagrammet (13) visar andelar av eleverna som enligt lärare visat indikation vid användande av garantins nationella material.

Andelen förskoleklass elever med indikation på svårigheter inom det språkliga området ligger enligt uppgifterna i enkätundersökningen på 20 procent samtidigt som andelen inom det matematiska området är betydligt mindre, 15,5 procent – att jämföra med förarbetenas totala 25 procent i förskoleklass. Vidare uppgår andelen årskurs 1-elever med indikation på språkliga svårigheter endast till 17,7 procent samtidigt som andelen elever med indikation på matematiska svårigheter är relativt liten, endast 11,5 procent – att jämföra med förarbetenas totala 50 procent i lågstadiet.

Fördelat på kön framkommer genom lärarnas uppgifter att 17,2 procent av flickorna och 22,8 procent av pojkarna i förskoleklass visade indikation vid genomförande av Hitta språket. 15,0 procent av flickorna och 16,1 procent av pojkarna visade indikation vid genomförande av Hitta matematiken. Vidare framkommer att 15,3 procent av flickorna och 20,0 procent av pojkarna i årskurs 1 visade indikation vid genomförande av Nationellt bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling. 12,5 procent av flickorna och 10,5 procent av pojkarna visade indikation vid genomförande av Nationellt bedömningsstöd i taluppfattning.

Resultatet kan inte ställas i direkt relation till den förväntade mängd elever med indikation som uppskattades i garantins förarbeten eftersom de angivna mängderna där inte fördelas över de två kunskapsområdena. I våra resultat ser vi dock en risk att lärare inte identifierar den stora förväntade mängd elever som uppskattats i samband med garantins införande och som ska bidra till att garantins intentioner uppnås.

Det kan också nämnas att även lärare i årskurs 3 uppgår identifierade antal elever i enkäten. Det gäller då vid det frivilliga användandet av nationellt

bedömningsstöd.⁸⁰ Här uppmärksammade lärarna sammantaget att 13,5 procent av eleverna visade indikation på att inte uppfylla kriterierna för bedömning i svenska och 11,5 procent i matematik.

Uppgifter om antal elever med indikation har även samlats in genom tematisk tillsyn. De 40 skolor som ingick redovisar uppgifter som även de ser ut att underskrida vad som skattas i garantins förarbeten.⁸¹ Från förskoleklass redovisas att 18,3 procent av eleverna visat indikation inom det språkliga området och 13,2 procent inom det matematiska. I årskurs 1 identifierade lärarna indikation hos 9,6 procent av de elever som läste svenska. Elever som läste svenska som andraspråk var få, endast 179 stycken sammantaget, men här redovisar skolorna att indikation identifierats hos 34,6 procent. Vad gäller matematik identifierade de 40 skolorna indikation hos endast 7,7 procent av eleverna i årskurs 1.

Hur många elever med indikation som lärare identifierar vid användande av garantins nationella material skiljer sig förstås åt klasser emellan. Ibland identifieras inte någon elev; av lärare i förskoleklass är det 10,6 procent sammantaget som uppger att de inte identifierat någon elev med indikation inom det språkliga området och 20,8 procent som inte identifierat någon elev med indikation inom det matematiska. I årskurs 1 är andelarna lärare som inte identifierat någon elev 9,2 procent inom det språkliga området och 17,7 procent inom det matematiska.

Resultatet innebär att det finns svårigheter att uppnå garantins intention om att *fler* elever med eventuella stödbehov ska hittas, för att sedan bedömas och ges stöd. Garantins verktyg indikation kan därmed inte sägas fungera så som avsett. Särskilt är det uppgifterna om elevantal från årskurs 1 och uppgifterna rörande matematik som kan tolkas som avvikande från antagandena i garantins förarbeten. Vidare finns relativt många klasser, särskilt vad gäller det matematiska området, där inte någon elev med indikation identifierats.

3.4 Särskild bedömning, planering av insatser, uppföljning och överförande

Garantins nästa steg utgörs av den särskilda bedömning som, enligt regleringen i skollagen, ska göras av elevers kunskapsutveckling i det fall eleverna visat indikation på att inte uppfylla kriterierna för bedömning inom ämnena svenska, svenska som andraspråk och/eller matematik vid användande av något av de nationella materialen.⁸² Den särskilda

---

⁸⁰ Uppgifter avseende hur många elever som visat indikation vid genomförande av nationella prov har inte samlats in eftersom proven ännu inte genomförts vid Skolinspektionens enkätundersökning.

⁸¹ Avser insamlade men inte bedömda uppgifter.

⁸² 3 kap. 4 § skollagen (2010:800). Bestämmelsen innehåller en undantagsregel som anger att någon särskild bedömning inte behöver göras i det fall det på något sätt framkommit att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla kommande kriterier för bedömning (4 §, sista stycket).

bedömningen genomförs i samråd mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens.⁸³

Avsikten med att lärare ska samråda med specialpedagogisk personal (speciallärare eller specialpedagog) är, så som anges i garantins förarbeten, att den senare genom sin specifika kompetens som regel har bättre förutsättningar att bedöma om en elev som uppvisat indikation på svårigheter faktiskt är i behov av stödinsatser.⁸⁴ Vid bedömningen ska det således avgöras om den aktuella eleven är i behov av någon form av stöd eller inte. Den särskilda bedömningen ska även vara kopplad direkt till garantins nationella kartläggnings- eller bedömningsmaterial samt nationella prov.⁸⁵ Hur bedömningen ska gå till regleras dock inte.

Krav på motsvarande samråd finns även vid planering och uppföljning av extra anpassningar⁸⁶ vilket är tänkt att bidra till att stödinsatserna blir adekvat utformade.⁸⁷

Som tidigare nämnts ser Skolinspektionen såväl den särskilda bedömningen som kravet på samråd som verktyg för att uppnå garantins intentioner om att ge elever i behov av stöd *rätt* insatser. Avsikten med garantin i det här avseendet är också att omfördela den specialpedagogiska kompetensen inom skolan till att i större utsträckning än tidigare inriktas mot skolans yngre elever.⁸⁸

Att bedöma, planera och följa upp extra anpassningar i samråd mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens, samt att överföra resultatet från uppföljningen till kommande lärare, är den reglering som är specifik för garantin, och Skolinspektionen har därför undersökt i vilken utsträckning detta sker.

Lärare genomför inte särskild bedömning av alla elever som visat indikation

Långt ifrån alla lärare genomför särskild bedömning av kunskapsutvecklingen hos alla elever som visat indikation. Garantins verktyg i form av särskild bedömning kan därmed inte sägas fungera som avsett, vilket begränsar möjligheten att uppnå garantins intentioner.

I det här avsnittet redogör vi för i vilken utsträckning lärare uppger att de "haft kontakt" med specialpedagogisk personal angående elevernas språkliga respektive matematiska utveckling.⁸⁹

---

⁸³ 3 kap. 4 a § skollagen (2010:800).

⁸⁴ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, s. 54

⁸⁵ 3 kap. 4 § skollagen (2010:800).

⁸⁶ 3 kap. 4 a § skollagen (2010:800).

⁸⁷ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, s. 57.

⁸⁸ *Ibid*, s. 56 och 95.

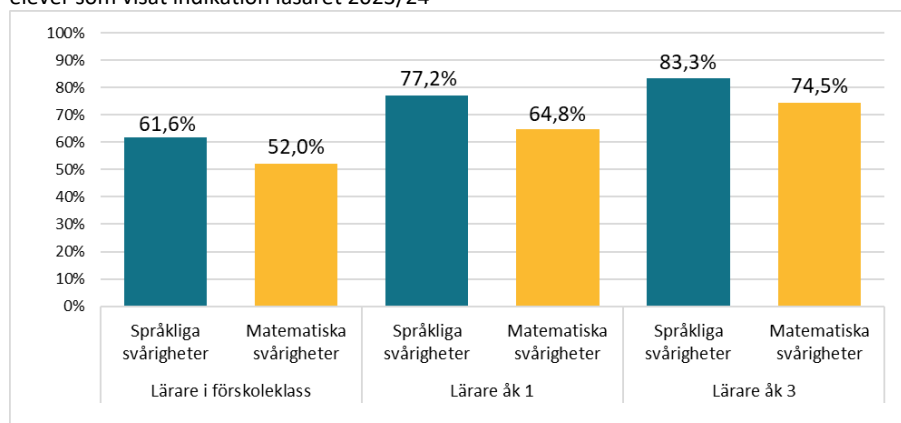
⁸⁹ I frågeformuleringen i enkätundersökningen 2022 och 2024 undvek Skolinspektionen att använda begreppet "särskild bedömning" för att minska risken för olika tolkningar hos informanterna kring vad

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att en mycket stor andel lärare i enkätundersökningen i förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3 uppgav att de hade haft sådana kontakter rörande elevers språkliga utveckling redan läsåret 2018/19, innan garantins införande. Kontakt för bedömning av elevers matematiska utveckling förekom emellertid i betydligt mindre utsträckning. Särskilt i förskoleklassen var den andelen mycket liten.⁹⁰

Enkäten för läsåret 2021/22 visade en viss ökning i förskoleklassen av lärares kontakter med specialpedagogisk personal inom det språkliga området (från 81,0 % till 84,4 %). Vidare kunde en påtaglig ökning ses inom det matematiska området (från 37,1 % till 50,8 %). Detta tolkades som en positiv påverkan av garantin som gav ökade förutsättningar att uppnå garantins intentioner om att ge elever i behov av stöd rätt stöd. I årskurs 1 och 3 sågs inga större skillnader mellan läsåren. Stora andelar lärare uppgav att de hade sådana kontakter såväl innan som efter garantins införande, särskilt för elevernas språkliga utveckling men även för den matematiska.⁹¹

I Skolinspektionens enkät 2024 ställdes en mer specifik fråga till lärare om kontakt med specialpedagogisk personal. Frågan gällde om läraren haft sådan kontakt avseende alla elever som visat indikation på språkliga eller matematiska svårigheter:

Diagram 14. Andel lärare som har haft kontakt med specialpedagogisk personal rörande alla elever som visat indikation läsåret 2023/24

Diagrammet (14) visar i vilken utsträckning lärare som haft elever som visat indikation, också haft kontakt med specialpedagogisk personal rörande dessa elever. Den största andelen lärare som uppger att de haft kontakt med specialpedagogisk personal finns i årskurs 3 inom det

som utgör just en sådan. I stället tillfrågades lärarna om de haft "kontakt för bedömning" av elevers språkliga respektive matematiska svårigheter.

⁹⁰ Skolinspektionen (2022) *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 26.

⁹¹ *Ibid*, s. 27.

språkliga området. Den minsta andelen finns i förskoleklassen och avser svårigheter inom det matematiska området.

Vi ser således att långt ifrån alla lärare har haft kontakt med specialpedagogisk personal angående de aktuella eleverna och de kan då inte heller sägas ha genomfört föreskriven särskild bedömning. Tilläggas kan också att så många som en fjärdedel av lärarna i förskoleklass (25,6 %) uppger att de inte varit i kontakt med specialpedagogisk personal rörande någon elev i klassen angående matematiska svårigheter, trots att det funnits elever som visat indikation på sådana.

Skolinspektionens tematiska kvalitetsgranskning 2023 visade på motsvarande förhållanden då särskild bedömning inte genomfördes för alla elever som visat indikation på att inte uppfylla kriterierna för bedömning. Vid över hälften av de skolor som ingick i granskningen hade lärarna först identifierat elever som visat indikation, men sedan själva gallrat bort vissa av dem innan någon särskild bedömning genomfördes. De elever som kvarstod efter gallringen, och vars kunskapsutveckling sålunda blev föremål för särskild bedömning, uppgavs vara de elever som lärare ansåg hade störst stödbehov. I granskningen noteras att den särskilda bedömningen i dessa fall fokuserade på de elever som lärare *befarade* inte skulle uppfylla kommande kriterier för bedömning. Dessa elever var dessutom ofta kända redan innan de nationella materialen användes. Förfarings sättet förekom i såväl förskoleklass som årskurs 1 och årskurs 3, men var vanligast i förskoleklassen.⁹²

Att lyfta elever med störst stödbehov till den särskilda bedömningen är inte förenligt med särskild bedömning som verktyg inom garantin. I stället ska den särskilda bedömningen omfatta de elever som (genom visad indikation) befinner sig i gränslandet mellan elever som direkt bedöms vara i behov av stödinsatser och elever som inte har några sådana behov.⁹³

I Skolinspektionens tematiska tillsyn gällande läsåret 2022/23 rapporterade skolorna in uppgifter om hur många elever som visat indikation och hur många elever som fått stödinsatser för sin språkliga respektive matematiska utveckling under läsåret. Här ser vi sammantaget att den andel elever som visat indikation i stort sett är lika stor eller mindre än den andel som senare fått stöd.⁹⁴ Det kan ge en fingervisning om att särskild bedömning i sin sorterande funktion inte har funnits med i skolornas arbete. Eftersom andelen elever som genomgår särskild bedömning behöver vara betydligt större än den andel som kommer att bedömas vara i behov av stöd, borde förhållandena här ha varit de omvända för att garantins intentioner ska kunna uppnås.

---

⁹² Skolinspektionen (2023). *Det specialpedagogiska arbetet för att stödja lärare inom garantin för tidiga stödinsatser*. Tematisk kvalitetsgranskning. Dnr: 2022:8799, s. 22.

⁹³ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, s. 52 och 83.

⁹⁴ Avser insamlade men inte bedömda uppgifter. Uppgifterna är inte insamlade på individnivå, vilket begränsar vår möjlighet att analysera materialet på ett mer uttömmande sätt.

Skolinspektionen undersöker även *likvärdigheten* mellan grundskolor i vissa frågor. Här sorterar vi enkätsvaren utifrån parametern "föräldrar med eftergymnasial utbildning". När det handlar om i vilken utsträckning lärare uppger att de har haft kontakt med specialpedagogisk personal för elever som visat indikation ser vi inga större skillnader i förskoleklass, men däremot i årskurs 1. I skolor där få av eleverna har föräldrar med eftergymnasial utbildning uppger betydligt mindre andelar av lärarna i årskurs 1 att de haft sådan kontakt med specialpedagogisk personal, jämfört med lärare i skolor där eftergymnasial utbildning hos föräldrarna är mer vanligt. Det gäller både det språkliga och det matematiska området, men skillnaderna är tydligast inom det matematiska.

Resultatet innebär begränsningar avseende möjligheten att uppnå garantins intentioner. Garantins verktyg i form av särskild bedömning kan inte sägas ha avsedd funktion i skolorna då skolorna tycks sortera bort elever med indikation innan kontakt med specialpedagogisk personal tas. Detta kan även ställas i relation till tidigare presenterat resultat där skolorna inte identifierar förväntad mängd elever med indikation, vilket ytterligare visar på att den särskilda bedömningen inte fungerar som avsett.

Specialpedagogisk personals kontakt med lärare angående elevers kunskapsutveckling är mer omfattande inom det språkliga området än inom det matematiska

Den andel specialpedagogisk personal som haft kontakt med lärare i förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3 rörande elevers kunskapsutveckling har ökat mellan läsåren 2021/22 och 2023/24, vilket ger större möjligheter att uppnå garantins intention om att ge rätt stöd. Ökningen gäller båda kunskapsområdena, men omfattningen av kontakter är mindre inom det matematiska området. Omfattningen är även mindre i förskoleklass än i årskurs 1 och 3.

I det förra kapitelavsnittet anges att lärare inte alltid har kontakt med specialpedagogisk personal angående samtliga elever som visat indikation på att inte uppfylla kriterierna för bedömning läsåret 2023/24.

I enkätundersökningen tillfrågades även den specialpedagogiska personalen om sina kontakter med lärare, närmare bestämt i vilken utsträckning de diskuterat eller bedömt elevers språkliga respektive matematiska utveckling tillsammans med lärare.⁹⁵ Frågan inrymmer situationer i form av särskild bedömning av elever som visat indikation, men även den specialpedagogiska personalens bedömning av elever i andra sammanhang. Syftet med frågan är att undersöka hur den specialpedagogiska personalens insatser, kopplade till bedömning av elevers svårigheter i samråd med lärare, fördelar sig mellan förskoleklass, årskurs

---

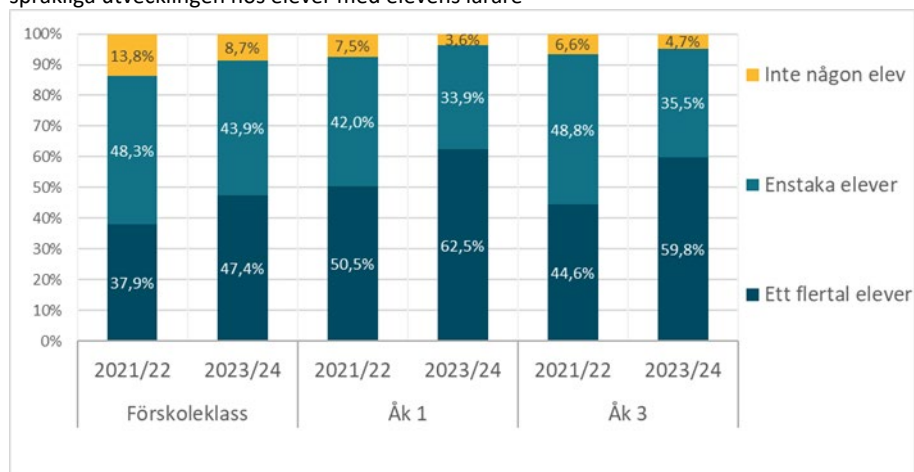
⁹⁵ I frågeformuleringen i enkätundersökningen 2022 och 2024 undvek Skolinspektionen att använda begreppet "särskild bedömning" för att minska risken för olika tolkningar hos informanterna kring vad som utgör just en sådan. I stället tillfrågades den specialpedagogiska personalen om de diskuterat eller bedömt elevers språkliga respektive matematiska utveckling tillsammans med lärare.

1 och årskurs 3 och mellan de två kunskapsområdena under de två undersökta läsåren.

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att den andel av den specialpedagogiska personalen som diskuterat och bedömt ett flertal elevers utveckling tillsammans med lärare, var mindre i förskoleklass jämfört med i årskurs 1 respektive årskurs 3 läsåret 2021/22. Vidare var andelen betydligt mindre inom det matematiska området jämfört med inom det språkliga i både förskoleklass och årskurs 1 och 3.⁹⁶

Skolinspektionens uppföljande enkät visar att den andel specialpedagogisk personal som haft kontakt med lärare ökat mellan läsåren 2021/22 och 2023/24. Inom det språkliga området ser omfattningen respektive förändringen ut så här:

Diagram 15. Andel av den specialpedagogiska personalen som diskuterat eller bedömt den språkliga utvecklingen hos elever med elevens lärare

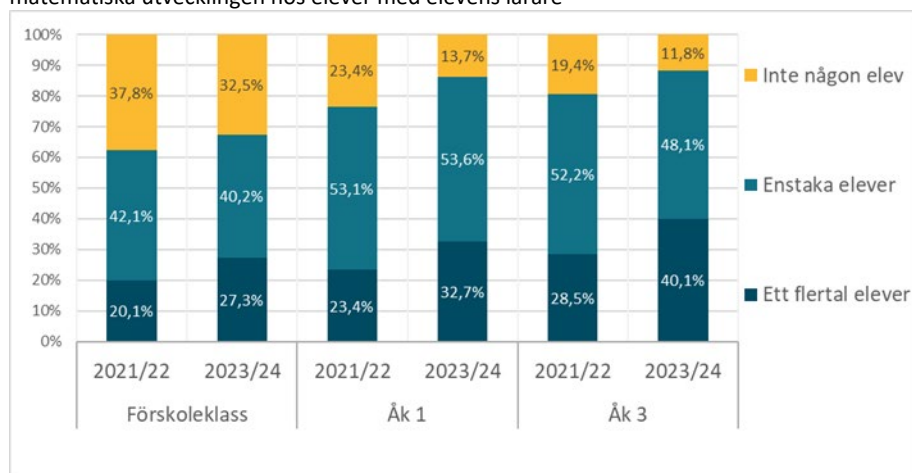

Diagrammet (15) visar de andelar av den specialpedagogiska personalen som uppger att de haft kontakt med lärare för att diskutera eller bedöma elevers språkliga utveckling under de två undersökta läsåren.

Inom det matematiska området ser omfattningen respektive förändringen ut så här:

⁹⁶ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 28.

Diagram 16. Andel av den specialpedagogiska personalen som diskuterat eller bedömt den matematiska utvecklingen hos elever med elevens lärare

Diagrammet (16) visar de andelar av den specialpedagogiska personalen som uppger att de haft kontakt med lärare för att diskutera eller bedöma elevers matematiska utveckling under de två undersökta läsåren.

Sammantaget ser vi att större andelar av den specialpedagogiska personalen säger sig ha kontakt med lärare läsåret 2023/24 jämfört med läsåret 2021/22. Ökningen finns i både förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3 och den gäller både det språkliga och det matematiska området. Omfattningen av kontakter är emellertid fortfarande mindre i förskoleklass än i årskurs 1 och 3 och den är också fortfarande mindre inom det matematiska kunskapsområdet jämfört med det språkliga. Här ser vi till exempel att en tredjedel av den specialpedagogiska personalen (32,5 %) uppger att de inte varit i kontakt med någon lärare i förskoleklass för att diskutera eller bedöma någon elevs matematiska utveckling.

Resultatet innebär att den specialpedagogiska personalens kontakt med lärare i förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3 tycks ha ökat, vilket ger större möjligheter att uppnå garantins intention om att ge aktuella elever *rätt* stöd. Ökningen gäller både det språkliga och det matematiska området. Omfattningen av kontakter är emellertid relativt liten vad gäller det matematiska området jämfört med det språkliga. Omfattningen är även mindre i förskoleklass än i årskurs 1 respektive årskurs 3.

Specialpedagogisk personals kontakt med lärare angående undervisningen är relativt liten inom det matematiska området, men har ökat

Den andel specialpedagogisk personal som uppger att de haft kontakt med lärare för att ge stöd kopplat till undervisningen har ökat påtagligt mellan läsåren 2021/22 och 2023/24, i såväl förskoleklass som årskurs 1 och 3 och inom de båda kunskapsområdena, vilket visar på en positiv trend vad gäller garantins avsikt att tydligare

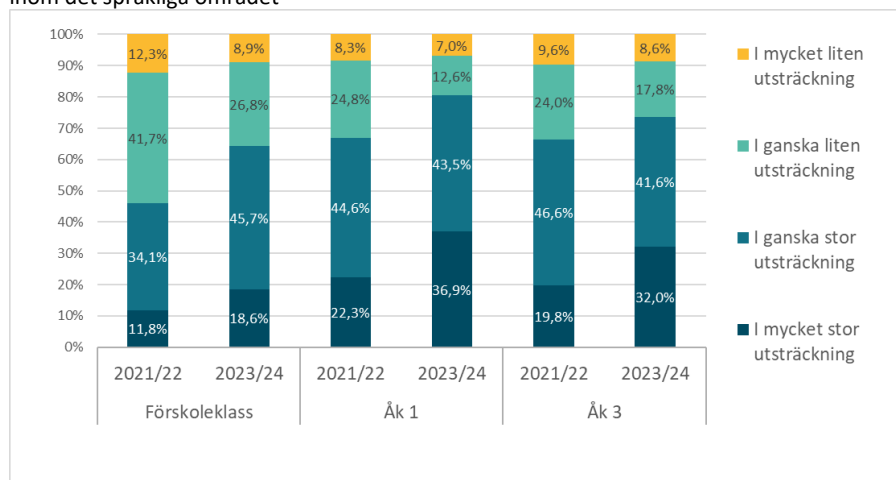
involvera specialpedagogisk personal. Totalt sett är emellertid omfattningen relativt liten inom det matematiska området.

Inom garantin kan personal med specialpedagogisk kompetens, utöver att diskutera eller bedöma elevers utveckling tillsammans med lärare, även ge specialpedagogiskt stöd för lärarens arbete med elevers språkliga och matematiska utveckling. I garantins förarbeten anges exempelvis att specialpedagoger kan ha ett övergripande ansvar och på så sätt kunna utveckla det pedagogiska arbetet för att skapa goda lärmiljöer.⁹⁷

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att den specialpedagogiska personalen i mindre utsträckning gav specialpedagogiskt stöd till lärare i förskoleklass för deras arbete med elevers utveckling jämfört med till lärare i årskurs 1 eller årskurs 3. De gav även i betydligt mindre utsträckning specialpedagogiskt stöd till lärare inom det matematiska området jämfört med det språkliga, såväl i förskoleklass som i årskurs 1 och 3. Vi pekade också särskilt på förskoleklassen där nära en tredjedel av den specialpedagogiska personalen endast i mycket liten utsträckning eller inte alls gav specialpedagogiskt stöd till lärare inom det matematiska området läsåret 2021/22.⁹⁸

Skolinspektionens uppföljande enkät visar att den andel specialpedagogisk personal som uppger att de varit i kontakt med lärare för att ge specialpedagogiskt stöd i samband med lärarens arbete med elevers språkliga respektive matematiska utveckling har ökat påtagligt mellan läsåren 2021/22 och 2023/24. Inom det språkliga området ser omfattningen respektive förändringen ut så här:

Diagram 17. Andel av den specialpedagogiska personalen som gett stöd för lärarens arbete inom det språkliga området

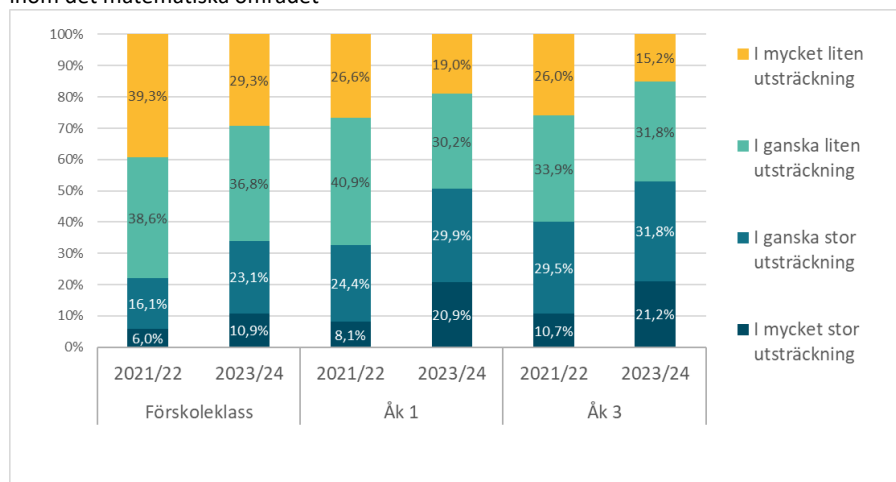
⁹⁷ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, s. 54.

⁹⁸ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 28.

Diagrammet (17) visar andelar av den specialpedagogiska personalen som uppger att de gett stöd till lärare i samband med lärarens arbete med elevers språkliga utveckling under de två undersökta läsåren.

Inom det matematiska området ser omfattningen respektive förändringen ut så här:

Diagram 18. Andel av den specialpedagogiska personalen som gett stöd för lärarens arbete inom det matematiska området

Diagrammet (18) visar andelar av den specialpedagogiska personalen som uppger att de gett stöd till lärare i samband med lärarens arbete med elevers matematiska utveckling under de två undersökta läsåren.

Sammantaget ser vi att kontakten med lärare har ökat påtagligt sedan det tidigare redovisade läsåret. Ökningen gäller såväl i förskoleklass som i årskurs 1 och årskurs 3, och det gäller både det språkliga och det matematiska området. Totalt sett är emellertid omfattningen av specialpedagogisk personal som gett stöd i samband med lärarens arbete relativt liten inom det matematiska området.

Resultatet innebär att skolorna, enligt den specialpedagogiska personalen, inte bara i ökad utsträckning diskuterat eller bedömt elevers utveckling tillsammans med lärare, så som visades tidigare, utan även gett specialpedagogiskt stöd i samband med lärarens arbete med elevers språkliga och matematiska utveckling i en påtagligt ökad utsträckning. Omfattningen är emellertid som nämnts relativt liten inom det matematiska området, men ökningen visar på en positiv trend vad gäller garantins avsikt att tydligare involvera specialpedagogisk personal i skolornas arbete med den språkliga och matematiska utvecklingen hos elever i förskoleklass och lågstadiet.

Lärares kontakter med specialpedagogisk personal förändrar eller utvecklar det pedagogiska arbetet i liten utsträckning

Lärare upplever att kontakten med specialpedagogisk personal endast i liten utsträckning leder till förändring eller utveckling av

undervisningen i förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3 inom garantins kunskapsområden.

Ovan redovisas i vilken utsträckning den specialpedagogiska personalen uppger att de gett specialpedagogiskt stöd i samband med lärares arbete med elevers språkliga och matematiska utveckling.

I Skolinspektionens enkät 2024 svarade även lärare på frågan om de varit i kontakt med specialpedagogisk personal angående det egna arbetet med språklig respektive matematisk utveckling hos eleverna i klassen under läsåret 2023/24. Svaren visar att relativt stora andelar lärare har sådana kontakter när det gäller arbetet med elevernas språkliga utveckling. I förskoleklass är det 65,9 procent, i årskurs 1 är det 79,4 procent och i årskurs 3 är det 81,6 procent av lärarna som uppger detta. Kontakter med specialpedagogisk personal för arbetet med elevernas matematiska utveckling sker emellertid i betydligt mindre utsträckning. Här är det bara 30,7 procent av lärarna i förskoleklass som uppger att de har sådana kontakter. I årskurs 1 är det 46,9 procent och i årskurs 3 är det 57,1 procent.

I enkäten ställdes även en följdfråga till de lärare som uppgett att de haft sådan kontakt med specialpedagogisk personal, nämligen om kontakten lett till att läraren förändrat eller utvecklat något i sin undervisning. Det visade sig då vara mycket små andelar av lärarna som utvecklat sin undervisning efter en sådan kontakt. I förskoleklass uppger 16,1 procent av lärarna som haft kontakt inom det språkliga området att kontakten lett till att de utvecklat sin undervisning. En något större andel, 20,9 procent, uppger detsamma inom det matematiska området (här är dock kontakten inte så vanligt förekommande). I årskurs 1 uppger endast 13,8 procent av lärare som haft kontakt inom det språkliga området att kontakten lett till att de utvecklat sin undervisning, och bara 6,8 procent uppger detsamma inom det matematiska området. I årskurs 3 uppger 17,1 procent av lärarna som haft kontakt inom det språkliga området att kontakten lett till att de utvecklat sin undervisning. 11,1 procent uppger detsamma inom det matematiska området.

Resultatet innebär att lärares kontakter med specialpedagogisk personal, angående det egna arbetet med elevernas språkliga och matematiska utveckling, inte kan sägas ha lett till förändring eller utveckling av undervisningen i någon större utsträckning, varken i förskoleklass, årskurs 1 eller årskurs 3 eller inom något av de två kunskapsområdena.

Större andel lärare har elever med extra anpassningar i sin klass, särskilt i förskoleklassen inom det matematiska området

Omfattningen av lärare som undervisar elever med extra anpassningar i sin klass har ökat sedan garantins införande. Det gäller särskilt i förskoleklass där en betydligt större andel av lärarna uppger att de har elever med extra anpassningar för den matematiska utvecklingen efter garantins införande. En allt större andel lärare

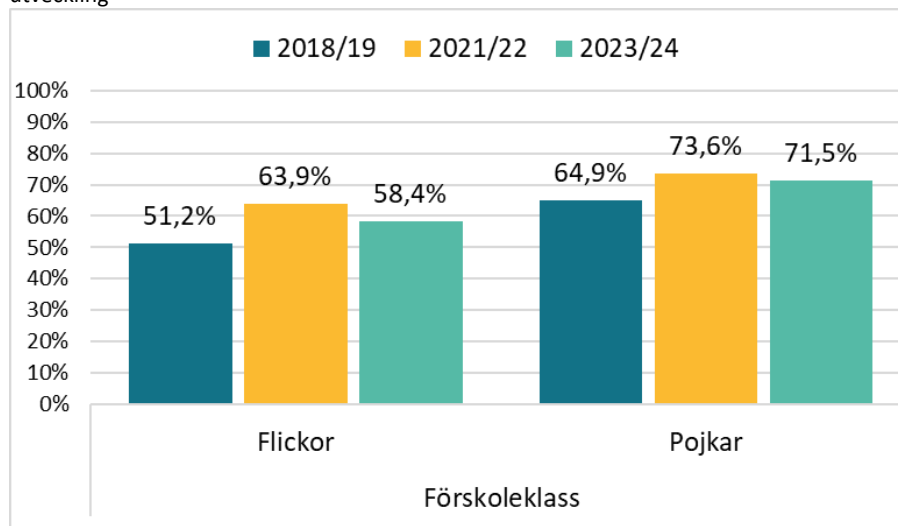
omfattas således av garantins reglering vad gäller att planera/utforma och följa upp stödinsatserna i samråd med specialpedagogisk personal.

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att det var betydligt vanligare att lärare i förskoleklass hade elever med extra anpassningar i sin klass läsåret 2021/22 jämfört med läsåret innan garantin, 2018/19. Det gällde extra anpassningar för den språkliga utvecklingen såväl som för den matematiska.⁹⁹

Skolinspektionens uppföljande enkät visar att andelen lärare i förskoleklass, som har elever med extra anpassningar i klassen, inte är riktigt lika stor som den var läsåret 2021/22. Fortfarande är dock andelen större än motsvarande andel innan garantin.¹⁰⁰

Fördelat på flickor och pojkar i förskoleklass med extra anpassningar för den språkliga utvecklingen ser omfattningen av lärare ut så här:

Diagram 19. Andel lärare i förskoleklass med extra anpassningar för elevers språkliga utveckling

Diagrammet (19) visar andelen lärare i förskoleklass som uppger att de har minst en flicka eller minst en pojke i klassen med extra anpassningar för den språkliga utvecklingen. Vi ser att omfattningen har minskat något till läsåret 2023/24 men att den ändå är större än innan garantin. Vi ser också att det är något vanligare att lärare i förskoleklass har pojkar med extra anpassningar för den språkliga utvecklingen än att de har flickor med

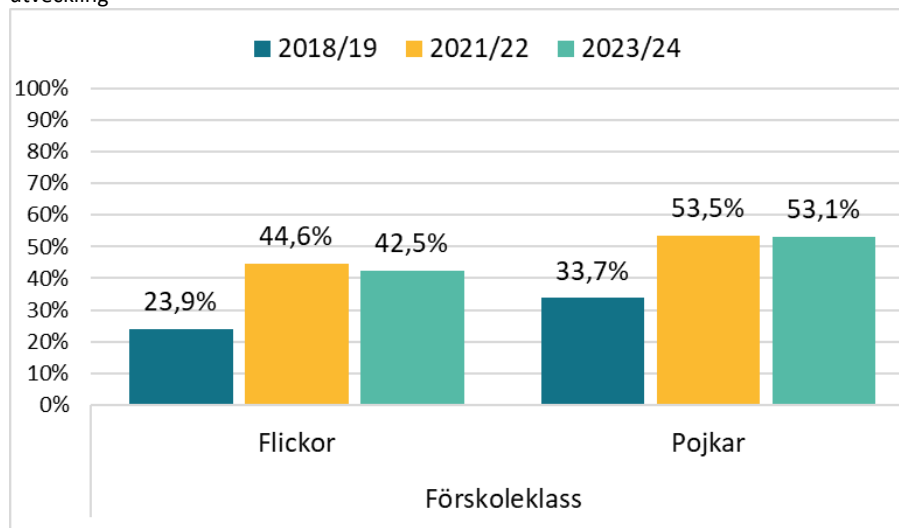
⁹⁹ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 30.

¹⁰⁰ I enkätundersökningen svarade lärare dels på frågan om hur många elever som gick i deras klass, dels på frågan om hur många elever i klassen som fått extra anpassningar kopplade till sin språkliga respektive matematiska utveckling under det aktuella läsåret. Andelarna är framräknade från ett sammanlagt underlag på 13 268 elever läsåret 2018/19, 21 288 elever läsåret 2021/22 och 21 539 elever läsåret 2023/24.

sådant stöd. Samma sak ser vi vad gäller extra anpassningar i förskoleklassen för elevernas matematiska utveckling:

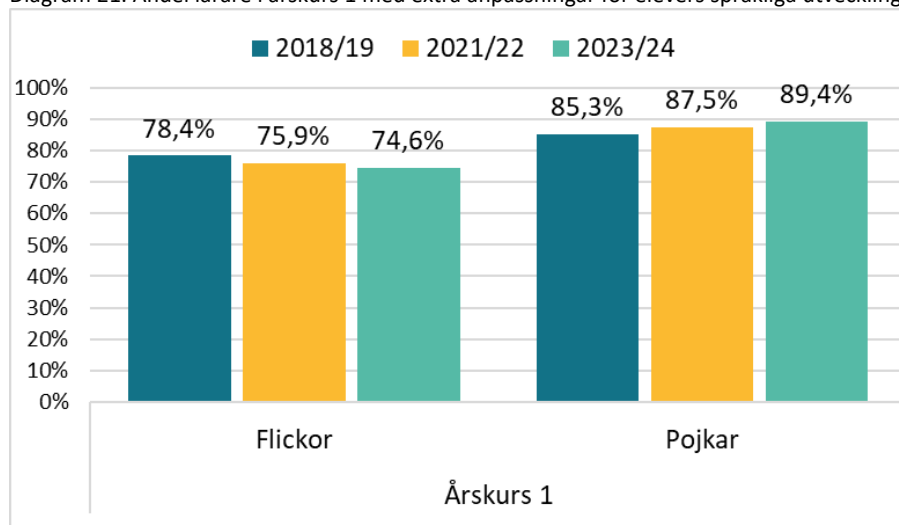
Diagram 20. Andel lärare i förskoleklass med extra anpassningar för elevers matematiska utveckling

Diagrammet (20) visar andelen lärare i förskoleklass som uppger att de har minst en flicka eller minst en pojke i klassen med extra anpassningar för den matematiska utvecklingen. Omfattningen är i stort sett densamma som tidigare läsår men betydligt större än innan garantin. Dock är omfattningen mindre här än inom det språkliga området. Vi ser också att det är något vanligare att lärare i förskoleklass har pojkar med extra anpassningar för den matematiska utvecklingen än att de har flickor med sådant stöd.

Vidare visar Skolinspektionens uppföljande enkät att lärare i årskurs 1 har elever med extra anpassningar i klassen i mycket stor omfattning såväl innan som efter garantins införande, särskilt för elevernas språkliga utveckling:

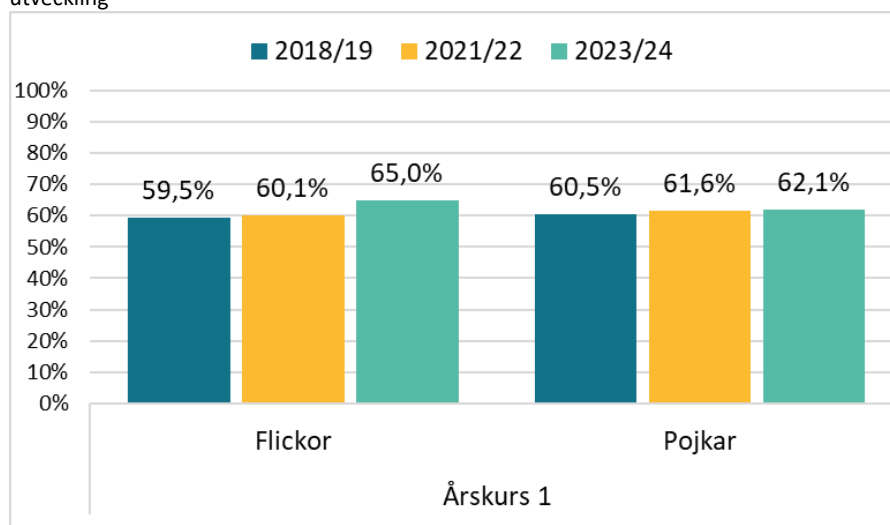
Diagram 21. Andel lärare i årskurs 1 med extra anpassningar för elevers språkliga utveckling

Diagrammet (21) visar andelen lärare i årskurs 1 som uppger att de har minst en flicka eller minst en pojke i klassen med extra anpassningar för den språkliga utvecklingen. Vi ser att de flesta lärare här har elever med extra anpassningar. Jämfört med innan garantin har en något mindre andel lärare flickor, och en något större andel lärare pojkar, med sådana extra anpassningar läsåret 2023/24.

Fördelat på flickor och pojkar i årskurs 1, med extra anpassningar för den matematiska utvecklingen, ser omfattningen av lärare ut så här:

Diagram 22. Andel lärare i årskurs 1 med extra anpassningar för elevers matematiska utveckling

Diagrammet (22) visar andelen lärare i årskurs 1 som uppger att de har minst en flicka eller minst en pojke i klassen med extra anpassningar för den matematiska utvecklingen. Vi ser att omfattningen har ökat något sedan läsåret innan garantins införande, främst när det gäller flickor. Omfattningen är dock mindre totalt här jämfört med det språkliga området.

Resultatet innebär att omfattningen av lärare som undervisar elever med extra anpassningar i sin klass har ökat sedan garantins införande, särskilt i förskoleklass inom det matematiska området. Det innebär i sin tur att en allt större andel lärare omfattas av garantins reglering vad gäller att planera/utforma och följa upp stödinsatserna i samråd med specialpedagogisk personal.

Specialpedagogisk personal samråder med lärare vid planering av insatser i samma utsträckning som innan garantins införande

Någon större förändring avseende i vilken utsträckning specialpedagogisk personal samråder med lärare vid planering av insatser framkommer inte, utan samråd i det här avseendet sker i stort sett som innan garantin infördes. Garantins verktyg i form av samråd vid planering/utformande av extra anpassningar tycks således inte ha påverkat den specialpedagogiska personalens arbetsätt.

Ovan beskrivs den specialpedagogiska kontakten med lärare då de i samråd diskuterar eller bedömer elevers utveckling (särskild bedömning) eller ger specialpedagogiskt stöd i samband med lärares arbete med elevers språkliga och matematiska utveckling. I det här avsnittet redovisas i vilken utsträckning specialpedagogisk personal planerar/utformar insatser i samråd med elevernas lärare.

Att samråd kopplas till planering av extra anpassningar förväntas leda till att elevernas stöd blir det *rätta*, i meningen adekvat utformat.¹⁰¹ Detta är ett nytt inslag i skolornas arbete som tillkommit genom garantin. Att planering av extra anpassningar ska genomföras i samråd mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens gäller i förskoleklass och lågstadiet, inom garantins två kunskapsområden, för alla elever som *befaras* inte uppfylla kriterierna för bedömning oavsett i vilket sammanhang stödbehoven uppmärksammats.¹⁰² Regleringen av stödinsatser i form av särskilt stöd har dock inte förändrats utan är densamma som innan garantin infördes.

I enkäten undersöktes på vilket sätt, det vill säga tillsammans med vilken personal, som den specialpedagogiska personalen utformat stödinsatser. Någon åtskillnad mellan stöd i form av extra anpassningar och särskilt stöd gjordes inte. Syftet var att visa på eventuella förändringar avseende den specialpedagogiska personalens samrådande med elevernas lärare avseende planering/utformning av stödinsatser mellan de tre aktuella läsåren.

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att drygt hälften av den specialpedagogiska personal som utformat stödinsatser för elevers språkliga utveckling hade utformat dessa insatser främst tillsammans med lärare i elevens klass, läsåret 2018/19. En något större andel uppgav detsamma för stödinsatser för elevers matematiska utveckling. Läsåret 2021/22 hade andelarna, trots garantins reglering om samråd, minskat något inom både det språkliga och det matematiska området.¹⁰³

I Skolinspektionens uppföljande enkät framkommer att den andel av den specialpedagogiska personalen som utformar insatser tillsammans med lärare inte har förändrats nämnvärt och fortfarande är något mindre läsåret 2023/24 än innan garantin infördes:

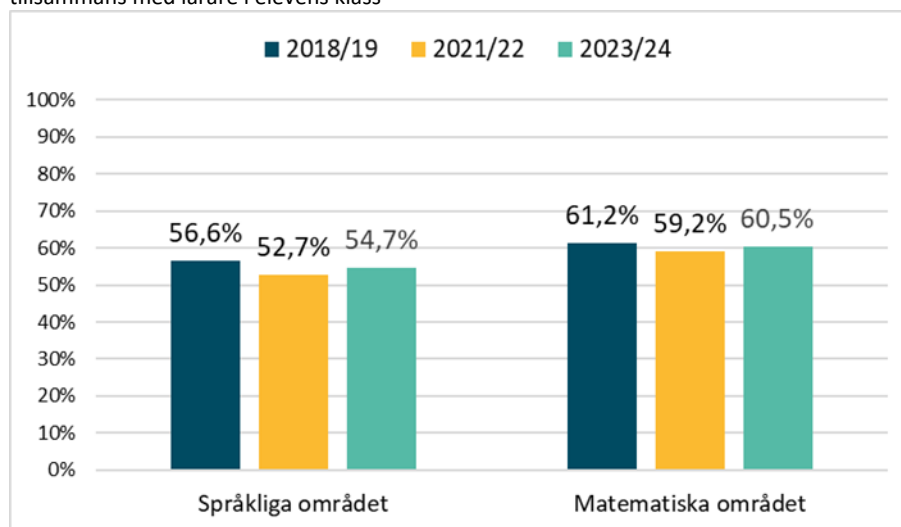
---

¹⁰¹ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195 s. 51 ff.

¹⁰² 3 kap. 4 a § första stycket 2 skollagen (2010:800).

¹⁰³ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 29.

Diagram 23. Andel av den specialpedagogiska personalen som utformat stödinsatser främst tillsammans med lärare i elevens klass

Diagrammet (23) visar andelen specialpedagogisk personal som dels uppger att de utformat stödinsatser, dels uppger att de främst utformat dem tillsammans med den aktuella elevens lärare. Vi ser att andelen som utformat stödinsatserna i samråd med lärare ökade något inom det språkliga området mellan läsåren 2021/22 och 2023/24 men i stort sett är densamma inom det matematiska.

Resultatet från enkätundersökningen omfattar både extra anpassningar och särskilt stöd sammantaget. Vad gäller extra anpassningar kan vi notera att det vid den tematiska tillsynen framkom att 9 av de 40 skolorna inte alltid planerat extra anpassningar genom samråd mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens.¹⁰⁴

Resultatet innebär att garantins verktyg i form av samråd mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens vid planering/utformande av extra anpassningar inte tycks ha påverkat den specialpedagogiska personalens arbetssätt i någon större omfattning. Även om vår enkätfråga inte skiljer mellan extra anpassningar och särskilt stöd ser vi att samråd sker i stort sett i samma utsträckning som innan garantin infördes.

Specialpedagogisk personal följer upp extra anpassningar tillsammans med lärare i liten utsträckning

Andelen personal med specialpedagogisk kompetens som följer upp extra anpassningar tillsammans med elevens lärare är liten. Även om andelen har ökat det senare läsåret, både inom det språkliga och det matematiska området, når nuvarande omfattning inte upp till

¹⁰⁴ Skolinspektionen (2024). *Skolors genomförande av garantin för tidiga stödinsatser*. Rapport 2024:10. Tematisk tillsyn. Dnr 2023:429.

garantins intention om att elevernas stödinsatser fortsatt ska vara de rätta.

Ytterligare ett inslag i skolornas arbete med stödinsatser som tillkommit genom garantin är att ansvarig lärare i förskoleklass eller lågstadiet ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid *uppföljning* av samtliga extra anpassningar som satts in för elevernas språkliga och matematiska utveckling. Detta ska ske i slutet av förskoleklassen och i slutet av lågstadiet.¹⁰⁵

I garantins förarbeten anges att kravet på uppföljning av extra anpassningar ska regleras i skollagen för att säkerställa att de extra anpassningar som har planerats och genomförts också har gett resultat. Detta gäller de kunskapsområden som omfattas av garantin. Här ingår även att uppföljningen av samma skäl ska göras i samråd med personal med specialpedagogisk kompetens.¹⁰⁶ Regleringen är således specifik för garantin och förväntas leda till att elevernas stödinsatser fortsätter att vara de rätta, det vill säga adekvat utformade för respektive elev.

I enkätundersökningen tillfrågades den specialpedagogiska personalen om huruvida de vanligen följer upp insatta extra anpassningar avseende elevers språkliga respektive matematiska utveckling tillsammans med lärare till de aktuella eleverna. Som jämförelse ställde vi även frågan om de vanligen följer upp insatt särskilt stöd inom samma kunskapsområden.

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att endast relativt små andelar av den specialpedagogiska personalen följde upp insatta extra anpassningar tillsammans med lärare i elevens klass läsåret 2021/22.¹⁰⁷

Lsåret 2023/24 är dessa andelar fortfarande små men har ökat betydligt:

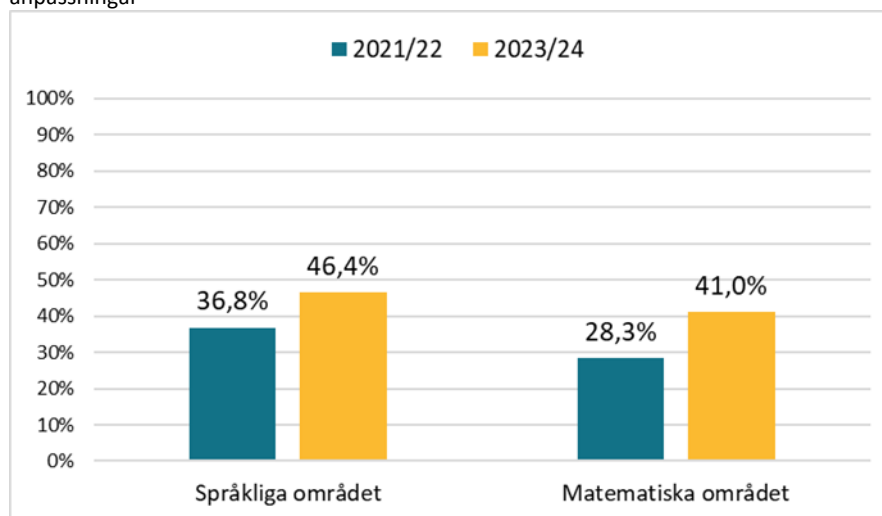
---

¹⁰⁵ 3 kap. 4 b § skollagen (2010:800).

¹⁰⁶ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, s. 59.

¹⁰⁷ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 29.

Diagram 24. Andel specialpedagogisk personal som alltid/oftast följer upp insatta extra anpassningar

Diagrammet (24) visar hur stor andel av den specialpedagogiska personalen som uppger att de alltid/oftast följer upp insatta extra anpassningar inom det språkliga respektive matematiska området med elevens lärare. Vi ser att omfattningen ökat inom både det språkliga och det matematiska området och att andelarna läsåret 2023/24 uppgår till 46,4 respektive 41,0 procent.

Vid den tematiska tillsynen framkom att man i 9 av de 40 skolorna inte följt upp de extra anpassningarna i samråd mellan elevens lärare och personal med specialpedagogisk kompetens.¹⁰⁸

Det är emellertid betydligt vanligare att den specialpedagogiska personalen följer upp särskilt stöd tillsammans med elevens lärare. Här är det i stället 77,0 procent som uppger att de alltid/ofta följer upp insatt särskilt stöd inom det språkliga området och 68,8 procent som uppger detsamma inom det matematiska området läsåret 2023/24.

Resultatet innebär att omfattningen av personal med specialpedagogisk kompetens som alltid/oftast följer upp extra anpassningar tillsammans med elevens lärare, trots att den har ökat betydligt det senare läsåret, inte når upp till garantins intention om att elevernas stödinsatser fortsatt ska vara de *rätta*.

Överföring av uppföljda extra anpassningar sker utan föregående samråd

Överföring av uppföljda extra anpassningar riskerar ske utan att uppföljningen genomförts i samråd mellan lärare och specialpedagogisk personal. Verktyget överföring fyller därmed inte sitt syfte

¹⁰⁸ Skolinspektionen (2024). *Skolors genomförande av garantin för tidiga stödinsatser*. Rapport 2024:10. Tematisk tillsyn. Dnr 2023:429.

och begränsar uppfyllandet av garantins intention om att elevernas stödinsatser fortsatt ska vara de *rätta*.

Det sista steget i garantin för tidiga stödinsatser är att resultatet av ovan nämnda uppföljning ska överföras till den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs, det vill säga i årskurs 1 eller 4.¹⁰⁹

Regleringen ska säkerställa att viktiga insatser i form av extra anpassningar inte glöms bort vid övergångar. I garantins förarbeten anges att syftet med överföringen är att säkerställa att nästkommande lärare får kännedom om de insatser som gjorts och om eleven alltjämt har ett behov av extra anpassningar. Överföringen antas därmed minska risken att kommande stödåtgärder fördröjs. Vidare anges att överföringen lämpligen bör genomföras i juni i samband med vårterminens avslutande, då den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs ges möjlighet att förbereda de extra anpassningar som eleven eventuellt är i behov av.¹¹⁰ Viktigt är också att garantin inte ska anses uppfylld förrän detta sista moment är genomfört.¹¹¹

Skolinspektionen ser därmed överföringen av genomförd uppföljning som det avslutande verktyget i garantins process. Verktyget används i syfte att elever inte ska tappa stöd vid skolforms- och stadiesbyten, och även i fortsättningen få *rätt* stöd.

I Skolinspektionens enkätundersökning 2022 uppgav 68,9 procent av lärarna i årskurs 1 att de informerats om elevers stödbehov inom det språkliga området av lärare i förskoleklassen. Läsåret 2023/24 är det en något mindre andel som uppger detta, 65,9 procent. Vidare uppgav 54,6 procent av lärarna i årskurs 1 att de informerats om elevers stödbehov inom det matematiska området av lärare i förskoleklassen. Läsåret 2023/24 uppger en något större andel detta, 59,5 procent. I dessa fall har någon form av överföring skett, gällande elever som redan i förskoleklassen uppmärksammats ha någon form av stödbehov.

Det är emellertid svårt att redovisa en bild av överföringen och vad den innehåller. Vid den tematiska tillsynen av 40 skolor framkom till exempel att man i samtliga fall överfört resultat från genomförd uppföljning till den lärare som skulle ansvara för eleven i kommande årskurs 1 eller årskurs 4. Någon brist bedömdes inte finnas i sammanhanget. Emellertid hade 9 av skolorna samtidigt bedömts ha brister avseende själva uppföljningen, då lärare inte genomfört uppföljningen i samråd med personal med specialpedagogisk kompetens.¹¹²

Det som ska överföras inom ramen för garantin är uppföljningen av insatta extra anpassningar för språklig och/eller matematisk utveckling, och det

---

¹⁰⁹ 3 kap. 4 b § skollagen (2010:800).

¹¹⁰ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, s. 87.

¹¹¹ *Ibid*, s. 66.

¹¹² Skolinspektionen (2024). *Skolors genomförande av garantin för tidiga stödinsatser*. Rapport 2024:10. Tematisk tillsyn. Dnr 2023:429.

ska ske vid övergången från förskoleklassen till årskurs 1 och från årskurs 3 till årskurs 4. I skollagen anges emellertid även ett generellt krav på överlämning av uppgifter vid övergång mellan skolformer, som till exempel mellan förskoleklassen och grundskolan. De uppgifter som ska lämnas över enligt denna reglering är sådana som behövs för att underlätta övergången för eleven.¹¹³ Det generella kravet medverkar säkerligen till att skolorna har rutiner för en sådan överlämning. I nämnda tillsynsrapport noteras också att flera skolor ”genomför överlämningsmöten” i slutet av vårterminen och början av höstterminen.¹¹⁴

Resultatet innebär att garantins överföring kan komma att inrymmas inom den generella regleringen, utan att den specifika regleringen har uppmärksamats. Överföring av uppföljda extra anpassningar riskerar därmed ske utan att uppföljningen genomförts i samråd mellan lärare och specialpedagogisk personal. Detta gör att verktyget överföring inte fyller sitt syfte och att garantins intention om att elevernas stödinsatser fortsatt ska vara de *rätta* inte alltid uppfylls.

4 Resultat avseende förutsättningarna för garantin för tidiga stödinsatser

Skolinspektionen ser att rektorer uppger att skolan inte har tillräckliga organisatoriska och ekonomiska förutsättningar för att kunna genomföra garantin med god kvalitet. Samtidigt uppger de en ökad tillgång till specialpedagogisk personal. Fortfarande saknas dock i många fall kännedom om garantin, kompetens att stödja elevers utveckling och tydliga rutiner och organisation för garantins genomförande.

I det här kapitlet beskrivs förhållanden som framkommit i granskning eller beskrivits av informanter i Skolinspektionens enkätundersökning, kopplade till *förutsättningar* för att genomföra garantin för tidiga stödinsatser så att dess intentioner kan uppnås.

I Skolinspektionens utvärdering av garantireformen handlar de grundläggande förutsättningarna om kännedom om garantins syfte och kunskap om hur elevers kunskapsutveckling kan stödjas. Det handlar också om skolans organisatoriska förutsättningar, rutiner och möjlighet att

---

¹¹³ 3 kap. 12 j § skollagen (2010:800).

¹¹⁴ Skolinspektionen (2024). *Skolors genomförande av garantin för tidiga stödinsatser*. Rapport 2024:10. Tematisk tillsyn. Dnr 2023:429.

genomdriva de förändringar som garantin kräver samt arbetet med dokumentation.

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att viktiga förutsättningar för garantins genomförande saknades.¹¹⁵

Resultatet efter analysen av förutsättningarna här i slutredovisningen visar att rektorerna uppger att tillgången till specialpedagogisk personal blivit bättre. Fortfarande saknas dock i många fall kännedom om garantin, kompetens att stödja elevers utveckling samt tydliga rutiner och organisation för garantins genomförande.

I det här kapitlet redovisas:

- Kännedom och kompetensutveckling
- Organisation, rutiner och förändring
- Arbetet med dokumentation

4.1 Kännedom och kompetensutveckling

Såväl rektor som skolans lärare och specialpedagogiska personal behöver ha kännedom om garantins syfte och hur den ska genomföras. Vidare behöver skolans lärare tillsammans med den specialpedagogiska personalen ha tillräcklig kunskap om elevers kunskapsutveckling inom språk och matematik och hur den utvecklingen bäst kan stödjas. Att kännedom och kompetens finns undersöks här som en av förutsättningarna för att kunna genomföra garantin så att dess intentioner kan uppnås.

Kännedom om garantin har ökat tydligt hos lärare men många är inte alls insatta

Då kännedom om garantin har ökat tydligt hos lärare i både förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3, och specialpedagogisk personal och rektorer är insatta i mycket stor utsträckning, finns förutsättningar att uppnå garantins intentioner. Dock uppger en tredjedel av lärarna att de inte är insatta i garantin, vilket riskerar att påverka garantins fortsatta funktion i en negativ riktning.

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att många lärare uppgav att de hade bristande kännedom om garantin läsåret 2021/22, samtidigt som såväl specialpedagogisk personal som rektorer uppgav att de var väl insatta. Skolinspektionen noterade i sammanhanget att även då garantin innebär att specialpedagogisk personal skulle involveras mer i arbetet är det av vikt att lärarna själva i minst samma utsträckning har motsvarande kännedom eftersom det är de som genom sin profession och befattning ska ge eleverna den undervisning de är i behov av.¹¹⁶

¹¹⁵ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 11.

¹¹⁶ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 11.

Skolinspektionens uppföljande enkät visar en tydlig ökning av den sammantagna andelen lärare i förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3, som uppger att de är insatta i garantin. Andelen lärare som uppger detta har ökat från 57,2 procent läsåret 2021/22 till 64,5 procent läsåret 2023/24. Fortfarande uppger emellertid specialpedagogisk personal och rektorer i större utsträckning att de är insatta i garantin: 90,9 procent av den specialpedagogiska personalen och 90,7 procent av rektorerna.

Resultatet innebär en positiv utveckling med ökade andelar av lärare och en fortsatt stor andel specialpedagogisk personal och rektorer med god kännedom om garantin. Detta är förutsättningar som möjliggör att garantins intentioner i större utsträckning kan komma att uppnås.

Resultatet visar emellertid också att även om andelen lärare som upplever sig insatta i garantin har ökat är det fortfarande runt en tredjedel som uppger att de endast till viss del eller inte alls är insatta. Att många lärare fortfarande inte har full kännedom om garantins syfte och hur den ska genomföras riskerar att påverka garantins fortsatta funktion i en negativ riktning.

Såväl lärare som specialpedagogisk personal uppger behov av kompetensutveckling

Både lärare och specialpedagogisk personal uppger att de har behov av kompetensutveckling för att bättre kunna stödja elevers språkliga och matematiska utveckling, vilket kan sägas begränsa möjligheten att uppnå garantins intention om att ge elever rätt stöd.

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att både lärare och specialpedagogisk personal efterfrågade kompetensutveckling i relativt stor utsträckning för att med god kvalitet kunna genomföra garantin läsåret 2021/22. Det gällde både inom det språkliga området och, i något större utsträckning, det matematiska. En tredjedel av rektorerna ansåg dock inte att behovet av kompetensutveckling hade ökat genom garantins införande. Här noterade Skolinspektionen att då många lärare och specialpedagogisk personal menade att de var i behov av kompetensutveckling behövde rektorer (och huvudmän) i större utsträckning än vad enkäten visade vara lyhörda för detta behov hos personalen.¹¹⁷

Skolinspektionens uppföljande enkät visar att det fortfarande finns behov av kompetensutveckling kopplad till garantins syfte att stödja elever hos såväl lärare som specialpedagogisk personal läsåret 2023/24.

I enkäten 2024 tillfrågades lärare och specialpedagogisk personal mer specifikt om huruvida de var i behov av kompetensutveckling för att med hög kvalitet kunna stödja elevers språkliga respektive matematiska utveckling.

---

¹¹⁷ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 12.

Vad gäller stödjande av den språkliga utvecklingen uppger sammantaget 28,1 procent av lärarna att de är i behov av kompetensutveckling. Den största andelen finns bland lärare i årskurs 3 där 33,0 procent säger sig ha ett sådant behov. Vad gäller att stödja den matematiska utvecklingen ser vi att en liknande andel lärare sammantaget, 28,4 procent, uppger att de är i behov av kompetensutveckling. Även här finns den största andelen, 33,7 procent, i årskurs 3.

Av den specialpedagogiska personalen uppger 32,8 procent att de är i behov av kompetensutveckling för att med hög kvalitet kunna stödja elevernas språkliga utveckling. En än större andel, 44,8 procent, uppger detsamma vad gäller matematik.

Det absolut vanligaste skälet till den önskade kompetensutvecklingen som både lärare i förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3 samt specialpedagogisk personal uppger, är att de bättre vill kunna stödja elever "som visar svag progression trots extra anpassningar". Det gäller både det språkliga och det matematiska området. Det är också vanligt att de som uppger behov av kompetensutveckling vill ha det för att bättre kunna stödja elever "som är i behov av extra anpassningar". Även detta gäller både det språkliga och det matematiska området.¹¹⁸

Resultatet innebär att det finns en risk att garantin inte fungerar tillfredsställande i det fall såväl lärare som specialpedagogisk personal upplever sig ha brister i sin kompetens när det gäller att med hög kvalitet kunna stödja elevers språkliga och matematiska utveckling. Garantin föreskriver att i de fall extra anpassningar behövs för elevers språkliga eller matematiska utveckling ska dessa planeras i samråd mellan lärare och personal med specialpedagogisk kompetens. Avsikten är att den specialpedagogiska personalen ska medverka till att stödinsatserna blir adekvat utformade.¹¹⁹ Resultatet här visar emellertid att inte bara lärarna utan även den specialpedagogiska personalen säger sig vara i behov av kompetensutveckling, dels inom språk, dels – och i större utsträckning – inom matematik. Det ännu inte tillgodosedda behovet av kompetensutveckling kan därmed sägas begränsa möjligheten att uppnå garantins intention om att ge elever *rätt* stöd.

4.2 Skolans organisation, rutiner och förändring

För att kunna genomföra garantin för tidiga stödinsatser så att dess intentioner uppnås behöver skolan, utöver att ha kännedom om garantins syfte och hur den ska genomföras, ha tillräckliga organisatoriska och

---

¹¹⁸ Alternativ i följdfrågan till de som uppgett behov av kompetensutveckling var: elever "som är i behov av extra anpassningar", "som har annat modersmål än svenska", "som visar svag progression trots extra anpassningar", "som har någon form av funktionsnedsättning", "som kommit mycket långt i sin språkliga utveckling" samt "annat inom det språkliga området, nämligen ...". Flera av dessa alternativ kunde väljas.

¹¹⁹ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, se bl. a. s. 52 och 86.

ekonomiska förutsättningar, fungerande rutiner och möjlighet att genomdriva de förändringar som garantin kräver.

Fler rektorer menar att skolan inte har tillräckliga organisatoriska och ekonomiska förutsättningar för garantin

En ökad andel rektorer uppger att skolan inte har tillräckliga organisatoriska och ekonomiska förutsättningar för att kunna genomföra garantin med god kvalitet, vilket innebär utmaningar för garantins funktion.

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att en tredjedel av rektorerna ansåg att de endast till viss del eller inte alls hade tillräckliga organisatoriska och ekonomiska förutsättningar för att med god kvalitet kunna genomföra garantin läsåret 2021/22.¹²⁰

Skolinspektionens uppföljande enkät visar att andelen ökat. Läsåret 2023/24 är det 41,4 procent av rektorerna som menar att de endast till viss del eller inte alls har tillräckliga organisatoriska och ekonomiska förutsättningar för att kunna genomföra garantin med god kvalitet.

I enkätundersökningens fritextsvar för läsåret 2023/24 beskriver de rektorer som menar att de organisatoriska och ekonomiska förutsättningarna inte är tillräckliga, att begränsade ekonomiska resurser skapar svårigheter att utöka det specialpedagogiska stödet för att fullt ut genomföra garantin. Detta gäller särskilt området matematik. Otillräckliga ekonomiska förutsättningar gör också att det kan saknas personal för att genomföra, analysera och arbeta vidare med resultatet på det sätt som skulle vara önskvärt. Flera rektorer lyfter också att behoven är särskilt stora i socioekonomiskt utsatta områden där eleverna har stort behov av stödinsatser. Vidare beskriver rektorerna att de stora ekonomiska utmaningarna skapar svaga förutsättningar att följa skollagen när det gäller garantin för tidiga stödinsatser. Några rektorer beskriver också att mycket resurser går åt under de perioder när de nationella materialen ska genomföras i klasserna och att det sedan är en utmaning att organisera och hitta resurser till de behov som synliggjorts.

Rektorer som svarat att skolan har tillräckliga organisatoriska och ekonomiska förutsättningar beskriver att de har tillgång till behörig pedagogisk personal i undervisningen och att de har förstärkt organisationen för de yngre eleverna genom olika former av tvålärarsystem.

Skolinspektionen undersöker även *likvärdigheten* mellan grundskolor i vissa frågor. I det här fallet sorterar vi enkätsvaren utifrån parametern

---

¹²⁰ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 14.

”huvudmannaskap”.¹²¹ Här ser vi att rektorer i skolor med enskild huvudman i betydligt större utsträckning än rektorer i kommunala skolor uppger att skolan har tillräckliga organisatoriska och ekonomiska förutsättningar för att kunna genomföra garantin med god kvalitet läsåret 2023/24. Sorterar vi enkätsvaren utifrån parametern ”föräldrar med eftergymnasial utbildning” ser vi att rektorer i skolor där flertalet elever har föräldrar med eftergymnasial utbildning i betydligt större utsträckning än rektorer i skolor där detta är mindre vanligt, uppger att skolan har tillräckliga organisatoriska och ekonomiska förutsättningar för garantin.

Resultatet innebär utmaningar för garantins funktion i det fall skolan inte har tillräckliga organisatoriska och ekonomiska förutsättningar för att kunna genomföra garantin med god kvalitet.

Rektorer uppger en ökad tillgång till personal med specialpedagogisk kompetens

En stor andel rektorer uppger att lärare har tillgång till personal med specialpedagogisk kompetens. Andelen har ökat och gäller tillgång för lärare i förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3 samt inom båda kunskapsområdena, vilket är positivt för garantins fungerande. Tillgången är dock fortfarande minst i förskoleklass och särskilt inom det matematiska området.

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att rektorerna beskrev bristande tillgång till specialpedagogisk kompetens i sina fritextsvar läsåret 2021/22. Ändå uppgav de flesta rektorer på direkt fråga att det funnits tillgång till specialpedagogisk kompetens inom både det språkliga och det matematiska området för årskurs 1 och årskurs 3. För förskoleklass uppgav mindre andelar rektorer detsamma.¹²²

Skolinspektionens uppföljande enkät visar att en stor och ökad andel rektorer uppger att det finns tillgång till personal med specialpedagogisk kompetens (vanligen specialpedagog eller speciallärare) i skolan läsåret 2023/24.

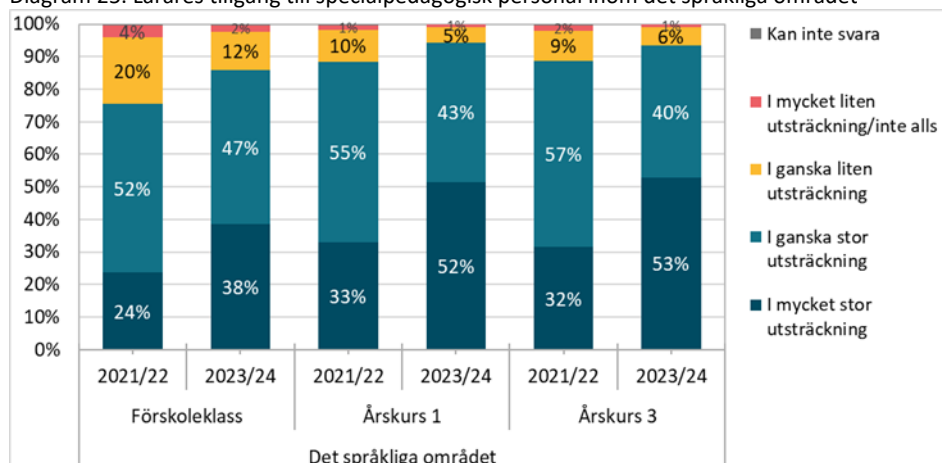
Vad gäller det språkliga området ser förändringen och fördelningen ut så här:

---

¹²¹ Resultatet utgår från ett relativt litet underlag. Av de 227 rektorer som besvarat enkätundersökningens tredje del har 192 kommunal huvudman, 30 enskild huvudman och övriga 5 statlig huvudman.

¹²² Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 15.

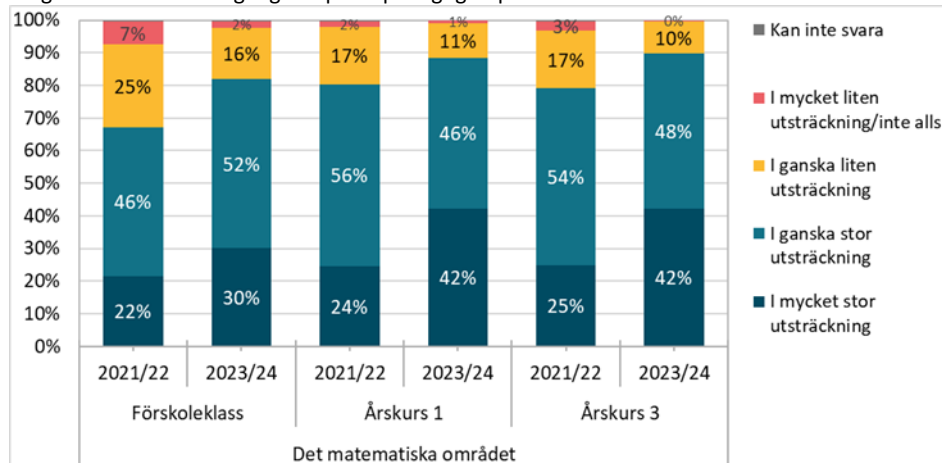
Diagram 25. Lärares tillgång till specialpedagogisk personal inom det språkliga området

Diagrammet (25) visar att andelen rektorer, som uppger att lärare i deras skola i mycket stor utsträckning har tillgång till specialpedagogisk personal för insatser inom det språkliga området, har ökat påtagligt till läsåret 2023/24. Det gäller för lärare i både förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3. Den minsta andelen med tillgång till specialpedagogisk kompetens inom det språkliga området finns dock fortfarande i förskoleklassen.

Vad gäller det matematiska området ser förändringen och fördelningen ut så här:

Diagram 26. Lärares tillgång till specialpedagogisk personal inom det matematiska området

Diagrammet (26) visar att andelen rektorer, som uppger att lärare i deras skola i mycket stor utsträckning har tillgång till specialpedagogisk personal för insatser inom det matematiska området, har ökat påtagligt till läsåret 2023/24. Det gäller för lärare i både förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3. På samma sätt som för det språkliga området finns fortfarande den minsta andelen, med tillgång till specialpedagogisk kompetens inom det matematiska området, i förskoleklassen.

Genom rektorernas svar framkommer att lärares tillgång till personal med specialpedagogisk kompetens ser ut att ha ökat inom vardera undersökt årskurs och inom båda kunskapsområdena. Liksom det tidigare läsåret 2021/22 är det läsåret 2023/24 något vanligare att det finns god tillgång till personal med specialpedagogisk kompetens inom det språkliga området jämfört med det matematiska, och det är något vanligare att det finns god tillgång till personal med specialpedagogisk kompetens för årskurs 1 och 3 jämfört med för förskoleklassen.

I enkäten tillfrågades rektorer dessutom mer specifikt om huruvida det funnits möjlighet för lärare att kontakta specialpedagogisk personal rörande alla elever som visat indikation på att inte uppfylla kommande kriterier för bedömning under läsåret 2023/24.¹²³ Även här svarar den absoluta merparten av rektorerna, mellan 89,8 och 96,4 procent, att det funnits sådan möjlighet för lärare i förskoleklass och årskurs 1 och inom både det språkliga och det matematiska området.

I enkätundersökningens fritextsvar kopplar rektorerna emellertid ofta bristande organisatoriska och ekonomiska förutsättningar till bristen på specialpedagogisk personal. Några rektorer menar att det skulle behövas fler speciallärare som jobbar med elever i klassen, individuellt och i grupp, för att kunna hitta och stödja alla som garantin omfattar och ytterligare förbättra kvaliteten i undervisningen. Andra pekar dock på att det kan handla om att planera och organisera för stödinsatser inom klassrummets ram, och frånga att det på skolan historiskt kan finnas ett förhållningssätt kring att det är specialpedagogisk kompetens som ska stå för stödinsatser.

Även rektorer som svarat att skolan har tillräckliga organisatoriska och ekonomiska förutsättningar nämner ibland brist på personal med specialpedagogisk kompetens för de yngre eleverna, särskilt specialpedagogisk personal med inriktning mot matematik.

Resultatet innebär att en ökad andel rektorer uppger att lärare i stor utsträckning har tillgång till personal med specialpedagogisk kompetens. Det gäller såväl i förskoleklass som i årskurs 1 och årskurs 3 och inom både det språkliga och det matematiska området. Även om tillgången fortfarande är minst i förskoleklass och särskilt inom det matematiska området är resultatet positivt för garantins fungerande. Vi ser också att rektorerna i mycket stor utsträckning menar att lärare har möjlighet att kontakta specialpedagogisk personal angående elever som visat indikation på att inte uppfylla kriterierna för bedömning vid användande av garantins nationella material.

Att många rektorer i sina fritextsvar vill se ytterligare specialpedagogisk personal i skolorna kan sägas visa på den tilltro som finns till just den här personalgruppens kompetens vad gäller att stödja såväl lärare som elever i elevernas språkliga och matematiska utveckling.

---

¹²³ Enligt 3 kap. 4 § skollagen (2010:800).

Rutiner för att genomföra garantin är inte förankrade hos skolans lärare

Många lärare upplever inte att skolan har tydliga rutiner för arbetet med garantin. Då rutiner för hur garantin ska hanteras infogas tillsammans med andra rutiner för skolans arbete med stödinsatser blir rutiner för just garantins olika moment svåra att urskilja för de som förväntas arbeta med garantin.

För att garantin för tidiga stödinsatser ska kunna genomföras behöver det finnas rutiner. Rutinerna behöver också vara väl kända inom skolans verksamhet.

I Skolinspektionens första delredovisning 2020 redogjordes för att rutiner för genomförandet av garantin inte alltid funnits på plats under garantins första läsår 2019/20. Det handlade bland annat om att lärare inte fått tid för planering, att personella resurser inte fördelats på ett verksamt sätt och att uppdraget för personal med specialpedagogisk kompetens inte förändrats i och med garantins införande.¹²⁴ I påföljande delredovisning 2022 konstaterade Skolinspektionen att problemet med bristande rutiner fortfarande kvarstod.¹²⁵

I Skolinspektionens enkät 2024 ställdes frågan om i vilken utsträckning den aktuella skolan hade tydliga rutiner för hur arbetet med garantin för tidiga stödinsatser skulle genomföras läsåret 2023/24. Här uppger en stor andel av rektorerna, 86,8 procent, och specialpedagogisk personal, 82,3 procent, att deras skola har tydliga rutiner för hur arbetet med garantin ska genomföras. Andelen lärare som uppger detsamma är betydligt mindre. I förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3 sammantaget uppger 54,7 procent att deras skola har tydliga rutiner för garantin. Det innebär att en betydande del av lärarna inte upplever att skolan har rutiner för hur de ska arbeta med garantin, eller att de arbetar i skolor där rutiner inte utvecklats.

Av enkätundersökningens fritextsvar framkommer att rektorer, som svarat att skolan har tydliga rutiner för hur arbetet med garantin ska genomföras, ofta beskriver generella rutiner för hela organisationen för att stödja och följa upp elever som behöver stöd. Planeringen sker till exempel per termin eller läsår i form av årshjul där garantin har infogats och blivit en del av det som sedan tidigare fanns etablerat. Flera rektorer beskriver att skolan följer gemensamma rutiner och strukturer från huvudmännen kring stödarbetet, med tydlig ansvarsfördelning, tidpunkter för screening (nationella material eller andra material) och återkommande möten med specialpedagogisk personal, elevhälsa och rektor, vilket bidrar till att stödinsatser kontinuerligt anpassas och omformas utifrån elevernas behov. Några rektorer beskriver att kompletterande screeningmaterial används parallellt med de nationella materialen i skolans rutiner för att hitta elever som

¹²⁴ Skolinspektionen (2020). *Delredovisning av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 9.

¹²⁵ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 17.

behöver stöd. Ibland genomförs flera screeningar med påföljande analysmöten över året.

Vidare beskriver rektorer att det finns tillgång till speciallärare och specialpedagoger på skolorna och att de på olika sätt arbetar utifrån en gemensam analys med klasserna med garantins fokus. Som rutin för garantin nämns även samrådsträffar som äger rum varje termin där man går igenom varje klass. I dessa träffar deltar klasslärare, speciallärare och rektor. För flera mindre skolor nämns att närheten och kännedomen om eleverna skapar goda förutsättningar för att genomföra de olika delarna i garantin. Några rektorer lyfter fram att förstelärarna har en roll i att stödja utvecklade arbetssätt i klassrummen.

Resultatet innebär att det kan finnas rutiner för hur garantin ska hanteras i skolorna, men att dessa infogats tillsammans med andra tidigare befintliga rutiner för till exempel skolans arbete med stödinsatser. Rutiner för just garantins olika moment kan därmed vara svåra att urskilja, vilket skulle kunna förklara att många lärare inte upplever att skolan har tydliga rutiner för arbetet med garantin.

Rektorer ser positiva förändringar efter garantins införande i större utsträckning än lärare

Rektorer och specialpedagogisk personal är mer positiva än lärarna avseende de förändringar som garantin medfört. De bedömer också i större utsträckning än lärarna att garantin fungerar väl för eleverna. Förändringar för den specialpedagogiska personalen är att de till viss del ser ut att mer än tidigare fokusera sitt arbete mot skolans yngre elever.

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen att en majoritet av skolornas rektorer inte upplevde att garantin dittills hade inneburit några större förändringar i organisation och arbetssätt. De ansåg emellertid samtidigt att garantin hade utvecklat skolans arbete med att upptäcka elever i behov av stöd, framför allt i förskoleklassen. Enligt rektorerna fungerade dock arbetet med att ge eleverna det stöd de var i behov av sämre än arbetet med att upptäcka stödbehoven läsåret 2022/23.¹²⁶

I Skolinspektionens uppföljande enkät för läsåret 2023/24 uppger i stort sett samtliga rektorer att skolans arbete med att *upptäcka* elever i behov av stöd för sin språkliga respektive matematiska utveckling fungerar väl. Dessutom har andelen rektorer som menar att skolans arbete fungerar väl när det gäller att *ge* eleverna stöd ökat mellan läsåren 2021/22 och 2023/24, från 84,6 procent till 90,7 procent för stöd inom det språkliga området och från 80,9 procent till 82,8 procent för stöd inom det matematiska.

---

¹²⁶ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 37.

I den uppföljande enkäten ställdes även frågan om garantin för tidiga stödinsatser *förändrat* skolans arbete vad gäller att undervisa och stödja elever inom det språkliga och matematiska området, och om förändringen i så fall skett till det bättre eller till det sämre. Svaren visar att rektorer, men även specialpedagogisk personal, är mer positiva än lärarna. Till skillnad från tidigare, då en majoritet av rektorerna inte ansåg att garantin inneburit några större förändringar, uppger nu 62,6 procent av rektorerna att arbetet helt och hållet eller till övervägande del förändrats till det bättre på grund av garantin. Av den specialpedagogiska personalen är det 48,6 procent som menar detsamma. Ser vi till lärarna sammantaget i förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3 är det knappt en tredjedel, 32,5 procent, som svarar att arbetet förändrats till det bättre.¹²⁷

I enkätens fritextsvar beskriver rektorer och specialpedagogisk personal att garantin förändrat skolans undervisning och stödarbete till det bättre genom att stärka tanken om att tidiga insatser gör stor skillnad för eleverna. Huvudmän, rektorer och skolans personal har blivit mer uppmärksamma på att tidiga insatser är mer gynnsamma. Konkret beskrivs att garantin har skapat ett mer fokuserat stödarbete, till exempel genom ett medvetet, systematiskt arbete med tydligt riktade uppdrag till olika personalgrupper där nu också förskoleklassen kommit att ingå. Några rektorer pekar också på att den utveckling som skett på generell nivå i klassrummen, under genomförandet av garantin, gynnat kunskapsutvecklingen för samtliga elever. Det exemplifieras i fritextsvar från personal med specialpedagogisk kompetens som beskriver att garantin medfört att insatser sätts in för hela grupper av elever genom att lärare handleds i metoder, material och upplägg av undervisningen.

Även lärare som menar att garantin förändrat undervisningen och stödarbetet till det bättre, utvecklar detta i fritextsvar. De beskriver det som positivt att arbetsättet kring stöd för förskoleklassens elever blivit mer likvärdigt och målinriktat och att arbetet med garantin skapat tydligare rutiner och fokusering i arbetet med stöd på skolorna. Vidare menar lärarna att arbetet med att analysera elevers behov blivit tydligare och att stödinsatser därför kommit igång tidigare och utifrån ett gemensamt arbete bland skolans personal.

I antagen proposition anges att ett övergripande syfte med garantin är att försöka omdirigera specialpedagogiska resurser från de högre årskurserna till förskoleklassen och de lägre årskurserna.¹²⁸ Garantin avser således bidra till att personal med specialpedagogisk kompetens – främst speciallärare och specialpedagoger – i större utsträckning än tidigare kommer att rikta sina arbetsinsatser mot skolans yngre elever. Den specialpedagogiska personalen tillfrågades därför, i enkäten 2024, om huruvida garantin för

---

¹²⁷ Relativt många (27,5 % av lärarna, 25,9 % av den specialpedagogiska personalen och 13,7 % av rektorerna) väljer att svara "vet inte" på frågan.

¹²⁸ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, s. 33.

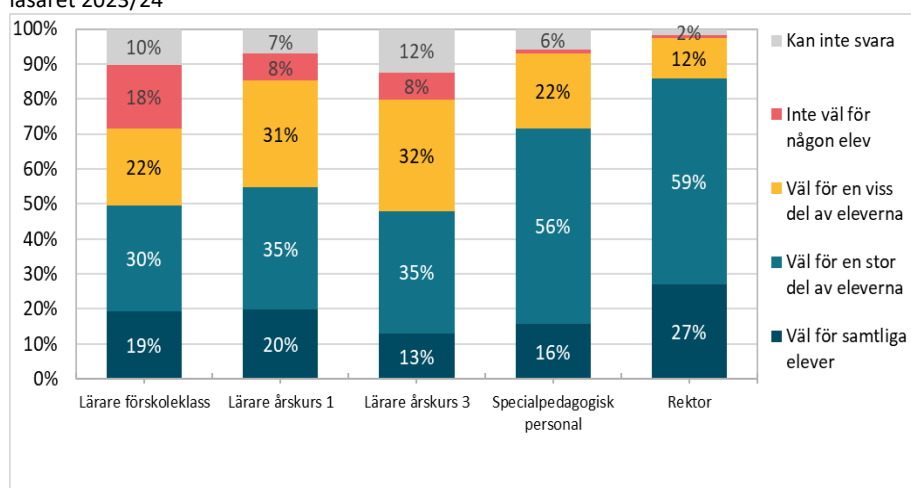
tidiga stödinsatser för deras del medfört ett större fokus på lärare och elever i förskoleklass respektive lågstadiet jämfört med tidigare. Här svarar 45,7 procent av den specialpedagogiska personalen att garantin medfört att de fokuserar mer på förskoleklassen och 52,7 procent att garantin medfört att de fokuserar mer på lågstadiet. Runt hälften av den specialpedagogiska personalen upplever således att garantin haft effekt för målgruppen för deras arbete.

Av rektorernas fritextsvar framgår också att rektorer som uppger att garantin förändrat skolans undervisning och stödarbete till det bättre, också beskriver att de omfördelat specialpedagogisk personal till de lägre åldrarna för att tidigare hitta och stödja elever som har svårigheter.

Slutligen konstaterade Skolinspektionen i tidigare delredovisning att rektorer och specialpedagogisk personal hade en mer positiv uppfattning av hur väl garantin fungerade för skolans elever läsåret 2021/22, jämfört med lärare i förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3.¹²⁹

Detta är ett resultat som fortfarande är giltigt. I Skolinspektionens uppföljande enkät ställdes samma fråga:

Diagram 27. Uppfattning av hur väl garantin för tidiga stödinsatser fungerar för eleverna läsåret 2023/24

Diagrammet (27) visar de tillfrågades bedömning av hur väl garantin fungerar för eleverna i klassen respektive i skolan. Vi ser att rektorer och specialpedagogisk personal är mer positiva än lärare när det handlar om garantins fungerande. Av rektorerna är det 85,9 procent som bedömer att garantin fungerar väl för samtliga eller en stor del av eleverna i deras skola. Av den specialpedagogiska personalen är det 71,6 procent som gör samma bedömning. Av lärarna i förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3

¹²⁹ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 40.

sammantaget är det hälften, 51,0 procent, som bedömer att garantin fungerar väl för samtliga eller en stor del av eleverna i klassen.

I förskoleklassen uppger en stor del av lärarna, 18 procent, att garantin inte fungerar väl för någon elev.

Skolinspektionen undersöker även *likvärdigheten* mellan skolor i vissa frågor. Sorterar vi enkätsvaren utifrån parametern "föräldrar med eftergymnasial utbildning" ser vi att rektorer i skolor, där flertalet elever har föräldrar med eftergymnasial utbildning, i betydligt större utsträckning än rektorer i skolor där detta är mindre vanligt, bedömer att garantin fungerar väl för skolans elever

Resultaten innebär att de positiva förändringar som framkommit främst beskrivs av rektorer men såväl rektorer som specialpedagogisk personal uppger, i större utsträckning än lärarna, att de förändringar som garantin medfört har varit till det bättre. Rektorer och specialpedagogisk personal bedömer också i större utsträckning än lärarna att garantin fungerar väl för eleverna. Vad gäller förändringar ser vi även att den specialpedagogiska personalen till viss del ser ut att arbeta i riktning mot garantins avsikt att fokusera arbetet mot skolans yngre elever.

4.3 Arbetet med dokumentation

Lärares administrativa arbete är en återkommande fråga i skolan. I Skolinspektionens regeringsuppdrag om att följa upp och utvärdera garantin för tidiga stödinsatser ingår även, som nämnts, att "*analysera om och i så fall hur lärarnas administrativa arbete påverkas av garantin*". I enkätundersökningen ingår därför frågor kring balansen i det administrativa arbetet (här benämnd dokumentation). Att arbetet med dokumentation är balanserat undersöks som en av förutsättningarna för att kunna genomföra garantin så att dess intentioner kan uppnås.

Av garantins förarbeten framkommer att den mängd dokumentation som garantin förväntas föra med sig ska hållas till ett minimum. Den antagna propositionen justerades i förhållande till den tidigare¹³⁰ just mot bakgrund av att den garanti som skulle regleras inte skulle innebära några nya dokumentationskrav. Härvid togs de lagförslag som avsåg att förtydliga att extra anpassningar skulle dokumenteras i en elevs individuella utvecklingsplan bort.¹³¹ Vidare hänvisas till annan proposition¹³² då man i regleringen inte heller ställer några krav på dokumentation i samband med den särskilda bedömningen inom garantin – detta i avsikt att minska och förenkla lärarnas administrativa arbete.¹³³

¹³⁰ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en åtgärdsgaranti*. Prop. 2017/18:18.

¹³¹ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, s. 14.

¹³² Regeringens proposition. *Minskade krav på dokumentation i skolan*. Prop. 2012/13:195.

¹³³ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, s. 44.

Dokumentationen inom garantin upplevs vara rimlig men omfattar inte alla moment

Den dokumentation som genomförs inom garantin är företrädevis kopplad till garantins nationella material, vilket gör att garantin kan sägas ha medfört en viss ökning av mängden dokumentation. Mycket få lärare upplever emellertid mängden som alltför omfattande. Dock dokumenteras inte alltid utformningen av extra anpassningar, vilket gör det svårt att följa upp dem. Därmed kan garantins intention om att ge elever rätt insatser utmanas.

I tidigare delredovisning konstaterade Skolinspektionen bland annat att drygt hälften av lärarna i förskoleklass, årskurs 1 och årskurs 3 sammantaget menade att *mängden* dokumentation hade ökat sedan garantin infördes. Störst andel fanns bland lärare i förskoleklass. Emellertid konstaterades även att en tredjedel av lärarna menade att den *tid* som de ägnade åt arbetet med dokumentation inte var tillräcklig. Även här fanns störst andel i förskoleklass. Mot bakgrund av resultaten kommenterades situationen av Skolinspektionen: myndigheten konstaterade att det mer föreföll vara tiden för dokumentation som saknades än att dokumenterandet skulle vara belastande i sig.¹³⁴

Skolinspektionens uppföljande enkät visar att läsåret 2023/24 menar 55,0 procent av lärarna sammantaget att mängden dokumentation har ökat sedan införandet av garantin. Nu är det i stället lärare i årskurs 1 som i störst utsträckning uppger detta, och andelen här har ökat från 50,9 procent till 56,3 procent.

Vad gäller enkätsvaren från personal med specialpedagogisk kompetens och rektorer ser vi emellertid att dessa i betydligt större utsträckning än lärarna menar att mängden dokumentation har ökat sedan garantin infördes. 70,3 procent av den specialpedagogiska personalen och 80,2 procent av rektorerna uppger detta för läsåret 2023/24.

Upplevelsen av förändringar gällande mängden dokumentation kan ställas i relation till lärarnas upplevelse av om mängden motsvarar sitt syfte, det vill säga om mängden dokumentation är alltför omfattande, tillräcklig eller inte tillräcklig. Här ser vi att endast mindre andelar av lärarna anser att den mängd dokumentation de gör är alltför omfattande i förhållande till ändamålet (7,4 % inom det språkliga området, 5,6 % inom det matematiska). De flesta lärare menar att mängden är tillräcklig (62,1 % inom det språkliga området, 65,2 % inom det matematiska). Resterande andelar uppger att den dokumentation de gör *inte* är tillräcklig i förhållande till ändamålet (30,5 % inom det språkliga området, 29,2 % inom det matematiska).

Vidare tillfrågades lärarna i Skolinspektionens enkätundersökning vilken typ av skriftlig dokumentation de gör av elevernas språkliga och

---

¹³⁴ Skolinspektionen (2022). *Delredovisning II av regeringsuppdrag att följa upp och utvärdera Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Rapport. Regeringsuppdrag. Dnr 2018:8016, s. 39.

matematiska utveckling. Här ser vi att lärare i förskoleklass i stor utsträckning dokumenterar i Skolverkets sammanställningsblankett i Hitta språket (85,8 %) respektive i Hitta matematiken (83,8 %). På samma sätt dokumenterar lärare i årskurs 1 i stor utsträckning i Skolverkets formulär för sammanställning i Nationellt bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling (82,0 %) respektive i Nationellt bedömningsstöd i taluppfattning (80,1 %). Stora andelar lärare i årskurs 1 och 3 uppger också att de dokumenterar utvecklingen i elevernas individuella utvecklingsplan (82,3 % i åk 1 och 89,2 % i åk 3).¹³⁵

Mot bakgrund av garantins bestämmelser om att följa upp insatta extra anpassningar har lärare och specialpedagogisk personal även tillfrågats om huruvida de dokumenterar utformning respektive uppföljning av de extra anpassningar som elever ges. Här ser vi att endast 53,4 procent av lärarna i förskoleklassen uppger att de dokumenterar utformningen av insatta extra anpassningar. I årskurs 1 är det 72,3 procent av lärarna som uppger att de dokumenterar detta, och i årskurs 3 är andelen 83,8 procent. Vidare uppger en än mindre andel av lärarna i förskoleklassen, 46,6 procent, att de dokumenterar uppföljningen av insatserna. I årskurs 1 dokumenteras uppföljningen av 64,3 procent av lärarna (i årskurs 1 har garantin inte något krav på uppföljning) och i årskurs 3 av 81,0 procent.

Resultatet innebär att drygt hälften av lärarna menar att mängden dokumentation har ökat i samband med garantins införande, men också att mycket få lärare upplever mängden som alltför omfattande. Då lärarna företrädevis dokumenterar i garantins obligatoriska nationella material, kan garantin sägas ha medfört en viss ökning av dokumentation. Lärarna dokumenterar emellertid även på annat sätt, såsom i individuella utvecklingsplaner. Dessa är dock inte kopplade till bestämmelserna för garantin.

Vidare innebär resultatet att inte alla lärare dokumenterar utformningen av extra anpassningar. Att inte dokumentera utformningen av extra anpassningar är problematiskt då det inte kommer att finnas underlag för den kommande uppföljningen i slutet av förskoleklassen och i slutet av årskurs 3. Därmed kan garantins intention om att ge elever *rätt* insatser utmanas.

5 Avslutande analys och diskussion

Skolinspektionen ser sammantaget att intentionen bakom reformen om en garanti för tidiga stödinsatser – vilken ska leda till att fler elever ges möjlighet till en fullständig utbildning – inte uppnås i flera delar. Många

---

¹³⁵ Att dokumentera i individuell utvecklingsplan är reglerat genom 10 kap. 13 §, 12 kap. 13 §, 13 kap. 13 § skollagen (2010:800).

skolor i utvärderingen förefaller avvika från garantins förlopp efter att de använt de nationella materialen och uppmärksammat elevers stödbehov.

I det här avslutande kapitlet ger vi först en sammanfattning av de presenterade resultaten. Därefter diskuterar vi mer övergripande kring vissa tematiska områden som framträtt som väsentliga i den genomförda utvärderingen och som kan bidra till tolkningen av utvärderingens resultat.

5.1 Sammanfattade resultat från utvärderingen

I utvärderingen har resultaten sorterats i utfall, process och förutsättning. Här följer de sammanfattade resultaten.

Vad gäller utfallet av garantin för tidiga stödinsatser ser Skolinspektionen att garantins intention om att fler elever ska ges stödinsatser inte uppnås. Vidare tycks elevernas resultat på de nationella proven i svenska/svenska som andraspråk i årskurs 3 ligga lägre än innan garantin.

Omfattningen av elever som får extra anpassningar för språklig (svenska) respektive matematisk utveckling är endast något större jämfört med läsåret innan garantin infördes, och har dessutom minskat för pojkar i årskurs 3. Sedan den förra mätningen läsåret 2021/22 har dessutom de totala andelarna elever som fått extra anpassningar minskat i såväl förskoleklass som årskurs 1 och 3 inom båda kunskapsområdena.

Vidare är den sammantagna omfattningen av elever som får särskilt stöd mindre läsåret 2023/24 än läsåret innan garantin. Det gäller såväl språk (svenska) som matematik. Visserligen har omfattningen ökat något inom det matematiska området i förskoleklass men andelen där är mycket liten. Därutöver ser vi att elevernas resultat på de nationella proven i årskurs 3, i svenska och svenska som andraspråk, tycks ligga lägre 2023/24 än innan garantin, vilket pekar mot att garantins övergripande mål om att fler elever ska kunna uppfylla kriterierna för bedömning ännu inte nåtts.

Vad gäller processen för garantin för tidiga stödinsatser ser Skolinspektionen att denna inte genomförs på det sätt som avsetts. Skolorna använder nationella material men många följer inte processen i övrigt. Det begränsar skolornas möjlighet att genom garantins verktyg uppnå intentionerna om att elever i behov av stöd ska få stöd *tidigt*, att *fler* elever med eventuella stödbehov ska hittas, bedömas och ges stöd, samt att elever i behov av stöd ska få *rätt* stöd.

Inom garantin ska lärare använda nationella material för att kartlägga och följa upp eleverna språkliga och matematiska utveckling. I förskoleklass och årskurs 1 används dessa i stor utsträckning. Det finns därmed en god grund för att garantins intentioner ska kunna uppnås. Användandet av hela materialet har dock minskat något i förskoleklassen, och i årskurs 1 genomförs inte alltid avstämningen Skriva. I årskurs 3 utgörs garantins obligatoriska material av de nationella proven, vilka genomförs i stor utsträckning. Då proven är förlagda sent under läsåret ryms inte garantins

övriga moment under resterande tid. Proven fungerar därför inte som verktyg för att uppnå garantins intentioner. Dock används det nationella bedömningsstödet, som är frivilligt här, i viss utsträckning. Såväl förskoleklass som årskurs 1 och 3 använder också annat material än det nationella.

I förskoleklassen genomförs aktiviteterna i kartläggningsmaterialet främst av lärare själva, och oftast under den föreskrivna tidsperioden. Här finns en god grund för att garantins intentioner ska kunna uppnås. I årskurs 1 genomförs bedömningsstödens avstämningar främst av lärare själva, men även av specialpedagogisk personal. Även här finns en relativt god grund för att garantins intentioner ska kunna uppnås.

Genom garantins material ska skolorna uppmärksamma stödbehov hos eleverna. I förskoleklass och årskurs 1 uppmärksammar en stor och ökad andel lärare stödbehov genom att använda de nationella materialen. Därmed fungerar materialen som verktyg, och det finns en god grund för att garantins intentioner ska kunna uppnås. I årskurs 3 uppmärksammas stödbehov genom frivillig användning av nationella bedömningsstöd.

Genom materialen ska lärare mer specifikt identifiera elever som visar indikation på att inte uppfylla kommande kriterier för bedömning. Dock identifieras inte den förväntade mängd elever som skulle bidra till att garantins intentioner uppnås. Garantins verktyg indikation fungerar inte som avsett. Lärare genomför heller inte särskild bedömning i samråd med specialpedagogisk personal av alla elever som visat indikation. Garantins verktyg i form av särskild bedömning kan därmed inte heller sägas ha avsedd funktion, vilket begränsar möjligheten att uppnå garantins intentioner.

Vi ser dock att kontakterna mellan lärare och specialpedagogisk personal angående elevers kunskapsutveckling, liksom angående undervisningen, tycks ha ökat. Detta ger större möjligheter att uppnå garantins intention om att ge rätt stöd, och visar på en positiv trend vad gäller garantins avsikt att tydligare involvera specialpedagogisk personal. Inom det matematiska området är emellertid kontakterna mindre vanligt förekommande. Vidare upplever lärare heller inte alltid att kontakterna med specialpedagogisk personal leder till utveckling av undervisningen.

Omfattningen av lärare som undervisar elever med extra anpassningar i sin klass har ökat sedan garantins införande, särskilt i förskoleklass inom det matematiska området. En allt större andel lärare förväntas därmed planera/utforma och följa upp stödinsatserna i samråd med specialpedagogisk personal. Samtidigt ser vi att specialpedagogisk personal samråder med lärare vid planering av stödinsatser i samma utsträckning som innan garantin infördes. Garantins verktyg i form av samråd vid planering/utformande av extra anpassningar tycks således inte ha påverkat den specialpedagogiska personalens arbetssätt.

Vi ser också att specialpedagogisk personal följer upp extra anpassningar tillsammans med lärare i en så pass liten omfattning att garantins intention

om att elevernas stödinsatser fortsatt ska vara de rätta inte uppfylls. Slutligen ser vi att överföringen av uppföljda extra anpassningar riskerar ske utan att uppföljningen genomförts i samråd mellan lärare och specialpedagogisk personal. Verkytet överföring fyller därmed inte sitt syfte och begränsar uppfyllandet av garantins intention om att elevernas stödinsatser fortsatt ska vara de rätta.

Vad gäller förutsättningarna för garantin för tidiga stödinsatser ser Skolinspektionen att viktiga förutsättningar fortfarande tycks saknas, såsom tydliga rutiner och organisation för garantins genomförande. Dock uppger många rektorer en god tillgång till specialpedagogisk personal.

Kännedomen om garantin har ökat tydligt hos lärare, men många är inte alls insatta. Då kännedomen är fortsatt stor hos specialpedagogisk personal och rektorer finns förutsättningar att uppnå garantins intentioner. Att lärare inte alltid är insatta i garantin riskerar emellertid att påverka garantins fortsatta funktion i en negativ riktning.

Många lärare upplever inte heller att skolan har tydliga rutiner för arbetet med garantin. Då rutiner för hur garantin ska hanteras infogas tillsammans med andra rutiner för skolans arbete med stödinsatser blir rutiner för just garantins olika moment svåra att urskilja för de som förväntas arbeta med garantin. Vidare uppger såväl lärare som specialpedagogisk personal att de är i behov av kompetensutveckling för att kunna stödja elevers språkliga och matematiska utveckling, vilket kan sägas begränsa möjligheten att uppnå garantins intention om att ge elever rätt stöd.

En ökad andel rektorer uppger att skolan inte har tillräckliga organisatoriska och ekonomiska förutsättningar för att kunna genomföra garantin med god kvalitet. Samtidigt uppger en ökad andel rektorer att lärare i stor utsträckning har tillgång till personal med specialpedagogisk kompetens. Ökningen gäller tillgången för lärare i såväl förskoleklass som årskurs 1 och 3 och inom båda kunskapsområdena, vilket är positivt för garantins fungerande. Tillgången uppges dock fortfarande vara minst i förskoleklass och särskilt inom det matematiska området.

Slutligen framkommer att rektorerna i enkätundersökningen ser positiva förändringar efter garantins införande. Rektorer, och till viss del den specialpedagogiska personalen, är mer positiva än lärarna till de förändringar som garantin medfört. De bedömer också i större utsträckning än lärarna att garantin för tidiga stödinsatser fungerar väl för skolans elever.

5.2 Analys och möjliga förklaringar till resultaten

I det här kapitelavsnittet diskuterar vi övergripande kring några områden som Skolinspektionen identifierat; dessa områden omgärdar garantin och har framträtt som väsentliga i den genomförda utvärderingen. Områdena speglar också förhållanden i samband med garantin som kan bidra till

tolkningen av utvärderingens resultat. I sammanhanget lyfter vi även de risker vi ser givet de aktuella förhållandena.

Garantin och parallella bestämmelser för stöd skapar en invecklad praktik för skolorna

Det första området handlar om att det finns en komplexitet i det stödsystem som skapats genom garantin och skollagens parallella bestämmelser för stöd. Systemet har inneburit en invecklad praktik för skolorna där det är svårt att göra rätt.

Komplexiteten kan beskrivas på följande sätt: För att följa garantins process behöver skolorna inledningsvis vara klara över hur elevens eventuella stödbehov uppmärksammas; det är bara genom de nationella materialen som *indikation* kan visas och som *särskild bedömning* i samråd med specialpedagogisk personal ska genomföras.

Den särskilda bedömningen kan leda till att man *befarar* att en elev inte uppfyller kommande kriterier för bedömning i de aktuella ämnena. Då ska det skyndsamt planeras för extra anpassningar eller anmälas till rektorn om utredning för särskilt stöd. Läraren kan också redan vid användande av de nationella materialen, vid sidan av att uppmärksamma indikation, direkt befara att en elev inte uppfyller kommande kriterier för bedömning i de aktuella ämnena. Vid ställningstagandet "befara" ska någon särskild bedömning i samråd med specialpedagogisk personal *inte* genomföras. Att befara att en elev inte uppfyller kommande kriterier för bedömning i de aktuella ämnena kan komma fram även på andra sätt än genom de nationella materialen. Inte heller då ska någon särskild bedömning i samråd med specialpedagogisk personal genomföras.

I det därpå följande steget ska extra anpassningar för alla elever i förskoleklass och lågstadiet som befärats inte uppfylla kommande kriterier för bedömning i svenska, svenska som andraspråk eller matematik planeras/utformas *i samråd* mellan lärare och specialpedagogisk personal. Detta således oavsett om stödbehovet uppmärksammas genom nationella material eller på annat sätt. Här behöver skolorna också vara på det klara med om kontakten mellan lärare och specialpedagogisk personal ska ske i form av särskild bedömning (av samtliga "indikera-elever") eller för att planera extra anpassningar i samråd (av de "indikera-elever" som bedömts vara "befara-elever" plus de "befara-elever" som uppmärksammas på andra sätt).

Utöver den komplexitet som beskrivs ovan tillkommer att garantin, när det gäller den särskilda bedömningen, styr specialpedagogiska resurser till elever med mindre uttalade stödbehov. Detta är dock helt i enlighet med garantins avsikt då elever som visar indikation vid användande av de nationella materialen ska vara de elever som "*befinner sig i gränslandet mellan de elever som är i behov av stödinsatser och de elever som inte har*

några sådana behov".¹³⁶ Som våra resultat visar uppger skolorna i utvärderingen att de identifierar relativt få elever med indikation, alternativt att de sorterar bort elever med indikation innan kontakt tas med specialpedagogisk personal. De elever som sorteras bort uppges vara de elever som anses ha minst stödbehov. På så sätt lyfts få eller fel elever till den särskilda bedömningen.

En förklaring till att de elever som lyfts till särskild bedömning inte är de som garantin avser, kan vara att garantins påbjudna förfaringssätt i det här avseendet kan verka intuitivt främmande i skolans arbete. Lärare kan tidigare ha vänt sig – och ska i andra sammanhang fortfarande vända sig – till personal med specialpedagogisk kompetens/elevhälsan först då de har elever med sådana tydliga stödbehov att det befaras att eleven inte kommer att uppfylla kriterierna för bedömning. Här ser vi att det finns risk att skolor avviker från garantins reglerade process för att i stället låta arbetet fortsätta som tidigare, det vill säga i enlighet med den parallella stödregleringen. Dessutom verkar det vara oklart i skolor i utvärderingens underlag om kontakterna mellan lärare och specialpedagogisk personal avser särskild bedömning eller planering/utformning av insatser, vilket ytterligare pekar på systemets komplexitet.

Som utvärderingens resultat visar är det många av de ingående skolorna som inte följer garantins process på ett sätt som gör att garantins intentioner uppnås. Skälen till det kan vara att systemet för garantin och de parallella bestämmelserna för stöd skapat en alltför invecklad praktik för skolorna att hantera. Tillsammans med det för skolpersonalen kanske ologiska påbjudna förfaringssättet vid vissa moment kan detta vara en förklaring till utvärderingens resultat.

Garantins intentioner om tidigt respektive rätt stöd konkurrerar med varandra

Nästa område handlar om att det finns konkurrerande intentioner inom garantin. Garantin syftar till att elever ska ges stöd *tidigt* och att stödet som ges ska vara *rätt*.

Redan år 2014 aktualiserades behovet av ett förenklat stöd genom att extra anpassningar infördes i skollagen. Intentionen bakom införandet var att lärarna skulle kunna ge eleverna ett snabbt och verksamt stöd med utgångspunkt i lärarens professionella bedömning.¹³⁷ Något samråd med personal med specialpedagogisk kompetens behövdes inte här, utan det skulle fortfarande vara aktuellt först om eleven antogs vara i behov av särskilt stöd. Enligt regleringen i skollagen skulle de extra anpassningarna ges skyndsamt, och inom den ordinarie undervisningen.¹³⁸

---

¹³⁶ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, s. 52.

¹³⁷ Prop. 2013/14:160. *Tid för undervisning – lärares arbete med stöd, särskilt stöd och åtgärdsprogram*. s. 19.

¹³⁸ 3 kap. 5 § skollagen (2010:800).

Det här sättet att ge extra anpassningar på är fortfarande giltigt utanför garantin, men inte i förskoleklass om det handlar om elevernas språkliga (svenska) och/eller matematiska utveckling, och inte i lågstadiet om det handlar om anpassningar i svenska, svenska som andraspråk och/eller matematik.

Garantins intention om att ge eleverna tidiga stödinsatser är avsedd att kontrastera mot att insatser (särskilt stöd) vanligen sätts in under elevens senare skolår. Att förskjuta insatserna till tidigare skolår var också ett argument i garantins förarbeten.¹³⁹ Vi tolkar emellertid "tidigt" också i enlighet med intentionen då extra anpassningar infördes i skollagen, det vill säga att elever som är i behov av extra anpassningar ska ges sådana utan dröjsmål.

Inom garantin finns även intentionen att de insatser som ges ska vara de *rätta*. För att åstadkomma det ska skolans personal med specialpedagogisk kompetens tas i anspråk. Här kan vi således notera att utöver den arbetsgång som beskrivits tidigare och som illustrerar det komplicerade systemet, konstruerar garantin en ny nivå av stödinsats som placerar sig mellan extra anpassningar och särskilt stöd. Den nya nivån kommer sig av att garantin adderar samråd med specialpedagogisk personal. Det ställs således större krav på de extra anpassningar som ska ges inom ramen för garantin än på övriga extra anpassningar. Samråd adderas dels genom den särskilda bedömningen, dels vid planering/utformning och uppföljning av anpassningarna.

Den nya nivån är avsedd och framtagen som en del i den förstärkning av stödinsatser som garantin vill åstadkomma. Dock innebär det att den intention som fanns vid införandet av extra anpassningar, och som handlade om att eleverna snabbt skulle kunna få stöd, konkurrerar med intentionen inom garantin om att ge rätt stödinsatser. Garantin medverkar därmed till att elever i förskoleklass och lågstadiet som behöver extra anpassningar för att nå kriterierna för bedömning i svenska, svenska som andraspråk och/eller matematik riskerar att få vänta längre på stöd än vad som skulle varit fallet i andra årskurser och ämnen.

Vidare kan noteras att ett generellt skyndsamhetskrav för att planera stödinsatser inträder, genom skollagen, i det fall skolan befarat att en elev inte uppfyller kommande kriterier för bedömning.¹⁴⁰ Något motsvarande skyndsamhetskrav kopplat till den särskilda bedömningen inom garantins process finns inte. Det vill säga, det finns inget krav på att den särskilda bedömningen ska genomföras skyndsamt efter att lärare uppmärksammat elever som visat indikation på att inte nå kommande kriterier för bedömning vid användande av de nationella materialen.

---

¹³⁹ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, s 19.

¹⁴⁰ 3 kap. 5 § skollagen (2010:800).

Som våra resultat visar uppger skolorna olika sätt att genomföra det de menar är en särskild bedömning. Det kan till exempel handla om schemalagda mitterminskonferenser eller terminsvisa samrådsträffar där skolans samtliga elever går igenom. Att det inte finns något skyndsamhetskrav här betyder att den särskilda bedömningen av elever med indikation kan dröja, varvid det också kan dröja innan de av "indikations-eleverna" som vid en särskild bedömning befaras inte uppfylla kriterierna ges stöd.

Vi ser här att garantins intentioner om tidigt respektive rätt stöd konkurrerar med varandra; garantins intentioner om rätt stöd fördröjer extra anpassningar för elever som visat indikation på stödbehov. Liksom inom området ovan ser vi en risk att skolor avviker från garantins process i den här situationen, vilket skulle kunna förklara våra resultat om att inte alla elever som visat indikation genomgår den särskilda bedömningen. Det är lätt att tänka sig att lärare som uppmärksammat elevers stödbehov inte alltid inväntar kommande mitterminskonferenser eller liknande, utan själva utformar och ger elever de extra anpassningar de anser vara nödvändiga. Eleverna får då förvisso stöd, men inte på det sätt som avsetts genom garantin, eftersom intentionen om rätt stöd genom samråd med specialpedagogisk personal inte uppfylls.

Garantin säkerställer inte likvärdighet mellan de två kunskapsområdena

Vi har även identifierat skillnader mellan garantins två aktuella kunskapsområden som ett område för diskussion. Garantin ska säkerställa stöd som möjliggör elevernas såväl språkliga (svenska) som matematiska kunskapsutveckling. Vi ser en risk att den matematiska delen inte lyfts fram i skolans organisation och rutiner på samma sätt som den språkliga. Som våra resultat visar uppmärksammar skolorna mindre andelar elever med indikation inom det matematiska området jämfört med inom det språkliga, och mindre andelar lärare kontaktar specialpedagogisk personal angående elevers matematiska utveckling jämfört med de lärare som kontaktar dessa för elevernas språkliga utveckling. Mindre andelar av den specialpedagogiska personalen har också haft kontakt med lärare för elevers matematiska utveckling, eller för att ge stöd till lärare i samband med det arbetet, jämfört med motsvarande förhållanden avseende det språkliga området. Vi ser även att elever får extra anpassningar och särskilt stöd i mindre omfattning för sin matematiska utveckling jämfört med för den språkliga.

En tolkning här är att kursplanen i svenskas kriterier för bedömning av godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 1, som avser läsförståelse, är mer styrande i skolverksamheten än garantins reglering som syftar till att nå kommande kriterier för bedömning inom svenska, svenska som andraspråk och matematik. Även avstämningen Skriva i det nationella materialet förefaller mindre prioriterad än Läsa. Kriterierna för bedömning förefaller därmed mer styrande för det praktiska arbetet i skolan än den styrning som erhålls genom garantin.

Garantin riskerar att befästa bristande likvärdighet mellan skolor

Ytterligare ett identifierat område är detta som handlar om likvärdighet. Ett syfte med garantin utöver intentionerna om rätt stöd i rätt tid till fler elever är att främja likvärdigheten i skolsystemet. Vi ser dock en risk för att garantin skapar/ökar skillnaderna mellan skolor.

Ett sätt att visa på skillnader mellan skolors olika förutsättningar är att sortera dessa efter föräldrars utbildningsnivå. Då vi gör det ser vi till exempel att lärare i årskurs 1, i skolor där få av elevernas föräldrar har eftergymnasial utbildning, inte använder garantins Nationellt bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling och inte har haft kontakt med specialpedagogisk personal för elever som visat indikation, i samma utsträckning som lärare i skolor där eftergymnasial utbildning hos föräldrarna är mer vanligt.

I skolor där få av elevernas föräldrar har eftergymnasial utbildning ser vi också att en mindre andel rektorer bedömer att skolan har tillräckliga organisatoriska och ekonomiska förutsättningar för att kunna genomföra garantin med god kvalitet, jämfört med rektorer i skolor där eftergymnasial utbildning hos föräldrarna är mer vanligt. Vidare ser vi, då skolorna sorteras efter huvudmannatyp, att rektorer i skolor med kommunal huvudman i betydligt lägre utsträckning än rektorer i skolor med enskild huvudman bedömer att skolan har tillräckliga organisatoriska och ekonomiska förutsättningar för garantin.

Av utvärderingens sammantagna underlag i form av fritextsvar i enkätundersökningen framkommer att arbetssättet i garantin tycks etableras och uppnås lättare i skolor med redan etablerade rutiner, engagerad ledning och god tillgång till specialpedagogisk personal. Skolor med sådana resurser kan sedan länge ha arbetat på liknande sätt som det garantin föreskriver, samtidigt som vi ser att skolor med mindre resurser kan uppleva garantin som ytterligare en börda. Möjligen är garantin lättare att implementera i skolor som inte är tyngda av olika mer akuta problem som kräver lösningar. Det förefaller dock som att garantins utformning inte alltid initierar ett fungerande arbetssätt i egen kraft så att intentionerna kan uppnås.

Efterlevnad av garantins reglering medför inte att garantins intentioner nås

Det sista området vi vill diskutera här handlar om Skolinspektionens tillsyn av garantin. Då regleringen i skollag och andra styrdokument inte kan vara detaljstyrande förekommer en diskrepans mellan garantins intentioner och regleringen.

I antagen proposition anges att ansvarig lärare behöver identifiera och därefter genomföra särskild bedömning av kunskapsutvecklingen hos en betydligt större andel av eleverna än den andel som sedan kommer att bedömas vara i behov av insatser. Det här är ett centralt moment inom

garantin.¹⁴¹ Men som våra resultat visar identifierar skolorna inte alls den förväntade mängden elever.

I Skolinspektionens tillsyn granskar vi att skolor genomför särskild bedömning av de elever som visat indikation på att inte uppfylla de kriterier för bedömning som ska uppfyllas i årskurs 1 och 3 och som därför kan vara i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. Vi kan således bedöma om det är motsvarande antal elever som identifierats som sedan genomgår den särskilda bedömningen. Vi har dock ingen möjlighet att bedöma om mängden elever som identifierats är tillräcklig för att uppnå garantins intentioner, eftersom regelverket inte omfattar skrivningar om hur stora volymer som förväntas. Det finns därmed en risk att skolorna visserligen genomför den särskilda bedömningen, men inte på ett sådant sätt eller i den omfattning som garantin avser. Bestämmelsen är helt enkelt inte konstruerad så att den täcker garantins intention om att fånga fler elever för särskild bedömning och kommande möjlighet till stöd.

Det gör att Skolinspektionens tillsyn av garantins reglering inte kan bedöma brister i relation till garantins intentioner i det här avseendet, det vill säga att regelefterlevnaden i en skola kan vara utan anmärkning men att garantins intentioner ändå inte uppnås.

5.3 Avslutningsvis

Skolinspektionen ser sammantaget att intentionen bakom reformen om en garanti för tidiga stödinsatser – vilken ska leda till att fler elever ges möjlighet till en fullständig utbildning – inte uppnås i flera delar. Många skolor i utvärderingen förefaller avvika från garantins förlopp efter att de använt de nationella materialen och uppmärksammat elevers stödbehov.

En framträdande orsak till att det förhåller sig så kan vara att garantins system framstår som mycket komplicerat och att det därför kan vara svårt för skolorna att göra rätt. Under vissa förhållanden förefaller det vara lättare att arbeta i enlighet med den parallella stödreglering som fanns i skollagen redan innan garantin infördes och som fortfarande är giltig för andra årskurser och andra ämnen.

Genom garantins införande tycks emellertid lärare, specialpedagogisk personal och rektorer i de skolor som omfattas av utvärderingen ha fått stöd för, eller insikt i, att tidiga stödinsatser har stor betydelse för elevernas språkliga och matematiska utveckling, och att ett arbete i den riktningen behöver genomföras.

Mot den bakgrunden ser Skolinspektionen positivt på att frågor om skolors arbete med stöd utreds ytterligare. Inom en sådan utredning skulle det kunna övervägas om det behövs förenklingar avseende det komplexa

---

¹⁴¹ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, s 46.

stödsystem som skapats genom garantin och skollagens parallella bestämmelser för stöd.

Bilaga 1

Reglering

I förskoleklassen är det obligatoriskt att använda Skolverkets kartläggningsmaterial *Hitta språket* och *Hitta matematiken* för att "kartlägga elevernas språkliga medvetenhet och matematiska tänkande".¹⁴² De åtta aktiviteter som ingår ska genomföras under höstterminen.¹⁴³

I årskurs 1 är det obligatoriskt att, i ämnena svenska och svenska som andraspråk, använda Skolverkets *Nationellt bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling*, samt att i ämnet matematik använda Skolverkets *Nationellt bedömningsstöd i taluppfattning*. Bedömningsstöden ska "stödja lärarnas bedömning av elevernas kunskaper"¹⁴⁴ och användas vid avstämningstillfällen under både höst- och vårtermin.¹⁴⁵

I årskurs 3 (årskurs 4 i specialskolan) ska nationella prov genomföras i svenska, svenska som andraspråk och matematik. Proven genomförs i slutet av årskursen.¹⁴⁶

Om det finns särskilda skäl får rektor besluta att en lärare inte behöver använda kartläggningsmaterial, nationella bedömningsstöd eller nationella prov, eller delar av dessa, för enskilda elever.¹⁴⁷

En särskild bedömning av elevens kunskapsutveckling ska genomföras då det utifrån användning av de nationella materialen finns en indikation på att en elev inte kommer att uppfylla kommande kriterier för bedömning av kunskaper för årskurs 1 och 3 i svenska, svenska som andraspråk eller matematik.¹⁴⁸

Bedömningen ska genomföras av ansvarig lärare i samråd med personal med specialpedagogisk kompetens.¹⁴⁹

Någon särskild bedömning behöver inte genomföras i de fall läraren direkt vid användande av de nationella materialen befarar att en elev inte kommer att uppfylla kommande kriterier för bedömning i de aktuella ämnena.

Om det efter en särskild bedömning kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper som gäller för aktuella ämnen i den aktuella skolformen, ska det skyndsamt planeras stöd i form av extra anpassningar eller göras en anmälan till rektorn så att elevens eventuella behov av särskilt stöd kan utredas. Även vid sådan planering av extra anpassningar ska ansvarig förskollärare eller lärare, som huvudregel,

¹⁴² 8 kap. 2–3 §§ skolförordningen (2011:185).

¹⁴³ SKOLFS 2019:16.

¹⁴⁴ 9 kap. 22 b-c §§, 11 kap. 12 b-c §§ och 12 kap. 12 b-c §§ skolförordningen (2011:185).

¹⁴⁵ SKOLFS 2016:66 samt SKOLFS 2017:5.

¹⁴⁶ 9 kap. 20, 21, 22 och 22a §§, 11 kap. 10, 11, 12 och 12a §§ och 12 kap. 10–12 a §§ skolförordningen (2011:185) samt SKOLFS 2013:19.

¹⁴⁷ 6 § SKOLFS 2019:16, 6 § SKOLFS 2016:66 samt 11 § SKOLFS 2017:5.

¹⁴⁸ 3 kap. 4 § skollagen (2010:800).

¹⁴⁹ 3 kap. 4 a § första stycket 1 skollagen (2010:800).

samråda med personal med specialpedagogisk kompetens så att rätt stödinsatser utformas för eleven.¹⁵⁰

Samråd om planering av stödinsatser ska genomföras oavsett om insatserna har föregåtts av en särskild bedömning av elevens kunskapsutveckling eller inte. Samråd ska således ske även beträffande de elever där det direkt kan befaras att eleven inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas – antingen utifrån resultatet av användningen av ett nationellt kartläggningsmaterial i förskoleklassen, eller ett nationellt bedömningsstöd eller nationellt prov i lågstadiet, eller av andra skäl.¹⁵¹

Garantin sista moment handlar om att ansvarig lärare, som huvudregel i samråd med personal med specialpedagogisk kompetens¹⁵² i slutet av förskoleklassen och i slutet av lågstadiet, ska följa upp de extra anpassningar som en elev har getts i svenska, svenska som andraspråk och matematik. Den här bestämmelsen inom garantin är en förstärkning av den uppföljning av insatt stöd som lärare redan tidigare, genom läroplanen, kontinuerligt förväntas göra.¹⁵³

På motsvarande sätt som samråd om planering av stödinsatser bör uppföljningen inom ramen för garantin omfatta samtliga i förskoleklassen och lågstadiet vidtagna extra anpassningar i svenska, svenska som andraspråk och matematik, det vill säga oavsett i vilket sammanhang behovet av extra anpassningar upptäckts.¹⁵⁴

Resultatet av uppföljningen ska överföras till den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs.¹⁵⁵ Viktigt är att garantin inte anses uppfylld förrän detta sista moment är genomfört.

---

¹⁵⁰ 3 kap. 4 a § skollagen (2010:800).

¹⁵¹ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, s. 86, samt 3 kap. 5 § skollagen (2010:800).

¹⁵² 3 kap. 4 a § skollagen (2010:800).

¹⁵³ Regeringens proposition. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*. Prop. 2017/18:195, s. 61.

¹⁵⁴ *Ibid*, s. 86.

¹⁵⁵ 3 kap. 4 b § skollagen (2010:800).